

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

Warszawa, 31 marca 2017 roku

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2016		Rok zakończony 31 grudnia 2015	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Wynik z tytułu odsetek	217 545	49 717	245 132	58 577
Wynik z tytułu prowizji i opłat	51 254	11 713	47 306	11 304
Wynik na działalności podstawowej	426 739	97 525	324 173	77 464
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	-12 070	-2 758	10 507	2 511
Ogólne koszty administracyjne	-230 258	-52 623	-229 896	-54 936
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-135 383	-30 940	-100 979	-24 130
Wynik na działalności operacyjnej	49 028	11 204	3 805	909
Zysk (strata) brutto	49 028	11 204	3 805	909
Zysk (strata) netto	38 239	8 739	1 987	475

Sprawozdanie z sytuacji finansowej w przeliczeniu na walutę EUR

	31 grudnia 2016		31 grudnia 2015	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Aktywa				
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 076 501	1 825 611	7 370 363	1 729 523
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 879 003	1 102 849	4 717 108	1 106 913
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	830 639	2 513 528	589 822
Aktywa razem	20 054 593	4 533 136	17 723 862	4 159 067
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec innych banków	15 702 585	3 549 409	13 617 643	3 195 505
Zobowiązania wobec klientów	2 602 320	588 228	1 975 592	463 591
Zobowiązania razem	19 359 753	4 376 073	17 082 129	4 008 478
Kapitał własny ogółem	694 840	157 061	641 733	150 589
Suma zobowiązań i kapitału własnego	20 054 593	4 533 134	17 723 862	4 159 067

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2016		Rok zakończony 31 grudnia 2015	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1 852 945	423 463	-639 143	-152 730
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-1 112 411	-254 225	94 983	22 697
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-364 074	-83 204	1 013 354	242 151
Przepływy pieniężne netto, razem	376 460	86 034	469 194	112 118

Do przeliczenia wartości pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku na walutę EUR zastosowano średni kurs ogłoszony przez Narodowy Bank Polski na ten dzień wynoszący 4,4240 zł za 1 EUR. Porównywalne dane finansowe zostały przeliczone na walutę EUR przy zastosowaniu średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień 31 grudnia 2015 roku, który wynosił 4,2615 zł za 1 EUR.

Główne pozycje sprawozdania z przepływów pieniężnych oraz rachunku zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku przeliczone zostały na walutę EUR, odpowiednio według kursu 4,3757 zł za 1 EUR oraz 4,1848 zł za 1 EUR. Kursy te wyliczone jako średnią arytmetyczną średnich kursów ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca objętego danymi finansowymi.

Spis treści

Rachunek zysków i strat	5
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	6
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	7
Zestawienie zmian w kapitale własnym	8
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	9
Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające	11
1. Podstawowe dane i informacje o Banku	11
1.1. Podstawowe informacje	11
1.2. Wskazanie, czy Bank jest jednostką dominującą lub znaczącym inwestorem oraz czy sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe	12
1.3. Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku	12
1.4. Zatwierdzenie jednostkowego sprawozdanie finansowego	14
2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości, szacunków i ocen	14
2.1. Podstawa sporządzania sprawozdania	14
2.2. Oświadczenie o zgodności	14
2.3. Okres i zakres jednostkowego sprawozdania finansowego	14
2.4. Kontynuacja działalności	14
2.5. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd	16
2.6. Zmiana szacunków	18
2.7. Korekta błędów	18
2.8. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości	18
2.9. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji	37
3. Segmenty działalności	45
4. Wynik z tytułu odsetek	48
5. Wynik z tytułu prowizji i opłat	48
6. Przychody z tytułu dywidend	49
7. Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	49
8. Wynik na działalności inwestycyjnej	49
9. Pozostałe przychody operacyjne	50
10. Pozostałe koszty operacyjne	51
11. Ogólne koszty administracyjne	51
12. Świadczenia pracownicze	52
13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	53
14. Podatek dochodowy	55
15. Zysk na akcję	58
16. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty	58
17. Kasa, środki w Banku Centralnym	58
18. Należności od innych banków	59
19. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	59
20. Pochodne instrumenty finansowe	60
21. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	62
22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	62
23. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	68
24. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	69
25. Inwestycje w jednostki podporządkowane	70
26. Zapasy	74
27. Rzeczowe aktywa trwałe	75
28. Wartości niematerialne	78
29. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	79

Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

(w tys. zł)

30. Inne aktywa.....	80
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego.....	81
32. Zobowiązania wobec innych banków	81
33. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem wykupu	82
34. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	82
35. Zobowiązania wobec klientów.....	83
36. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych.....	84
37. Pozostałe zobowiązania	86
38. Rezerwy	86
39. Kapitały własne.....	90
40. Wartość godziwa instrumentów finansowych.....	92
41. Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych.....	93
42. Działalność powiernicza	97
43. Leasing operacyjny i finansowy	97
44. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	98
45. Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe.....	100
46. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	101
47. Transakcje z podmiotami powiązanymi.....	102
48. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.....	106
49. Struktura zatrudnienia	106
50. Sekurytyzacja.....	106
51. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym.....	107
52. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”).....	107
53. Cele i zasady zarządzania ryzykiem	107
53.1. Ryzyko kredytowe	107
53.2. Ryzyko płynności	123
53.3. Ryzyko rynkowe.....	128
53.4. Ryzyko operacyjne	134
54. Zarządzanie kapitałem	136

Rachunek zysków i strat

Działalność kontynuowana

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015
Przychody z tytułu odsetek	4	450 838	468 704
Koszty z tytułu odsetek	4	-233 293	-223 572
Wynik z tytułu odsetek		217 545	245 132
Przychody z tytułu prowizji i opłat	5	73 092	69 547
Koszty z tytułu prowizji i opłat	5	-21 838	-22 241
Wynik z tytułu prowizji i opłat		51 254	47 306
Przychody z tytułu dywidend	6	845	2 140
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	7	15 667	14 627
Wynik na działalności inwestycyjnej	8	141 428	14 968
Wynik na działalności podstawowej		426 739	324 173
Pozostałe przychody operacyjne	9	29 470	37 315
Pozostałe koszty operacyjne	10	-41 540	-26 808
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		-12 070	10 507
Ogólne koszty administracyjne	11	-230 258	-229 896
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	13	-135 383	-100 979
Wynik na działalności operacyjnej		49 028	3 805
Zysk (strata) brutto		49 028	3 805
Podatek dochodowy	14	-10 789	-1 818
- bieżący podatek dochodowy		-2 710	0
- odroczony podatek dochodowy		-8 079	-1 818
Zysk (strata) netto		38 239	1 987
Zysk (strata) na akcję (w zł)	15		
- podstawowy z zysku (straty) za rok obrotowy		0,10	0,01
- rozwodniony z zysku (straty) za rok obrotowy		0,10	0,01

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dnia 31 grudnia 2015 roku Bank nie prowadził działalności zaniechanej.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015
Nota		
Zysk (strata) netto	38 239	1 987
Pozostałe całkowite dochody netto, które mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego	-100 447	65 962
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-12 280	84 697
- podatek odroczony	2 333	-16 091
Przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	-112 498	-4 166
- podatek odroczony	21 373	791
Rozliczenie wyceny papierów wartościowych reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela utrzymywanych do terminu zapadalności	771	902
- podatek odroczony	-146	-171
Pozostałe całkowite dochody netto, które nie mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego	493	172
Zyski i straty aktuarialne	38	609
- podatek odroczony	-116	-41
Razem całkowite dochody netto	-61 715	68 121

Sprawozdanie z całkowitych dochodów należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Aktywa			
Kasa, środki w Banku Centralnym	17	1 697 907	1 357 048
Należności od innych banków	18	810 981	900 261
Pochodne instrumenty finansowe	20	6 330	6 133
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	21	0	34 780
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22	8 076 501	7 370 363
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	23	4 879 003	4 717 108
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	24	3 674 746	2 513 528
Inwestycje w jednostki podporządkowane	25	619 597	534 947
Zapasy	26	506	1 197
Rzeczowe aktywa trwałe	27	80 724	87 098
Wartości niematerialne	28	53 033	58 382
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	14	22 469	10 433
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	14	85 371	70 005
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	29	3 923	4 074
Inne aktywa	30	43 502	58 505
Aktywa razem		20 054 593	17 723 862
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	31	37	42
Zobowiązania wobec innych banków	32	15 702 585	13 617 643
Pochodne instrumenty finansowe	20	1 353	3 419
Zobowiązania wobec klientów	35	2 602 320	1 975 592
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	36	919 803	1 353 779
Pozostałe zobowiązania	37	120 614	118 783
Rezerwy	38	13 041	12 871
Zobowiązania razem		19 359 753	17 082 129
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	39	399 348	354 097
Akcje własne	39	-2 133	-2 133
Kapitał zapasowy	39	240 034	174 741
Kapitał z aktualizacji wyceny	39	-32 842	67 112
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	39	0	-6 265
Wynik roku bieżącego	39	38 239	1 987
Pozostałe kapitały	39	52 194	52 194
Kapitał własny ogółem		694 840	641 733
Suma zobowiązań i kapitału własnego		20 054 593	17 723 862

Sprawozdanie z sytuacji finansowej należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zestawienie zmian w kapitale własnym

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku									
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem	
Kapitał na początek okresu	354 097	-2 133	174 741	67 112	-6 265	1 987	52 194	641 733	
Wynik za okres	0	0	0	0	0	38 239	0	38 239	
Pozostałe całkowite dochody netto	0	0	0	-99 954	0	0	0	-99 954	
Całkowite dochody netto razem za okres	0	0	0	-99 954	0	38 239	0	-61 715	
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	1 987	-1 987	0	0	
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	-4 278	0	4 278	0	0	0	
Podwyższenie kapitałów	45 251	0	65 991	0	0	0	0	111 242	
Odkup/sprzedaż akcji własnych	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pozostałe	0	0	3 580	0	0	0	0	3 580	
Kapitał na koniec okresu	399 348	-2 133	240 034	-32 842	0	38 239	52 194	694 840	

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku									
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem	
Kapitał na początek okresu	330 039	-3 980	251 983	978	40 890	-158 958	52 194	513 146	
Wynik za okres	0	0	0	0	0	1 987	0	1 987	
Pozostałe całkowite dochody netto	0	0	0	66 134	0	0	0	66 134	
Całkowite dochody netto razem za okres	0	0	0	66 134	0	1 987	0	68 121	
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	-158 958	158 958	0	0	
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	-111 803	0	111 803	0	0	0	
Podwyższenie kapitałów	24 058	0	35 091	0	0	0	0	59 149	
Odkup/sprzedaż akcji własnych	0	1 847	-530	0	0	0	0	1 317	
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	0	
Kapitał na koniec okresu	354 097	-2 133	174 741	67 112	-6 265	1 987	52 194	641 733	

Sprawozdanie z całkowitych dochodów należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego,
które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2016	Rok zakończony 31 grudnia 2015
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk (strata) netto		38 239	1 987
Korekty razem:		1 814 706	-641 130
Amortyzacja	11	27 077	27 217
Odsetki		-12 831	-27 247
Dywidendy otrzymane	6	-845	-2 140
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej		-132 374	-4 805
Zmiana stanu należności od innych banków		124 881	-245 962
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		34 780	-34 780
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom		-698 190	138 793
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży		-235 533	608 124
Zmiana stanu zapasów		691	733
Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży		150	5 874
Zmiana stanu innych aktywów		3 003	-5 457
Zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego		-5	-2
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków		2 084 943	-979 742
Zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych		-2 264	-3 144
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		626 728	-139 819
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań		1 833	-871
Zmiana stanu rezerw		170	-1 394
Zapłacony podatek dochodowy		-14 746	-4 556
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym	14	-10 789	-1 818
Inne korekty	44	18 027	29 866
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 852 945	-639 143
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy		268 824	217 392
Zbycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych	25	47 729	13 806
Likwidacja podmiotów podporządkowanych	25	26 892	373
Zbycie aktywów finansowych		147 991	83 654
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych		5 150	45 151
Dywidendy otrzymane	6	845	2 140
Odsetki otrzymane		40 217	62 221
Inne wpływy inwestycyjne		0	10 047
Wydatki		1 381 235	122 409
Nabycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych		144 607	107 897
Nabycie aktywów finansowych		1 216 107	0
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych		20 521	14 512
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-1 112 411	94 983

Zestawienie zmian w kapitale własnym należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

cd. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

Wpływy		2 211 349	2 132 909
Emisja dłużnych papierów wartościowych		2 098 055	2 071 449
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału		113 294	60 143
Inne wpływy finansowe		0	1 317
Wydatki		2 575 423	1 119 555
Płatności z tytułu kosztów emisji akcji		1 266	1 897
Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		24	490
Spłata dłużnych papierów wartościowych	36	2 574 133	1 012 286
Spłata długoterminowych kredytów i pożyczek		0	102 889
Inne wydatki finansowe		0	1 993
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-364 074	1 013 354
Przepływy pieniężne netto, razem		376 460	469 194
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym	44	376 460	469 194
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		1 766	4 715
Środki pieniężne na początek okresu	44	1 558 013	1 088 819
Środki pieniężne na koniec okresu	44	1 934 473	1 558 013
- środki o ograniczonej możliwości dysponowania		0	0

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające

1. Podstawowe dane i informacje o Banku

1.1. Podstawowe informacje

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. (Bank) został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 65 z dnia 22 października 1991 roku. Pierwotnie działał pod firmą Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. („GBPZ S.A.”) z siedzibą we Wrocławiu. Na podstawie uchwały nr 12/2001 Walnego Zgromadzenia GBPZ S.A. podjętej w dniu 16 maja 2001 roku, firmę zmieniono na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Zmiana firmy na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. została zarejestrowana w KRS w dniu 27 marca 2002 roku. Siedziba Banku mieści się w Warszawie przy ul. Grzybowskiej 81.

Bank jest wpisany do rejestru handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla miasta Warszawy, XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000069229 nadanym w dniu 10 grudnia 2001 roku.

Bankowi nadano w dniu 6 sierpnia 2002 roku numer statystyczny REGON: 930603359.

Akcjonariat Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku:

	Liczba akcji (szt.)	Liczba głosów (%)	Udział w kapitale zakładowym (%)
Banki Spółdzielcze			
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	318 378 460	79,72	79,72
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 344 431	0,34	0,34
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	10 446 193	2,62	2,62
Inne Banki Polskie	11 452 898	2,87	2,87
Banki Zagraniczne	4 217 815	1,06	1,06
Pozostali akcjonariusze:			
- osoby fizyczne	1 406 970	0,35	0,35
- pozostali	51 493 136	12,89	12,89
Bank BPS S.A.	607 788	0,15	0,15
Razem	399 347 691	100,00	100,00

Akcjonariat Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku:

	Liczba akcji (szt.)	Liczba głosów (%)	Udział w kapitale zakładowym (%)
Banki Spółdzielcze			
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	291 932 418	82,45	82,45
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 344 431	0,38	0,38
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	6 806 193	1,92	1,92
Inne Banki Polskie	11 452 898	3,23	3,23
Banki Zagraniczne	4 217 815	1,19	1,19
Pozostali akcjonariusze:			
- osoby fizyczne	1 503 970	0,43	0,43
- pozostali	36 231 029	10,23	10,23
Bank BPS S.A.	607 788	0,17	0,17
Razem	354 096 542	100,00	100,00

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług w obrocie krajowym i zagranicznym, świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, w szczególności dla banków spółdzielczych, zgodnie z zakresem usług określonych w statucie Banku.

Bank sprawując funkcję banku zrzeszającego, na podstawie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających z dnia 7 grudnia 2000 roku z późniejszymi zmianami, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych zrzeszenia i prowadzi niekonkurencyjną wobec zrzeszonych banków spółdzielczych działalność.

Bank prowadzi operacje zarówno w polskich złotych jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie krajowym.

W 2016 roku dochód Banku, obliczony jako suma wyniku z tytułu odsetek, wyniku z tytułu prowizji i opłat, przychodów z tytułu dywidend, wyniku na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wyniku z pozycji wymiany, wyniku na działalności inwestycyjnej oraz pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych netto, wyniósł 414.669 tys. zł, natomiast w 2015 roku 334.680 tys. zł. Dochód ten pochodzi w całości z działalności prowadzonej na terenie Polski.

W 2016 roku stopa zwrotu z aktywów Banku, obliczona jako iloraz zysku netto i sumy bilansowej, wyniosła 0,19%, a w 2015 roku 0,01%.

W 2016 roku oraz w 2015 roku Bank nie otrzymał wsparcia finansowego pochodzącego ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2014 roku poz. 158).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zatrudnienie w Banku wynosiło 1.041 etatów, a na dzień 31 grudnia 2015 roku 1.120 etatów.

1.2. Wskazanie, czy Bank jest jednostką dominującą lub znaczącym inwestorem oraz czy sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. oraz znaczącym inwestorem dla jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć, będących w posiadaniu Banku. W związku z tym Bank BPS S.A. sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A., które obejmuje dane finansowe tych jednostek.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za okres od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w dniu 28 czerwca 2016 roku i przekazane do publicznej wiadomości komunikatem nr 13/2016 na rynku Catalyst.

1.3. Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku

Skład Zarządu Banku BPS S.A.

31.12.2016

31.12.2015

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu	1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu	2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Piotr Chrzanowski - Wiceprezes Zarządu	3. Piotr Chrzanowski - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu	4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

W 2016 roku skład Zarządu Banku pozostawał niezmienny od 27 stycznia 2015 roku czyli od daty wyrażenia przez Komisję Nadzoru Finansowego zgody na powołanie:

- 1) Pana Zdzisława Kupczyka na funkcję Prezesa Zarządu Banku BPS S.A.,
- 2) Pana Artura Adamczyka na funkcję Wiceprezesa Zarządu, któremu powierzono zarządzanie ryzykiem.

Skład Rady Nadzorczej Banku BPS S.A.

W dniu 23 marca 2016 roku realizując warunek nałożony na Bank przez Komisję Nadzoru Finansowego w zakresie powołania do Rady Nadzorczej dwóch niezależnych Członków, Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku dokonało wymaganego wyboru uzupełniającego. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku powołało Panów Sławomira Juszczyka oraz Andrzeja Pawlika do Rady Nadzorczej na kadencję obejmującą lata 2013-2017.

W związku z powyższym skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

31.12.2016	31.12.2015
1. Adam Dudek Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku	1. Adam Dudek Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku
2. Roman Hrynkiewicz Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku	2. Roman Hrynkiewicz Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku
3. Roman Domański Sekretarz Rady Nadzorczej	3. Roman Domański Sekretarz Rady Nadzorczej
4. Zbigniew Bodzioch Członek Rady Nadzorczej Banku	4. Zbigniew Bodzioch Członek Rady Nadzorczej Banku
5. Józef Czysz Członek Rady Nadzorczej Banku	5. Józef Czysz Członek Rady Nadzorczej Banku
6. Dariusz Jasiński Członek Rady Nadzorczej Banku	6. Dariusz Jasiński Członek Rady Nadzorczej Banku
7. Sławomir Juszczyk Członek Rady Nadzorczej Banku	7. Paweł Kapel Członek Rady Nadzorczej Banku
8. Paweł Kapel Członek Rady Nadzorczej Banku	8. Witold Morawski Członek Rady Nadzorczej Banku
9. Witold Morawski Członek Rady Nadzorczej Banku	9. Barbara Pasierb Członek Rady Nadzorczej Banku
10. Barbara Pasierb Członek Rady Nadzorczej Banku	10. Piotr Piasecki Członek Rady Nadzorczej Banku
11. Andrzej Pawlik Członek Rady Nadzorczej Banku	11. Hanna Ruszczyńska Członek Rady Nadzorczej Banku
12. Piotr Piasecki Członek Rady Nadzorczej Banku	12. Czesław Swacha Członek Rady Nadzorczej Banku
13. Hanna Ruszczyńska Członek Rady Nadzorczej Banku	13. Tadeusz Tur Członek Rady Nadzorczej Banku
14. Czesław Swacha Członek Rady Nadzorczej Banku	14. Zdzisław Wojdak Członek Rady Nadzorczej Banku
15. Tadeusz Tur Członek Rady Nadzorczej Banku	15. Jerzy Woźniczko Członek Rady Nadzorczej Banku
16. Zdzisław Wojdak Członek Rady Nadzorczej Banku	
17. Jerzy Woźniczko Członek Rady Nadzorczej Banku	

1.4. Zatwierdzenie jednostkowego sprawozdanie finansowego

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 31 marca 2017 roku.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w dniu 28 czerwca 2016 roku i przekazane do publicznej wiadomości komunikatem nr 12/2016 na rynku Catalyst.

2. Opis ważniejszych zasad rachunkowości, szacunków i ocen

2.1. Podstawa sporządzania sprawozdania

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, instrumentów pochodnych, aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży.

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe jest przedstawione w złotych (waluta funkcjonalna), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych (tys. zł).

2.2. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z wszystkimi Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej przyjętymi przez UE. MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMS F”).

2.3. Okres i zakres jednostkowego sprawozdania finansowego

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku i zawiera dane porównawcze:

- 1) dla pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku,
- 2) dla pozycji rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów, zestawienia zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych za okres od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku.

2.4. Kontynuacja działalności

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2016 roku.

Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania jednostkowego sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia dotychczasowej działalności.

W związku z wygenerowaniem straty za 2013 rok, działając na podstawie art. 142 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1988, z późn. zm.), Zarząd Banku przygotował program postępowania naprawczego, który w styczniu 2015 roku został zaakceptowany przez Komisję Nadzoru Finansowego. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. zakończył drugi rok realizacji programu postępowania naprawczego opracowanego na lata 2014-2019. Bank w pełni zrealizował większość przewidzianych

w programie naprawczym działań restrukturyzacyjnych. Zgodnie z planowanymi założeniami utworzony został w oparciu o art. 22b ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS. Na dzień 31 grudnia 2016 roku uczestnikami System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz 278 zrzeszonych banków spółdzielczych. Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której powierzono zadania jednostki zarządzającej Systemem dysponuje środkami finansowymi, zgromadzonymi w ramach funduszu zabezpieczającego i depozytu obowiązkowego, przeznaczonymi wyłącznie na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności.

W dniu 11 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego rozpatrzyła złożony przez Bank wniosek dotyczący wspólnego wypełniania normy LCR. KNF zezwoliła na odstąpienie od stosowania na zasadzie indywidualnej przez Bank oraz banki spółdzielcze, które podpisały umowę Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, przepisów określonych w art. 412 oraz art. 414 Rozporządzenia CRR (w części odnoszącej się do art. 412 Rozporządzenia CRR), jak również wskazała Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jako zobowiązany do spełniania wymogów określonych w powyższych artykułach i wymogów sprawozdawczych określonych w części szóstej Tytułu II Rozporządzenia CRR na podstawie skonsolidowanej sytuacji uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Zezwolenie KNF umożliwi efektywniejsze zarządzanie płynnością, przy zachowaniu niezbędnego poziomu bezpieczeństwa.

Poprawa rentowności działania Banku była realizowana głównie poprzez dokonywane zmiany organizacyjne, usprawnienie procesów sprzedaży, jak również optymalizację kosztów funkcjonowania. W obszarze zarządzania ryzykiem kredytowym działania naprawcze koncentrowały się między innymi na zmianie struktury portfela kredytowego, szczególnym nadzorze i wzmożonym monitoringu ekspozycji kredytowych oraz zwiększeniu efektywności działań restrukturyzacyjno-wyndykacyjnych, czego efektem jest poprawa jakości portfela kredytowego. Głównym obszarem działań Banku było przeprowadzenie emisji akcji własnych i obligacji podporządkowanych, mających na celu poprawę adekwatności kapitałowej Banku. W 2016 roku dzięki zaangażowaniu właścicieli, tj. zrzeszonych banków spółdzielczych, nastąpiło wzmocnienie kapitałowe w postaci objętych przez nich emisji akcji własnych oraz obligacji podporządkowanych. W 2016 roku Bank BPS S.A. wyemitował łącznie 45.251.149 sztuk akcji o wartości nominalnej 45.251 tys. zł i wartości emisyjnej 113.128 tys. zł, które zostały w 2016 roku wpisane do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a Komisja Nadzoru Finansowego zezwoliła na zakwalifikowanie tych instrumentów do kapitału podstawowego Tier I. Dodatkowo, w listopadzie 2016 roku Bank BPS S.A. przeprowadził emisję akcji serii W i Z w ilości 17.899.041 sztuk o wartości nominalnej 17.899 tys. zł i wartości emisyjnej 44.748 tys. zł. Podwyższenie kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W i Z zostało zarejestrowane przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy postanowieniem o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wydanym w styczniu 2017 roku i opisane w nocy nr 51. W dniu 31 stycznia 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego zezwoliła na zakwalifikowanie ich do kapitału podstawowego Tier I. Ponadto Bank przeprowadził emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości 83.900 tys. zł, skierowane do banków spółdzielczych, a środki z emisji po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego zwiększyły kapitał Tier II Banku.

W trakcie inspekcji problemowej w zakresie ryzyka płynności oraz adekwatności kapitałowej prowadzonej w Banku przez KNF w listopadzie 2015 roku wskazano, że Bank powinien wyłączyć z kapitałów Tier II obligacje podporządkowane serii BPS1122 o wartości 85.200 tys. zł, których warunki emisji zostały ocenione jako niezgodne z wymogami określonymi w art. 63 lit. h) Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. W celu rozstrzygnięcia tej kwestii w dniu 5 lutego 2016 roku oraz ponownie w dniu 29 grudnia 2016 roku Bank przesłał do Europejskiego Nadzoru Bankowego pytanie w sprawie spełniania przez obligacje serii BPS1122 warunków określonych w art. 63 lit. h) Rozporządzenia CRR. Do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego za rok 2016, Bank nie uzyskał z Europejskiego Nadzoru Bankowego odpowiedzi w tej sprawie. W przypadku niekorzystnej dla Banku interpretacji Europejskiego Nadzoru Bankowego uniemożliwiającej zaliczanie obligacji podporządkowanych serii BPS1122 do kapitału Tier II, na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósłby 9,7%, a współczynnik kapitału podstawowego Tier I ukształtowałby się na poziomie 6,6%. W przypadku ewentualnego wyłączenia obligacji podporządkowanych serii BPS1122 z kapitałów Tier II, Bank na dzień 31 grudnia 2016 roku spełniłby wymóg określony w art. 92 ust. 1 lit. c

Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady, tj. wymóg określony dla łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 8,0%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 10,7%. Szczegółowa kalkulacja funduszy własnych oraz współczynnika kapitałowego została zaprezentowana w nocie nr 54. Bank spełnił wymogi w zakresie funduszy własnych określone w art. 92 ust. 1 Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

W okresie październik-listopad 2016 roku w Banku miała miejsce inspekcja problemowa prowadzona przez pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Zakres inspekcji obejmował ocenę jakości aktywów i zarządzania ryzykiem kredytowym oraz obszar zarządzania Bankiem. Szczegółowe ustalenia inspekcji zostały zaprezentowane w protokole przekazanym Bankowi w dniu 22 grudnia 2016 roku.

W dniu 27 lutego 2017 roku Bank otrzymał pismo Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego, w którym wydane zostały zalecenia w obszarze objętym inspekcją. Dodatkowo, Bank został zobowiązany do zawiadomienia KNF o środkach, jakie zostaną podjęte w celu wdrożenia zaleceń poinspekcyjnych. Bank opracował szczegółowy harmonogram zadań związanych z realizacją zaleceń.

Zdaniem Zarządu Banku powyżej opisane fakty i okoliczności nie stanowią zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności Banku w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym i w związku z powyższym niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o zasadę kontynuacji działalności.

Niniejsze sprawozdanie finansowe nie zawiera korekt wyceny aktywów, które byłyby wymagane w przypadku braku kontynuowania działalności.

2.5. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd

Przygotowanie jednostkowego sprawozdania finansowego Banku wymaga od kierownictwa dokonania profesjonalnego osądu, szacunków i określenia pewnych założeń, które mają wpływ na przedstawiane wartości przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań oraz ujawnień dotyczących zobowiązań warunkowych na dzień bilansowy. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Bank podejmie, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić.

Poniżej wymieniono obszary, w których profesjonalny osąd oraz szacunki księgowe przy stosowaniu zasad (polityki) rachunkowości miały największy wpływ na kwoty przedstawione w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

W przypadkach, w których nie jest możliwe ustalenie wartości godziwej ujmowanych w bilansie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych na podstawie aktywnych rynków, określa się ją za pomocą technik wyceny. Dane wejściowe uzyskuje się tam, gdzie jest to możliwe, z możliwych do zaobserwowania rynków, jednak tam gdzie nie można tego dokonać, przy ustalaniu wartości godziwej konieczne jest stosowanie profesjonalnego osądu w zakresie dotyczącym ryzyka płynności, ryzyka kredytowego i zmienności. Zmiany założeń dotyczących tych czynników mogą mieć wpływ na wykazywaną wartość godziwą instrumentów finansowych.

Szczegółowy opis wartości godziwej aktywów finansowych przedstawiono w notach nr 2.8.5, 40 i 41.

Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia czy wystąpiły obiektywne przesłanki wskazujące na utratę wartości składnika grupy aktywów finansowych. Poprzez przesłanki utraty wartości rozumie się zdarzenia lub grupy zdarzeń, które miały miejsce po dacie początkowego ujęcia składnika aktywów lub grupy aktywów, a które wskazują, iż mogło nastąpić obniżenie przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub grupy aktywów. W momencie rozpoznania przesłanek utraty wartości dokonuje się oszacowania odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeżeli Bank identyfikuje obiektywne dowody na to, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów klasyfikowanych do kategorii dostępne do sprzedaży, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym są wyksięgowywane i ujmowane bezpośrednio w rachunku zysków i strat, mimo że ten składnik aktywów nie został wyłączony ze sprawozdania z sytuacji finansowej.

W przypadku instrumentu kapitałowego kwalifikowanego, jako dostępny do sprzedaży, odpisy z tytułu utraty wartości nie podlegają odwróceniu. W przypadku instrumentu dłużnego wycenianego według wartości godziwej, w momencie zaprzestania identyfikowania przesłanek wskazujących na utratę wartości, kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Szczegółowy opis oceny utraty wartości aktywów finansowych przedstawiono w nocie nr 2.8.6, natomiast opis praktyk w zakresie „forbearance” przedstawiono w nocie nr 53.1.

Utrata wartości aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości składnika aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów trwałych, w zależności od tego, która z nich jest wyższa.

Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) oraz innych czynników. Przyjęcie odmiennych założeń wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych. Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Banku opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

Rezerwa na świadczenia pracownicze

Rezerwa na świadczenia pracownicze obejmuje rezerwę na odprawy emerytalne i rentowe, które wyliczane są metodą aktuariálną, jako wartość bieżąca przyszłych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeniach, między innymi co do stóp dyskontowych, prognozowanych podwyżek wynagrodzenia, rotacji pracowników, wskaźnika umieralności i innych. Wszystkie założenia są weryfikowane na każdy dzień bilansowy.

Więcej informacji na temat przyjętych założeń przedstawiono w nocie nr 38.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Więcej informacji na temat podatku odroczonego przedstawiono w nocie nr 14.

Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

Szacując długość okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych uwzględniane są między innymi:

- 1) dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego lub intensywność wykorzystania,
- 2) utratę przydatności z przyczyn technologicznych,
- 3) okres sprawowania kontroli nad składnikiem aktywów oraz prawne i inne ograniczenia okresu użytkowania,
- 4) zależność okresu użytkowania składników aktywów od okresu użytkowania innych aktywów,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W powyższej sytuacji, jeżeli szacowany okres użytkowania jest krótszy, Bank przyjmuje szacowany okres użytkowania.

Bank corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Klasyfikacja umów leasingowych

Bank dokonuje klasyfikacji leasingu, jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

2.6. Zmiana szacunków

W 2016 roku oraz 2015 roku Bank nie dokonywał istotnych zmian wielkości szacunkowych.

2.7. Korekta błędu

W 2016 roku Bank nie dokonywał korekty błędu lat ubiegłych w poszczególnych pozycjach sprawozdania finansowego.

2.8. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości

2.8.1. Aktywa i zobowiązania finansowe

(i) Początkowe ujęcie

Bank ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w swoim sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu.

Bank decyduje o klasyfikacji aktywa lub zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Aktywa finansowe objęte zakresem MSR 39 Bank klasyfikuje do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym aktywa przeznaczone do obrotu, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, pożyczki i należności, aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności.

Zobowiązania finansowe objęte zakresem MSR 39 Bank klasyfikuje do dwóch kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat lub pozostałe zobowiązania wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe Bank wycenia według wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego niekwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Wszystkie transakcje kupna i sprzedaży składnika aktywów finansowych Bank ujmuje na dzień rozliczenia transakcji, tj. na dzień, w którym Bank zobowiązuje się zakupić lub sprzedać składnik aktywów finansowych.

(ii) Późniejsza wycena

Późniejsza wycena instrumentów finansowych zależy od ich klasyfikacji, zgodnie z opisem w punktach (iii)-(x) poniżej.

(iii) Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Do kategorii tej zaliczane są:

- 1) pochodne instrumenty finansowe,
- 2) aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu,
- 3) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane w momencie ich początkowego ujęcia, jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne to instrumenty finansowe, których wartość uzależniona jest od cen innych instrumentów finansowych lub towarów, zwanych instrumentami bazowymi.

Instrumentami bazowymi mogą być w szczególności akcje, obligacje, kurs walutowy, wysokość stopy procentowej lub wartość indeksu giełdowego.

Bank zawiera operacje na pochodnych instrumentach finansowych w szczególności: transakcjach dotyczących walut oraz transakcjach na stopę procentową.

Pochodne instrumenty finansowe Bank ujmuje w wartości godziwej. Instrumenty pochodne posiadające na dzień wyceny dodatnią wartość godziwą Bank wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa, zaś instrumenty posiadające ujemną wartość z wyceny jako zobowiązania. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych Bank wykazuje w jednostkowym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, to instrumenty finansowe nabyte w celu odsprzedaży w krótkim czasie, inne niż pochodne instrumenty finansowe.

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane są przez Bank w momencie ich początkowego ujęcia jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się po spełnieniu następujących kryteriów:

- 1) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione,
- 2) zastosowanie takiej kwalifikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowe na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat),
- 3) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Banku.

Zyski i straty wynikające ze zmian wartości godziwej tych instrumentów na dzień bilansowy Bank wykazuje w jednostkowym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”. Uzyskane odsetki oraz poniesione koszty wykazywane są odpowiednio w przychodach i kosztach odsetkowych, zgodnie z warunkami kontraktu, a przychody z tytułu dywidend Bank ujmuje w przychodach z tytułu dywidend w momencie ustalenia praw do ich otrzymania.

(iv) Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to aktywa finansowe notowane na aktywnym rynku o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Bank zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności, inne niż:

- 1) wyznaczone przez Bank jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) wyznaczone przez Bank jako dostępne do sprzedaży, oraz
- 3) spełniające definicję pożyczek i należności.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności Bank wycenia według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. Metoda zamortyzowanego kosztu wykorzystuje efektywną stopę procentową, która dyskontuje przewidywane przyszłe przepływy pieniężne przez oczekiwany okres życia składnika aktywów finansowych do wartości bilansowej netto składnika aktywów finansowych. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie lub dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Rozliczenie metodą amortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej Bank ujmuje w jednostkowym rachunku zysków i strat w przychodach i kosztach odsetkowych. Straty z tytułu utraty wartości Bank ujmuje w jednostkowym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

(v) Pożyczki i należności

Do kategorii pożyczek i należności zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- 1) aktywa finansowe, które Bank zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) aktywa finansowe wyznaczone przez Bank przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży, lub
- 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Po początkowym ujęciu pożyczki i należności Bank wycenia według metody amortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. Amortyzowany koszt jest obliczany przy uwzględnieniu dyskonta lub premii oraz prowizji, opłat i kosztów transakcji, które stanowią integralną część efektywnej stopy procentowej. Naliczone odsetki wraz z prowizjami netto (prowizje otrzymane, pomniejszone o prowizje zapłacone) rozliczane w czasie według efektywnej stopy procentowej Bank ujmuje w przychodach odsetkowych, prowizje rozliczane liniowo lub rozpoznawane jednorazowo, Bank zalicza do przychodów prowizyjnych.

Należności z tytułu kredytów preferencyjnych, w przypadku których część należnych Bankowi odsetek pokrywana jest przez Skarb Państwa (dopłaty do oprocentowania realizowane są np. przez Bank Gospodarstwa Krajowego lub Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) rozpoznawane są w momencie udzielenia kredytu w wysokości wypłaconych środków, a należności od BGK lub ARiMR są ujmowane w momencie wymagalności części odsetkowej raty, po spełnieniu przez kredytobiorcę warunku zapłaty części kapitałowej rat. Przychody odsetkowe z tytułu powyższych kredytów otrzymywane od klientów oraz w części dotyczącej należnych dopłat prezentowane są łącznie jako przychody odsetkowe od kredytów.

(vi) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub niebędące:

- 1) aktywami finansowymi wycenianymi do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- 2) aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- 3) pożyczkami i należnościami.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Bank wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do wyceny według amortyzowanego kosztu odnosi na kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży składnika aktywów bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego składnika aktywów, zaklasyfikowanego do portfela dostępnego do sprzedaży, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny”. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę Bank odnosi do rachunku zysków i strat.

W przypadku instrumentów dłużnych przychody odsetkowe oraz dyskonto lub premia rozliczane w czasie z zastosowaniem metody amortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody z tytułu odsetek”.

Jeśli nie można ustalić wartości godziwej instrumentów kapitałowych, to wówczas aktywa te Bank ujmuje według kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Odpisy z tytułu utraty wartości Bank rozpoznaje

w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

(vii) Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszone do rachunku zysków i strat Bank wycenia według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania płatne na żądanie Bank wycenia według kwoty wymaganej zapłaty.

(viii) Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Bank są wykazywane jako zobowiązania i wyceniane według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Koszty z tytułu odsetek oraz prowizji i opłat rozliczanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, Bank zalicza w rachunku zysków i strat do kosztów odsetkowych.

(ix) Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to takie umowy, które zobowiązują Bank, jako ich wystawcę, do dokonania określonych płatności rekompensujących posiadaczowi stratę, jaką poniesie z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w przypadającym terminie zgodnie z warunkami instrumentu dłużnego. Umowy gwarancji finansowych w momencie ich początkowego ujęcia Bank wycenia w wartości godziwej skorygowanej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przyporządkować czynności wystawienia gwarancji. W terminie późniejszym zobowiązania te Bank ujmuje według wyższej z dwóch wartości: najlepszego szacunku wydatków koniecznych do uregulowania bieżących zobowiązań na dzień bilansowy oraz wartości ujętej pierwotnie pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne.

(x) Przekwalifikowanie aktywów finansowych

Bank może przekwalifikować niebędący instrumentem pochodnym składnik aktywów z portfela przeznaczonego do obrotu do kategorii pożyczek i należności, jeżeli nie jest już dłużej utrzymywany w celu sprzedaży lub odkupienia w niedalekiej przyszłości. Aby składnik aktywów finansowych mógł być przekwalifikowany, musi spełniać warunki wynikające z definicji pożyczek i należności (jeżeli nie było to wymagane do klasyfikacji jako przeznaczone do obrotu przy początkowym ujęciu) i Bank musi mieć intencję i możliwość utrzymywania składnika aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do upływu terminu zapadalności.

Przekwalifikowane aktywa finansowe Bank ujmuje w wartości godziwej na moment reklasyfikacji. W przypadku przekwalifikowania z portfela przeznaczonego do obrotu, wszelkie zyski i straty ujęte już w wyniku finansowym, nie ulegają odwróceniu. Wartość godziwa składnika aktywów w momencie przekwalifikowania staje się nowym zamortyzowanym kosztem.

W przypadku aktywów finansowych przekwalifikowanych z portfela dostępnego do sprzedaży do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności lub do portfela pożyczek i należności, wszelkie zyski i straty związane z takim składnikiem aktywów, które poprzednio odniesiono na kapitał własny, Bank ujmuje w następujący sposób: zyski lub straty ujęte w kapitale z aktualizacji wyceny do dnia przekwalifikowania amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu zapadalności przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

Bank nie dokonuje reklasyfikacji żadnych instrumentów finansowych do kategorii wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat po ich początkowym ujęciu.

2.8.2. Wyłączenie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

(i) Aktywa finansowe

Bank wyłącza składnik aktywów finansowych (lub część składnika aktywów finansowych, lub część grupy podobnych aktywów finansowych) ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy:

- 1) wygasły prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych,

- 2) Bank przeniósł prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązań się do przekazania otrzymanych środków pieniężnych bez zbędnej zwłoki stronie trzeciej na zasadzie pośredniczenia w transakcji i albo (a) przeniósł zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów, lub (b) nie przeniósł ani nie zachował zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ale przeniósł kontrolę nad składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku, gdy Bank przeniósł swoje prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązań się do pośredniczenia w transakcji ale nie przeniósł ani nie zachował zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ani też powyższe przeniesienie nie spowodowało przeniesienia kontroli nad składnikiem aktywów, wówczas nowy składnik aktywów jest ujmowany w stopniu, w jakim Bank utrzymuje zaangażowanie w składnik aktywów.

Zaangażowanie w składnik aktywów, które przyjmuje formę gwarancji, jest wyceniane według niższej z dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej składnika aktywów oraz maksymalnej kwoty, którą Bank może być zobowiązany zapłacić za ten składnik aktywów.

W przypadku, gdy zaangażowanie Banku ma formę wystawionej i/lub zakupionej opcji (w tym opcji rozliczanych w środkach pieniężnych lub o podobnych cechach) na przenoszony składnik aktywów finansowych, zakres zaangażowania Banku w składnik aktywów finansowych stanowi wartość przeniesionego składnika aktywów, który Bank może odkupić, za wyjątkiem przypadku, w którym wystawiono opcję sprzedaży (w tym opcję rozliczaną w środkach pieniężnych lub o podobnych cechach) na składnik aktywów finansowych wyceniany w wartości godziwej. Zaangażowanie Banku jest wówczas ograniczone do niższej z dwóch wartości: wartości godziwej przeniesionego składnika aktywów oraz ceny wykonania opcji.

(ii) Zobowiązania finansowe

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Bank ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Bank ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnoszącą się do wartości bilansowych Bank wykazuje w rachunku zysków i strat.

2.8.3. Transakcje repo, reverse repo i pożyczek papierów wartościowych

Transakcje repo i reverse-repo oraz transakcje sell-buy-back, buy-sell-back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie po określonej cenie.

Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu w określonym momencie w przyszłości (repo i sell-buy-back) nie są wyłączone z sprawozdania z sytuacji finansowej, gdyż Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. Otrzymane środki pieniężne Bank ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej łącznie z odpowiadającym zobowiązaniem ich zwrotu, włączając w to narosłe odsetki w pozycji „Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu”, co odzwierciedla ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Banku. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu, Bank traktuje jako koszty odsetkowe i nalicza je w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

Papiery wartościowe zakupione z przyrzeczeniem odsprzedaży w określonym momencie w przyszłości (reverse-repo i buy-sell-back) nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej do momentu sprzedaży stronie trzeciej. Zobowiązanie zwrotu papierów wartościowych Bank ujmuje jako sprzedaż zobowiązań handlowych i wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty ujmuje w „Wyniku na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”. Zapłacone środki pieniężne Bank wyłącza i należność, łącznie z narosłymi odsetkami, ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, odzwierciedlając ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Bank w pozycji „Należności

z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu”. Różnica pomiędzy ceną zakupu i odsprzedaży jest traktowana jako przychód odsetkowy i narasta w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

2.8.4. Inwestycje w jednostki podporządkowane (zależne, wspólne ustalenia umowne oraz stowarzyszone)

Inwestycje dokonane w jednostkach podporządkowanych wykazane są według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. W przypadku dokonania sprzedaży inwestycji w jednostkach zależnych, na skutek której następuje utrata kontroli, Bank dokonuje wyceny do wartości godziwej pozostałej inwestycji oraz przyjmuje tę wartość jako nowy koszt dla potrzeb późniejszej wyceny. Nadwyżka wartości godziwej inwestycji nad wartością bilansową ujmowana jest przez Bank w pozostałych przychodach operacyjnych.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych ustaleniach umownych. W przypadku istnienia takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa, a w przypadku gdy wartość bilansowa inwestycji przewyższa godziwą, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa może być ustalona jako: wycena metodą aktywów netto, oszacowanie wartości w oparciu o ceny rynkowe podobnego instrumentu finansowego, wycena przeprowadzona przez niezależnego eksperta, szacowanie przyszłych przepływów pieniężnych.

2.8.5. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa to cena, która jest możliwa do uzyskania przy sprzedaży składnika aktywów lub za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Wartość godziwa instrumentów finansowych notowanych na aktywnym rynku finansowym jest ustalana poprzez odniesienie do bieżącej ceny kupna, dla składnika aktywów, lub bieżącej ceny sprzedaży, dla zaciągniętego zobowiązania.

Wartość godziwa instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek jest ustalana przy zastosowaniu różnych technik wyceny. Techniki te mogą odnosić się do ostatnich transakcji zawieranych na warunkach rynkowych, bieżących cen rynkowych innych podobnych instrumentów, analizy zdyskontowanych przepływów pieniężnych lub innych modeli wyceny.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacje rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

2.8.6. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Do obiektywnych przesłanek utraty wartości należą np. znaczące trudności finansowe dłużnika, niespłacenie lub zaleganie ze spłacaniem odsetek lub

kapitału, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej dłużnika, obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

(i) Należności od innych banków oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom

W przypadku należności od innych banków oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych według zamortyzowanego kosztu, w pierwszej kolejności Bank rozważa, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pojedynczych składników aktywów finansowych, które są indywidualnie istotne, a także łącznie w przypadku aktywów finansowych, które nie są indywidualnie istotne. W przypadku stwierdzenia, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on istotny, czy też nie, składnik ten jest włączany do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie oceniany pod względem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod względem utraty wartości, w przypadku których Bank dokonuje odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości lub postanawia taki odpis dalej ujmować, nie są uwzględniane w łącznej ocenie utraty wartości.

Jeżeli istnieją przesłanki, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych). Wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona przez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat. W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości. Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany poprzez dokonanie odpowiedniej korekty odpisów aktualizacyjnych. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Bank dokonuje spisania należności kredytowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości zgodnie z polityką opisaną w punkcie 2.8.2. (i), a w szczególności, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- 1) koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- 2) nieskuteczność egzekucji należności Banku stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,
- 3) nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- 4) roszczenia uległy przedawnieniu.

Po decyzji o wyłączeniu składnika aktywów Bank nie podejmuje ponownej akcji windykacyjnej, a jakiegokolwiek ewentualne wpływy z danego składnika mają wyłącznie charakter incydentalny.

Wartość bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych Bank ustala przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej dla danego instrumentu finansowego. Jeżeli pożyczka bądź należność mają przypisaną zmienną stopę procentową, to stopa dyskontowa dla wyceny utraty wartości, jest bieżącą efektywną stopą procentową. Kalkulacja wartości bieżącej oszacowanych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczonym zastawem składnikiem aktywów, odzwierciedla przyplwy pieniężne, które mogą powstać w wyniku egzekucji, pomniejszone o koszty związane z pozyskaniem i sprzedażą zabezpieczenia, niezależnie od tego, czy dokonanie egzekucji jest prawdopodobne.

Dla celów łącznej oceny utraty wartości, aktywa finansowe Bank grupuje według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego, które wskazują na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy, np. grup ryzyka kredytowego, segmentu klienta, rodzaju zabezpieczenia, rodzaju produktu.

Przyszłe przepływy pieniężne w grupie aktywów finansowych, dla których utrata wartości oceniana jest łącznie, Bank szacuje na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego. Dane historyczne dotyczące strat Bank koryguje na podstawie dostępnych bieżących danych, tak aby odzwierciedlić oddziaływanie bieżących warunków, które nie miały wpływu w okresie, na którym opierają się dane historyczne

dotyczące strat, jak też, aby wyeliminować czynniki mające wpływ na dane historyczne, a niewystępujące obecnie. Metodologia i założenia przyjęte do oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych są regularnie monitorowane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi.

(ii) Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

W przypadku aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności na każdy dzień bilansowy Bank indywidualnie ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych. Jeśli istnieją obiektywne dowody, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Wartość bilansową składnika aktywów Bank obniża, a kwotę straty ujmuje w rachunku zysków i strat.

Jeśli w następnym okresie strata z tytułu utraty wartości zmniejszyła się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu utraty wartości, to uprzednio ujętą stratę z tego tytułu odwraca się. Kwotę odwróconej straty Bank ujmuje w rachunku zysków i strat.

(iii) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

W przypadku inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży do obiektywnych dowodów utraty wartości Bank zalicza znaczący (tj. powyżej 20%) lub przedłużający się (tj. powyżej 6 miesięcy) spadek wartości godziwej składnika aktywów finansowych poniżej ceny nabycia.

Jeżeli nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych, to skumulowane straty – będące różnicą pomiędzy kosztem nabycia, a bieżącą wartością godziwą, pomniejszone o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat – Bank wyksięguje z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych Bank nie poddaje odwróceniu przez rachunek zysków i strat. Wzrost ich wartości godziwej po ujęciu straty z tytułu utraty wartości Bank bezpośrednio ujmuje w kapitale.

W przypadku instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, ocena, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych odbywa się na takich samych zasadach jak w przypadku aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe Bank ujmuje przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu Bank ujmuje w rachunku zysków i strat.

(iv) Aktywa finansowe wyceniane według kosztu

Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, to kwotę straty z tytułu utraty wartości Bank ustala jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości Bank nie poddaje odwróceniu.

2.8.7. Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Aktywa finansowe Bank kompensuje ze zobowiązaniami finansowymi, ujmując kwotę netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w przypadku, gdy istnieje obowiązująca aktualnie prawna możliwość kompensowania ze sobą ujętych kwot i istnieje zamiar dokonania rozliczenia netto lub jednoczesnego zrealizowania aktywów i uregulowania zobowiązań.

2.8.8. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych w Banku składają się: gotówka w kasie oraz środki na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności w rachunku bieżącym i lokat jednodniowych w innych bankach

2.8.9. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe Bank wykazuje według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty oraz środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji. Amortyzację innych środków trwałych Bank nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

1) Budynki i budowle	40 lat,
2) Urządzenia techniczne i maszyny	5 - 20 lat,
3) Środki transportu	5 - 7 lat,
4) Zestawy komputerowe	3 - 5 lat,
5) Inne środki trwałe	5 - 10 lat.

Wartość końcową, okres użytkowania oraz metodę amortyzacji składników aktywów Bank weryfikuje i w razie konieczności koryguje, na koniec każdego roku obrotowego.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięta ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania lub sprzedaży takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danej pozycji) Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w okresie, w którym dokonano usunięcia.

Bank ujmuje w wartości bilansowej aktywów trwałych wydatki związane z podwyższeniem ich wartości lub wymianą ich części pod warunkiem, że istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zwiększonych przyszłych korzyści ekonomicznych związanych z tymi składnikami aktywów oraz że koszt ulepszenia lub wymiany może być zmierzony w wiarygodny sposób. Wszystkie inne wydatki ujmowane są w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.8.10. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne Bank początkowo wycenia w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Po początkowym ujęciu wartości niematerialne Bank wykazuje w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na wartości niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane i Bank ujmuje je w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Bank ustala, czy okres użytkowania wartości niematerialnych jest określony czy nieokreślony.

Wartości niematerialne o określonym okresie użytkowania Bank amortyzuje przez okres użytkowania oraz poddaje testom na utratę wartości każdorazowo, gdy istnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. W razie stwierdzenia, że przesłanki zachodzą, Bank szacuje wartość odzyskiwalną takiego składnika wartości niematerialnych i dokonuje odpisu aktualizującego. Okres i metodę amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank weryfikuje corocznie. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie konsumowania przyszłych korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w pozycji „Ogólne koszty administracyjne”.

Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania Bank corocznie testuje pod kątem utraty wartości albo indywidualnie, albo na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne. Bank nie dokonuje odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Bank corocznie

weryfikuje, czy dla wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania nie da się określić takiego okresu. Jeżeli weryfikacja nie potwierdzi prawidłowości okresu użytkowania, jest on prospektywnie zmieniany.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia wartości niematerialnych ze sprawozdania z sytuacji finansowej Bank wycenia według różnicy pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danego składnika aktywów i ujmuje w rachunku zysków i strat w momencie usunięcia ze sprawozdania z sytuacji finansowej.

Amortyzację wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup wartości niematerialnych wynoszą:

- 1) Licencje na programy komputerowe 5 - 10 lat.

W wartościach niematerialnych ujawniana jest dodatkowo wartość firmy opisana w pkt. 2.8.11.

2.8.11. Wartość firmy

Połączenie jednostek odbywa się poprzez połączenie odrębnych jednostek w jedną jednostkę sprawozdawczą. Wynikiem połączenia jednostek jest objęcie kontroli przez jednostkę dominującą nad jednostkami przejmowanymi. Połączenia jednostek, niepozostających pod wspólną kontrolą, rozlicza się metodą nabycia. Metoda nabycia postrzega połączenie jednostek z perspektywy tej jednostki, która identyfikuje się, jako jednostkę przejmującą. Jednostka przejmująca ujmuje przejęte aktywa, zobowiązania i wzięte na siebie zobowiązania warunkowe, w tym te z nich, które nie były wcześniej ujęte przez jednostkę przejmowaną. Zastosowanie metody nabycia polega na wykonaniu następujących czynności:

- 1) identyfikacji jednostki przejmującej,
- 2) ustalenie kosztu połączenia jednostek gospodarczych,
- 3) przypisanie na dzień przejęcia kosztu połączenia jednostek gospodarczych przejmowanym aktywom oraz brany na siebie zobowiązaniom i zobowiązaniom warunkowym.

Jednostka przejmująca ustala koszt połączenia jednostek w kwocie równej wartości godziwej, na dzień wymiany wydanych aktywów, zobowiązań zaciągniętych lub wziętych na siebie oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez jednostkę przejmującą w zamian za kontrolę nad jednostką przejmowaną.

W wyniku rozliczenia nabycia jednostki Bank dokonuje obliczenia wartości firmy.

Wartość firmy z tytułu nabycia jednostki, Bank początkowo ujmuje według ceny nabycia, stanowiącej nadwyżkę kosztów przejęcia kontroli nad udziałem jednostki dominującej w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Po początkowym ujęciu, wartość firmy Bank wykazuje według ceny nabycia, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Test na utratę wartości Bank przeprowadza, co najmniej na koniec każdego roku. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa Bank tworzy odpis z tytułu utraty wartości.

2.8.12. Leasing

Leasing operacyjny

Bank jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingodawcę, przedmiot leasingu Bank ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Początkowe koszty bezpośrednio poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego Bank dodaje do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe Bank ujmuje jako przychód w okresie, w którym staną się należne.

Bank jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku.

Opłaty z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe Bank ujmuje jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Leasing finansowy

Bank jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingodawcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku.

Bank ujmuje należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych.

Opłaty leasingowe Bank dzieli między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Bank jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu Bank ujmuje w aktywach i zobowiązaniach w kwotach równych wartości godziwej przedmiotu leasingu ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu lub w kwotach równych wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu, jeżeli jest ona niższa od wartości godziwej.

Opłaty leasingowe Bank dzieli pomiędzy koszty opłat leasingowych i zmniejszenie salda zobowiązań w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania.

Koszty z tytułu leasingu finansowego Bank ujmuje bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego Bank amortyzuje w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas aktywa trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego Bank amortyzuje przez okres krótszy z dwóch: przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

2.8.13. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada wartości godziwej tego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej, zależnie od tego, która z tych wartości jest wyższa. Wartość tę Bank ustala dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i Bank dokonuje wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej Bank dyskontuje prognozowane przepływy pieniężne do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów.

Do określania wartości godziwej, pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, używany jest odpowiedni model wyceny.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących działalności kontynuowanej Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w tych kategoriach kosztów zgodnych z funkcją tych aktywów, z wyłączeniem aktywów wcześniej przeszacowanych, w przypadku których przeszacowanie zostało odniesione na kapitał. Wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest także ujmowany w kapitałach do wartości wcześniejszych przeszacowań.

Dla aktywów, z wyłączeniem wartości firmy, na koniec każdego okresu obrachunkowego Bank dokonuje oceny, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że wcześniej ujęte odpisy z tytułu utraty wartości są nadal zasadne i czy nie powinny zostać pomniejszone. Jeżeli takie przesłanki występują, Bank szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów bądź ośrodków wypracowujących przepływy pieniężne. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości

odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej.

Podwyższona kwota nie powinna przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów Bank ujmuje w rachunku zysków i strat, chyba że dany składnik aktywów wykazywany jest w wartości przeszacowanej, w którym to przypadku odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości traktuje się jako zwiększenie kapitału z aktualizacji wyceny.

Powyższe kryteria mają także zastosowanie w ocenie, czy nastąpiła utrata wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Bank testuje niefinansowe aktywa trwale o nieokreślonym okresie użyteczności pod kątem utraty wartości przynajmniej raz w roku. Test ten Bank przeprowadza dla poszczególnych aktywów, lub dla ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

2.8.14. Rezerwy

Rezerwy, w tym na zobowiązania pozabilansowe, tworzone są wówczas, gdy na Banku ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania.

Jeżeli Bank spodziewa się, że wydatki objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazywane w rachunku zysków i strat po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest dyskontowana, przy zastosowaniu bieżącej stopy dyskontowej nieuwzględniającej podatku, odzwierciedlającej ewentualne ryzyko związane z danym zobowiązaniem. Jeżeli kwota rezerwy została zdyskontowana, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowania zewnętrznego.

(i) Rezerwy na świadczenia pracownicze

Zgodnie z Kodeksem Pracy pracownicy Banku mają prawo do odpraw emerytalnych lub rentowych w momencie odchodzenia na emeryturę lub rentę. Bank okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na wynikające z Kodeksu Pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględnia się wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w innych całkowitych dochodach.

Bank tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników.

(ii) Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań sądowych

Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań sądowych tworzone są na ryzyko poniesienia przez Bank niekorzystnych skutków finansowych, w tym w szczególności wypływu środków finansowych.

Wpływ środków lub inne zdarzenia uznawane są za prawdopodobne, gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi. Jeżeli w toku przeprowadzenia szacunku okaże się, że prawdopodobieństwo wypływu środków jest istotne, wówczas Bank ujmuje w rachunku zysków i strat oszacowaną wartość rezerwy.

2.8.15. Rozliczenia międzyokresowe

(i) Rozliczenia międzyokresowe kosztów czynne

Koszty rozliczane w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Odpisy czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów Bank dokonuje na koniec każdego miesiąca. Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są przede wszystkim wydatki wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów oraz opłacone z góry koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Opłacone z góry koszty klasyfikowane do czynnych rozliczeń międzyokresowych, w tym koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach sprawozdawczych Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne aktywa”.

(ii) Rozliczenia międzyokresowe kosztów bierne i przychody przyszłych okresów

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach. W szczególności jako bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów Bank ujmuje zobowiązania wobec pracowników z tytułu niewykorzystanych urlopów, premii uznaniowych oraz utworzone rezerwy na zobowiązania. Koszty rozliczane w czasie Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”. Przychody przyszłych okresów to głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Przychody rozliczane w czasie Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.8.16. Pozostałe składniki jednostkowego sprawozdania finansowego

(i) Należności handlowe oraz inne należności

Należności handlowe i inne należności prezentowane jako składnik „Innych aktywów” Bank ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności Bank ustala poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu Bank ujmuje jako pozostałe przychody operacyjne.

(ii) Zobowiązania handlowe

Zobowiązania handlowe prezentowane jako składnik „Pozostałych zobowiązań”, inne niż zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, Bank ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty. Długoterminowe zobowiązania handlowe podlegają dyskontowaniu na dzień początkowego ujęcia i na dzień bilansowy.

(iii) Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikowane są aktywa trwałe, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie.

Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest przeznaczony do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy zostaną łącznie spełnione następujące warunki:

- 1) sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy przedstawiciele odpowiedniego poziomu kierownictwa są zdecydowani do wypełnienia planu sprzedaży składnika aktywów (lub grupy do zbycia),
- 2) aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu został rozpoczęty,
- 3) składnik aktywów (lub grupa do zbycia) musi być aktywnie oferowany na sprzedaż po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej, należy oczekiwać, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia klasyfikacji, z wyjątkiem sytuacji

dopuszczonych przez MSSF 5 ust. 9, a działania potrzebne do zakończenia planu wskazują, że jest mało prawdopodobne, iż zostaną poczynione znaczące zmiany w planie albo, że plan zostanie zarzucony.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży Bank ujmuje w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku, gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży nie są dłużej spełniane, Bank zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży oraz dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów.

W takim przypadku Bank wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy przeznaczonej do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży,
- 2) jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o braku jego sprzedaży.

(iv) Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi Bank wycenia na moment początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, to różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela (użytkownika wieczystego) przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną. Aktywa przejęte za długi Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne aktywa”.

(v) Udzielone zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy zgodnie z MSR 37. Najistotniejsze pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych stanowią przyznane linie kredytowe oraz kredyty w rachunkach bieżących.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się do wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”,
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

2.8.17. Ujmowanie przychodów

(i) Wynik z tytułu odsetek

W przypadku aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz oprocentowanych aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, przychody i koszty odsetkowe Bank ujmuje z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika

aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. W przypadku, gdy Bank zmienia oszacowania płatności udzielonych lub otrzymanych, koryguje wartość bilansową składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego. Korekta jest wyliczana z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego i ujmowana jest jako przychód lub koszt odsetkowy w rachunku zysków i strat.

Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu bądź desygnowanych przy początkowym ujęciu do wyceny w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są ujmowane w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki, rozliczone dyskonto i premie oraz rozliczone prowizje otrzymane lub należne z tytułu kredytów, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności, dostępnych do sprzedaży i przeznaczonych do obrotu, ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe Bank ujmuje dalej w rachunku zysków i strat, lecz liczy od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (od nowej niższej wartości instrumentu, to jest wartości pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości). Do wyliczenia przychodów odsetkowych od nowo ustalonej wartości instrumentu Bank stosuje stopę procentową, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Koszty okresu sprawozdawczego dotyczące zobowiązań z tytułu odsetek od rachunków klientów oraz zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych ujmowane są w rachunku zysków i strat z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

(ii) Wynik z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje obejmują głównie kwoty zapłacone przez klientów od wykonywanych operacji bankowych na rachunkach, rozliczone prowizje z tytułu udzielenia kredytów w rachunku bieżącym oraz rewolwingowych, rozliczone prowizje z tytułu obsługi kart płatniczych oraz kart kredytowych.

Opłaty i prowizje powiązane bezpośrednio z powstaniem aktywów finansowych, dla których określono harmonogram spłat ujmowane są w rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i prezentowane są w pozycji przychodów odsetkowych.

Opłaty i prowizje związane z produktami bankowymi bez określonych harmonogramów spłat, w tym w szczególności prowizje od kredytów w rachunku bieżącym, kart kredytowych, kredytów rewolwingowych oraz zobowiązań warunkowych, rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu i ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu prowizji i opłat.

Opłaty za zobowiązanie się Banku do udzielenia kredytu lub pożyczki są odraczane do momentu powstania aktywów finansowych, a następnie podlegają rozliczeniu jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo, w zależności od rodzaju instrumentu finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody i koszty z tytułu prowizji w związku z oferowaniem produktów ubezpieczeniowych

Bank oferuje produkty typu bancassurance, tj. produkty ubezpieczeniowe sprzedawane w placówkach Banku. Przed wdrożeniem produktu ubezpieczeniowego analizie podlega treść ekonomiczna produktu, w tym w szczególności pod kątem bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym lub spełnienia kryteriów niezależności tych produktów w celu właściwego ujęcia w rachunku zysków i strat przychodów i kosztów z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych.

W przypadku stwierdzenia powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym przez Bank, uzyskiwane z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych opłaty stanowią integralną część wynagrodzenia z tytułu sprzedaży instrumentu finansowego.

Otrzymywane bądź należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi wycenianymi według zamortyzowanego kosztu, Bank rozlicza metodą efektywnej stopy procentowej. Wynik rozliczenia rozpoznawany jest w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody od produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym (produktem bankowym), których rozliczenie przebiega w cyklu miesięcznym, rozpoznawane są jednorazowo w rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów, jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, z którym są związane, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) jednorazowo, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozpoznawane jednorazowo w rachunku zysków i strat.

Otrzymane bądź należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi rozpoznawane jest w rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku jeżeli Bank wykonuje na rzecz ubezpieczyciela jakiejkolwiek czynności lub usługi wynikające z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, wynagrodzenie rozliczane jest w czasie obowiązywania umowy ubezpieczenia, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów oraz z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania usługi lub czynności.

W przypadku jeżeli wyniki analizy treści ekonomicznej produktów ubezpieczeniowych wskażą, że Bank nie wykonuje na rzecz zakładu ubezpieczeń żadnych czynności lub usług wynikających z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, za wyjątkiem usług zawarcia umowy ubezpieczeniowej i przekazanie składki, należne lub otrzymane wynagrodzenie, zaliczane jest jednorazowo do rachunku zysków i strat jako przychody z tytułu prowizji w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polisy ubezpieczeniowej.

(iii) Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat Banku w dniu ustalenia praw do ich otrzymania.

(iv) Wynik na działalności podstawowej

Na wynik z działalności podstawowej Banku składają się:

- 1) przychody i koszty z tytułu odsetek,
- 2) przychody i koszty z tytułu prowizji,
- 3) przychody z tytułu dywidend,
- 4) wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, w tym w szczególności:
 - a) zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zakwalifikowanych do aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej,
 - b) wynik z pozycji wymiany wynikający ze zrealizowanych różnic kursowych oraz różnic kursowych powstałych w wyniku przeliczenia aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych (niezrealizowane różnice kursowe),
- 5) wynik na działalności inwestycyjnej - zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży, dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do pożyczek i należności oraz aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności.

(v) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

W pozycji pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych Bank wykazuje pozycje niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością operacyjną.

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski z tytułu sprzedaży towarów i usług, przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji składników aktywów trwałych i aktywów przejętych za długi, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości oraz rozwiązanych rezerw na sprawy sporne.

Na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty z tytułu sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego w tym aktywów przejętych za długi, koszty windykacji należności, koszty rezerw na sprawy sporne oraz darowizny.

(vi) Wynik z działalności operacyjnej

Na wynik na działalności operacyjnej składa się wynik na działalności podstawowej, pozostałe przychody i koszty operacyjne, ogólne koszty administracyjne, które składają się z kosztów świadczeń pracowniczych, kosztów zakupu towarów i usług, kosztów działalności i kosztów odpisów amortyzacyjnych. Na wynik z działalności operacyjnej składa się także wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

2.8.18. Podatki

(i) Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego za okres bieżący i okresy poprzednie Bank wycenia w wysokości kwoty przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych lub w przypadku należności - podlegających zwrotowi od organów podatkowych, z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Bieżący podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym, Bank ujmuje bezpośrednio w kapitale własnym.

(ii) Podatek odroczony

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, odroczony podatek dochodowy Bank oblicza metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) rezerwa na odroczony podatek dochodowy powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub innego składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz
- 2) wynikają z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, a terminy ich odwracania się podlegają kontroli przez Bank oraz gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank ujmuje w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych ulg podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać te różnice, ulgi i straty z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz

- 2) w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank weryfikuje na każdy dzień bilansowy i dokonuje stosownego obniżenia, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęty składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlega ponownej ocenie na każdy dzień bilansowy i jest ujmowany do wysokości odzwierciedlającej prawdopodobieństwo osiągnięcia w przyszłości dochodów do opodatkowania, które pozwolą na zrealizowanie tego składnika aktywów.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczone wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym ujmowany jest w kapitale własnym.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego na mocy posiadanego tytułu prawnego do przeprowadzenia kompensat aktywów z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

2.8.19. Kapitały własne

Kapitał zakładowy wykazywany jest w wysokości zgodnej ze statutem Banku oraz wpisem do rejestru sądowego według wartości nominalnej. Pozostałe kapitały własne Bank wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej z uwzględnieniem ich podziału na rodzaje zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i z postanowieniami statutu Banku. Do kapitałów własnych Bank zalicza wynik netto za okres bieżący, niepodzielony zysk lub niepokrytą stratę z okresów poprzednich oraz wynik wyceny aktywów finansowych, które są wyceniane przez kapitał z aktualizacji wyceny.

Kapitały własne stanowią:

- 1) kapitał zakładowy – wykazywany w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
- 2) akcje własne – skupione akcje Banku wchodzące w skład kapitału zakładowego, lecz niebędące w posiadaniu akcjonariuszy - akcje własne prezentowane są w wartości ujemnej,
- 3) kapitał zapasowy - tworzony jest z corocznych odpisów z zysku netto z przeznaczeniem na pokrycie strat, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku. Coroczne odpisy na kapitał zapasowy powinny wynosić co najmniej 8% zysku netto i dokonywane są do czasu osiągnięcia przez ten kapitał wysokości co najmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Do kapitału zapasowego zalicza się nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej. Kapitał zapasowy pomniejszany jest o koszty bezpośrednio związane z emisją akcji własnych,
- 4) kapitał z aktualizacji wyceny - obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skutki wyceny pochodnych instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość podatku odroczonego dla pozycji stanowiących różnice przejściowe odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny,
- 5) niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych - obejmujący niepodzielone zyski i niepokryte straty z lat ubiegłych,

- 6) wynik roku bieżącego – zysk lub strata wynikająca z rachunku zysków i strat za okres, za który sporządzane jest sprawozdanie finansowe. Zysk lub strata netto uwzględnia podatek dochodowy,
- 7) pozostałe kapitały:
 - a) fundusz ogólnego ryzyka w Banku tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe, z zysku po opodatkowaniu i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku,
 - b) kapitały rezerwowe służące celom określonym w statucie tworzone z odpisów z zysku.

Wykupione akcje własne są ujmowane przez Bank według ceny nabycia i pomniejszają kapitał własny do momentu ich anulowania. Zyski lub straty ponoszone przy wykupie, sprzedaży lub umorzeniu akcji własnych nie wpływają na rachunek zysków i strat. Różnica pomiędzy wartością bilansową, a ceną zakupu, w przypadku ponownego wydania akcji, jest ujmowana w ramach nadwyżki ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej. Prawa przypisane do akcji własnych są anulowane i nie jest do nich alokowane prawo do dywidendy.

(i) Dywidendy

Dywidendy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, Bank ujawnia w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.8.20. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (ZFŚS)

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych Bank tworzy ZFŚS. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników. Zobowiązania Funduszu stanowią zakumulowane odpisy dokonane przez Bank na rzecz ZFŚS pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS. W Banku nie występuje majątek socjalny, całość zobowiązań z tytułu ZFŚS wyrażona jest w środkach pieniężnych zgromadzonych na wyodrębnionym rachunku bankowym.

Ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Banku, Bank w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dokonał kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu. W związku z powyższym saldo z tytułu ZFŚS w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło zero.

2.8.21. Transakcje i salda w walutach obcych

Sprawozdanie finansowe zostało przygotowane w polskich złotych. Polski złoty jest walutą funkcjonalną Banku oraz walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa Bank.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank przelicza:

- 1) pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- 2) pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	31.12.2016	31.12.2015
EUR	4,4240	4,2615
USD	4,1793	3,9011

2.9. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji

2.9.1. Nowe standardy i interpretacje

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 1 (zmiana) „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	<p>Wprowadzone zmiany doprecyzowują, że zasada istotności dotyczy zarówno podstawowej części sprawozdania finansowego, jak i not objaśniających. Wskazuje także, że wymagane jest ujawnianie jedynie informacji istotnych.</p> <p>Po dokonaniu przeglądu sprawozdania jednostkowego pod kątem wymaganych ujawnień, Bank uważa, że zmiana standardu nie ma znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
MSR 16 (zmiana) „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 (zmiana) „Wartości niematerialne”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	<p>Zmiana dotyczy metod stosowanych do amortyzacji, w szczególności metod innych niż liniowe, a oparte na uzyskiwaniu korzyści z aktywa w czasie. Jednoznacznie zakazano amortyzowania zgodnie ze strumieniem przychodów uzyskiwanych bezpośrednio lub pośrednio z aktywa, gdyż oprócz amortyzacji na przychody wpływa wiele innych czynników.</p> <p>Według oceny Banku, zmiana ta nie ma wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>
MSR 16 (zmiana) „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 (zmiana) „Rolnictwo”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	<p>MSR 41 „Rolnictwo” obecnie wymaga, aby wszystkie aktywa biologiczne związane z działalnością rolniczą, były wyceniane w wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży. Opiera się to na założeniu, że wycena w wartości godziwej najlepiej odzwierciedla biologiczną transformację, którą przechodzą takie aktywa w trakcie swojego życia.</p> <p>Według oceny Banku, zmiana standardu nie ma zastosowania.</p>
MSR 27 (zmiana) „Jednostkowe sprawozdania finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	<p>Zmiany do MSR 27 umożliwią podmiotom stosowanie metody praw własności do wyceny inwestycji w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone w ich jednostkowych sprawozdaniach finansowych.</p> <p>Bank kontynuuje dotychczasowe podejście w tym zakresie, które w dalszym ciągu jest możliwe do zastosowania.</p> <p>W związku z tym, zmiana standardu nie ma wpływu na sprawozdania finansowe Banku.</p>

Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2012-2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	Doroczne poprawki MSSF 2012-2014 (MSSF 1, MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 oraz MSR 34) mają głównie na celu rozwiązywanie niezgodności oraz zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne. W ocenie Banku, zmiany standardów nie mają znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku. Wprowadzone zmiany dotyczące nabycia udziałów we wspólnych działaniach stanowiących przedsięwzięcie będzie podlegało analogicznym zasadom jak połączenie jednostek. Oznacza to:
MSSF 11(zmiana) „Wspólne ustalenia umowne”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	<ol style="list-style-type: none"> 1) wycenę dodatkowych nabytych udziałów do wartości godziwej, 2) rozpoznawanie aktywów bądź zobowiązań z tytułu podatku odroczonego, 3) prezentowanie analogicznych ujawnień jakie są wymagane przy połączeniu jednostek. <p>W ocenie Banku, powyższe zmiany będą miały charakter prezentacyjny i będą skutkować obszerniejszymi ujawnieniami.</p>

2.9.2. Standardy i interpretacje, które zostały opublikowane i zatwierdzone przez UE, ale wejdą w życie po dniu bilansowym

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	<p>Nowe przepisy są częścią zmian zastępujących dotychczasowy standard MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”.</p> <p>Główne zmiany wynikające z nowego standardu to między innymi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych, 2) nowe kryteria klasyfikacji aktywów do grupy aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, 3) nowe zasady rozpoznawania zmian wyceny do wartości godziwej inwestycji w kapitałowe instrumenty finansowe, 4) likwidacja konieczności wyodrębniania wbudowanych instrumentów pochodnych z aktywów finansowych. <p>Większość wymogów MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych została</p>

MSSF 15 „Przychody z umów z kontrahentami”

Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.

przeniesiona do MSSF 9 w niezmienionym kształcie. Standard został rozszerzony o część dotyczącą zasad wyceny według zamortyzowanego kosztu oraz zasad stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Szczegółowy opis dotyczący MSSF 9 przedstawiony został w niniejszej nocie.

Główną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby rozpoznać transfer towarów lub usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, tj. zapłacie, które spółka spodziewa się otrzymać w zamian za te towary lub usługi. Zgodnie z nowym MSSF 15 przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami przechodzi w ręce klienta.

Według oceny Banku powyższy standard może spowodować zmiany w rozliczaniu przychodów w czasie i będzie skutkować dodatkowymi ujawnieniami w sprawozdaniu finansowym Banku.

MSSF 9 Instrumenty finansowe

W listopadzie 2016 roku Komisja Europejska zatwierdziła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe”, który zastąpi obowiązujący standard MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. MSSF 9 zawiera wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, utraty wartości aktywów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń i będzie obowiązywał dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku.

Bank podjął decyzję o retrospektywnym zastosowaniu zasad w zakresie klasyfikacji, wyceny oraz utraty wartości poprzez korektę bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018 bez korygowania okresów porównawczych. Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostaną ujęte na dzień 1 stycznia 2018 r w pozycji „Wynik z lat ubiegłych”.

Wdrożenie MSSF 9 wpłynie na zmianę zasad rachunkowości Banku głównie w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, a także rozpoznawania i kalkulacji utraty wartości tych aktywów. MSSF 9 nie wprowadza istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych w stosunku do zasad obowiązujących w MSR 39, które mogłyby mieć istotny wpływ na sprawozdanie finansowe Banku.

Bank, w ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9 pracuje nad projektowaniem i budowaniem niezbędnych rozwiązań dla poszczególnych wymogów, wdrożeniem nowej metodyki kalkulacji odpisów oraz nad implementacją odpowiednich zmian w systemach informatycznych. Dodatkowo, prace wdrożeniowe skupione są, w szczególności nad założeniami modelu utraty wartości, pozyskaniem niezbędnych danych jak również projektowaniem procesu i narzędzi oraz przeprowadzeniem szczegółowego oszacowania wpływu wymogów standardu na poziom odpisów.

Prace metodologiczne koncentrują się na rozbudowie stosowanych obecnie rozwiązań, jak również nad opracowaniem kryteriów transferów pomiędzy koszykami oraz uwzględniania prognoz ekonomicznych przy szacowaniu wartości odpisów.

Ocena pełnego wpływu nowego standardu na sytuację finansową Banku oraz zarządzanie kapitałem nie jest na dzień 31 grudnia 2016 roku możliwa do oszacowania. Trudności te wynikają z faktu toczących się prac metodologicznych nad dostosowaniem modeli ryzyka kredytowego do wymogów nowego standardu, jak również z braku jednoznacznych interpretacji nowych przepisów.

Klasyfikacja i wycena

Nowy standard wprowadzi zmieniony model klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, model utraty wartości instrumentów finansowych oparty na koncepcji "straty oczekiwanej" oraz nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń.

Zgodnie z MSSF 9, aktywa finansowe będą klasyfikowane na moment początkowego ujęcia w księgach do jednej z trzech kategorii wyceny:

- 1) aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- 2) aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny,
- 3) aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja aktywów finansowych do jednej z powyższych kategorii wyceny uzależniona jest od:

- 1) modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, oraz
- 2) charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych składnika aktywów finansowych, które są ujmowane w ramach poszczególnych modeli biznesowych. Ocena ma na celu weryfikację, czy warunki umowy powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty (tzw. kryterium SPPI – ang. solely payments of principal and interest).

W zależności od modelu biznesowego, biorąc pod uwagę cel utrzymywania instrumentu finansowego, możliwa jest kwalifikacja do trzech modeli wyceny:

Model 1: utrzymywane w celu uzyskania umownych przepływów pieniężnych, zakładając, że jest spełniony warunek SPPI. Nadrzędnym celem biznesowym jest otrzymywanie umownych przepływów pieniężnych z danej grupy aktywów finansowych do daty ich zapadalności. Takie instrumenty finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu.

Model 2: utrzymywane w celu uzyskania umownych przepływów pieniężnych lub sprzedaży. Uzyskiwanie umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaż stanowią integralne elementy realizacji celu biznesowego portfela, tj. sprzedaż instrumentów finansowych wynika z planowanej strategii i nie ma charakteru incydentalnego. Takie instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji.

Model 3: Pozostałe aktywa finansowe, które nie zostały zaklasyfikowane do modelu 1 lub 2. W praktyce są to instrumenty finansowe, dla których strategia zakłada realizację przepływów pieniężnych ze sprzedaży. Takie instrumenty finansowe wyceniane są w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Bank ocenia, że zastosowanie MSSF 9 nie będzie miało istotnego wpływu na zasady rachunkowości dotyczące zobowiązań finansowych, które będą nadal wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Aktywa finansowe

W ramach prowadzonego projektu wdrożenia MSSF 9 Bank dokonuje przeglądu posiadanych składników aktywów finansowych, które będą znajdowały się w jego posiadaniu po dniu 31 grudnia 2017 roku, w celu:

- 1) określenia oraz przypisania grup składników aktywów finansowych do odpowiedniego modelu biznesowego na podstawie oceny przyjętego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych. Działania w tym zakresie dotyczą:
 - a) przeglądu oraz oceny istotnych danych jakościowych takich jak, np.: sposób oceny dochodowości danych portfeli aktywów finansowych, analizę typów ryzyka mających wpływ na efektywność danych portfeli aktywów finansowych oraz sposób zarządzania zidentyfikowanym ryzykiem jak również przyczyny dokonanych w przeszłości sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli,
 - b) analizę oczekiwań, co do planowanych przyszłych wartości sprzedaży aktywów finansowych oraz ich częstotliwości w ramach danych portfeli
- 2) określenia, poprzez identyfikację i analizę zapisów umownych mogących mieć wpływ na niespełnienie przez dany składnik aktywów finansowych kryterium SPPI. Analiza przeprowadzana jest pod kątem tego czy warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych utrzymywanego zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy lub utrzymywanego zgodnie z modelem biznesowym, którego cel zakłada zarówno utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, pozwalają na stwierdzenie, że dany składnik aktywów finansowych spełnia kryterium SPPI.

Utrata wartości

MSSF 9 zastępuje obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o pojęcie „straty poniesionej”, nowym modelem opartym o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych”. Konsekwencją tej zmiany będzie konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu w oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków makroekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji, co było niedopuszczalne zgodnie z MSR 39.

Nowy model utraty wartości będzie miał zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane zamortyzowanym kosztem lub do wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych. Zmiana koncepcji straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej, będzie miała istotne konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz ostatecznej wysokości utworzonych odpisów.

Stosowany obecnie okres identyfikacji straty (LIP) nie będzie występował, a wraz z nim wyeliminowana zostanie kategoria odpisów IBNR. Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji niepracujących, odpis z tytułu utraty wartości będzie wyznaczany w następujących kategoriach:

- 1) Koszyk 1: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie 12 miesięcy

W przypadku, gdy od momentu początkowego ujęcia instrumentu finansowego do daty bilansowej nie zidentyfikowano istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz nie została stwierdzona utrata wartości, Bank rozpoznaje odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej powiązany z prawdopodobieństwem niespłacenia zobowiązania w ciągu kolejnych 12 miesięcy.

- 2) Koszyk 2: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie kredytowania – brak rozpoznanej utraty wartości

W przypadku, gdy od momentu początkowego ujęcia instrumentu finansowego do daty bilansowej zidentyfikowano istotny wzrost ryzyka kredytowego ale nie została stwierdzona utrata wartości, Bank rozpoznaje odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej na cały okres kredytowania.

- 3) Koszyk 3: odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie kredytowania – rozpoznana utrata wartości

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy od momentu początkowego ujęcia wystąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego dla aktywów finansowych, poprzez porównanie ryzyka niespłacenia kredytu w okresie udzielonego finansowania na dzień bilansowy oraz na datę początkowego ujęcia. Bank ocenia, czy ryzyko kredytowe wzrosło w znaczącym stopniu na podstawie oceny indywidualnej i grupowej. Wartość oczekiwanej straty kredytowej mierzona jest, jako wartość bieżąca wszystkich niedoborów przepływów pieniężnych w ciągu oczekiwanego życia składnika aktywów finansowych ważona prawdopodobieństwem, oraz zdyskontowana z wykorzystaniem efektywnej stopy procentowej. Niedobór przepływów pieniężnych jest różnicą pomiędzy wszystkimi kontraktowymi przepływami pieniężnymi należnymi Bankowi, oraz wszystkimi przepływami pieniężnymi, które Bank spodziewa się otrzymać. MSSF 9 wymaga zastosowania do kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych czynników makroekonomicznych, do których należą między innymi stopy procentowe, produkt krajowy brutto, inflacja, ceny nieruchomości komercyjnych, kursy walutowe, indeksy giełdowe, wskaźniki płac. MSSF 9 wymaga także dokonania oceny zarówno obecnego, jak i prognozowanego kierunku cykli ekonomicznych. Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych będzie miał również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. Przychód od aktywów finansowych znajdujących się w koszykach 1 i 2 będzie wyznaczany na bazie ekspozycji brutto, natomiast w koszyku 3 na bazie ekspozycji netto, podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39.

Wpływ wdrażanych zmian, związanych z MSSF 9, na dzień dzisiejszy, nie został jeszcze dokładnie oszacowany. Oczekuje się wzrostu odpisów w zakresie Koszyka 1 spowodowanego wydłużeniem okresu ujawnienia straty z obecnych okresów LIP do 12 miesięcy oraz stosunkowo dużym wzrostem odpisów na aktywa sklasyfikowane do Koszyka 2. Zmiany będą dotyczyły głównie kredytów wobec sektora niefinansowego, głównie przedsiębiorstw i przedsiębiorców indywidualnych. Nie przewiduje się wzrostu odpisów na kredyty wobec JST oraz instytucje finansowe. Portfele wobec tych podmiotów Bank planuje zaliczyć do grupy aktywów o niskim ryzyku kredytowym. Zmiany metodologiczne związane z MSSF 9 nie powinny spowodować wzrostu strat na aktywa, wobec których zidentyfikowano przesłankę utraty wartości.

2.9.3. Standardy i interpretacje przyjęte przez RMSR, ale niezatwierdzone przez UE

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 7 (zmiana) „Rachunek przepływów pieniężnych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie.	Zmiany wymagają, aby jednostka zastosowała ujawnienia umożliwiające czytelnikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych. W ocenie Baku, powyższa zmiana standardu będzie miała jedynie charakter prezentacyjny.
MSR 12 (zmiana) „Podatek dochodowy”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie.	Zmiany do MSR 12 wyjaśniają sposób wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku od niezrealizowanych strat na instrumentach dłużnych wycenianych do wartości godziwej. Bank jest w trakcie szacowania wpływu wdrożenia zmiany standardu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 2 (zmiana) „Płatność na bazie akcji”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiany dotyczą doprecyzowania sposobu ujęcia niektórych transakcji płatności na bazie akcji. Według oceny Banku, zmiana standardu nie ma zastosowania.
MSSF 4 (zmiana) „Umowy ubezpieczeniowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy.	Zmiany adresują kwestię zastosowania nowego standardu MSSF 9 “Instrumenty finansowe”, przed implementacją nowego standardu dotyczącego działalności ubezpieczeniowej MSSF 4. Bank jest w trakcie szacowania wpływu wdrożenia zmiany standardu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	Zmiany dotyczą transakcji sprzedaży bądź wniesienia aktywów pomiędzy investorem, a jego jednostką stowarzyszoną lub jednostką będącą wspólnym przedsięwzięciem. Główną konsekwencją zmian jest to, że pełny zysk lub stratę należy ujmować, gdy transakcja dotyczy przedsięwzięcia. Częściowe zyski lub straty ujmuje się wtedy, gdy transakcja dotyczy aktywów, które nie stanowią przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdują się w jednostce zależnej. W ocenie Baku, powyższa zmiana standardu będzie miała jedynie charakter prezentacyjny.

MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe”, MSSF 12 (zmiana) „Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach” oraz MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie.	Zmiany wyjaśniają sposób stosowania wyjątku dotyczącego konsolidacji dla podmiotów inwestycyjnych i ich jednostek zależnych. Według oceny Banu, zmiany nie będą miały wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie. Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF.	Celem wprowadzenia tego standardu jest zwiększenie porównywalności sprawozdań finansowych jednostek zaangażowanych w działalność podlegającą regulacji cen. Wpływ nowego standardu na sprawozdanie finansowe Banku nie został jeszcze oszacowany.
MSSF 16 „Leasing”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Nowy standard zastąpi obecnie obowiązujący MSR 17 „Leasing”. Zgodnie z nowym standardem leasingobiorcy mają obowiązek ujmowania prawa do korzystania ze składnika aktywów oraz zobowiązania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w przypadku wszystkich umów leasingu. Wyjątkiem są krótkoterminowe umowy leasingu o okresie obowiązywania do 12 miesięcy oraz umowy leasingu aktywów o niewielkiej wartości. Wpływ nowego standardu na sprawozdanie finansowe Banku nie został jeszcze oszacowany.

3. Segmenty działalności

Zgodnie z wymogiem MSSF 8 informacje o segmencie oparte są na danych finansowych zastosowanych do celów sprawozdawczości wewnętrznej dostarczanej Zarządowi Banku (głównemu organowi odpowiedzialnemu za podejmowanie decyzji operacyjnych), którego zadaniem jest alokacja zasobów do segmentów działalności i przeprowadzanie oceny ich wyników.

Segmenty działalności

Działalność Banku została podzielona na segmenty, które wyodrębniono z punktu widzenia określonych grup produktów według jednorodnych cech transakcji:

- 1) segment działalności komercyjnej,
- 2) segment inwestycyjny,
- 3) segment działalności zrzeszeniowej,
- 4) niezaalokowane.

Segment działalności komercyjnej

Segment działalności komercyjnej obejmuje obsługę klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych (przedsiębiorstwa, jednostki budżetowe, wspólnoty mieszkaniowe). Działalność tego segmentu analizowana jest w ujęciu następujących produktów:

- 1) produkty kredytowe, w tym: kredyty hipoteczne, konsumenckie oraz karty kredytowe, kredyty z dofinansowaniem ze środków pomocowych w ramach funduszy strukturalnych UE, kredyty preferencyjne lub z dotacją,
- 2) produkty depozytowe, w tym: rachunki bieżące, lokaty terminowe i negocjowane, rachunki oszczędnościowe,
- 3) produkty transakcyjne, w tym: obsługa gotówkowa, płatności masowe, przelewy krajowe i zagraniczne, polecenie zapłaty.

W ramach segmentu komercyjnego prowadzona jest także działalność restrukturyzacyjno-windykacyjna wierzycelności.

Segment inwestycyjny

Segment inwestycyjny obejmuje przede wszystkim działalność w zakresie operacji skarbowych, rynków finansowych, zarządzania płynnością, ryzykiem stóp procentowych i walutowym Banku.

Segment działalności zrzeszeniowej

Segment działalności zrzeszeniowej obejmuje całą działalność Banku związaną z pełnioną funkcją Banku Zrzeszającego. Do segmentu tego zalicza się produkty i usługi świadczone na rzecz zrzeszonych banków spółdzielczych na podstawie umowy Zrzeszenia.

Niezaalokowane

Segment ten obejmuje przychody, koszty oraz pozycje bilansowe nieprzyporządkowane do żadnego z wyżej wymienionych segmentów.

Wycena

Wycena aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów segmentów jest zgodna z polityką rachunkowości stosowaną w Banku. Zarządczy wynik z tytułu odsetek uwzględnia księgowo przychody i koszty odsetkowe, które są korygowane o przychody i koszty wyliczone przy wykorzystaniu wewnętrznych cen transferowych.

Rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z sytuacji finansowej zawierają pozycje, które bezpośrednio można zakwalifikować do danego segmentu, jak również takie, które przypisywane są do danego segmentu w oparciu o racjonalne przesłanki przy zastosowaniu odpowiednich metod alokacji.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	151 693	32 228	33 624	0	217 545
- Przychody odsetkowe, z tego:	317 442	487 797	212 058	0	1 017 297
- przychody odsetkowe od klientów	284 265	160 412	6 161	0	450 838
- przychody odsetkowe wewnętrzne	33 177	327 385	205 897	0	566 459
- Koszty odsetkowe, z tego:	-165 749	-455 569	-178 434	0	-799 752
- koszty odsetkowe od klientów	-20 945	-40 320	-172 028	0	-233 293
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-144 804	-415 249	-6 406	0	-566 459
Wynik z tytułu prowizji	18 312	-451	33 393	0	51 254
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany i wynik na działalności inwestycyjnej	1 700	147 275	8 965	0	157 940
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	2 340	-19 676	2 037	3 229	-12 070
Ogólne koszty administracyjne	-145 929	-43 439	-40 890	0	-230 258
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-86 869	-46 367	10	-2 157	-135 383
Wynik segmentu brutto	-58 753	69 570	37 139	1 072	49 028
Podatek dochodowy	0	0	0	-10 789	-10 789
Wynik finansowy netto	-58 753	69 570	37 139	-9 717	38 239

Sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków, klientów oraz z tytułu leasingu finansowego	7 630 633	977 362	279 487	0	8 887 482
Pozostałe aktywa, w tym:	16 853	10 789 094	65 306	295 858	11 167 111
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	85 371	85 371
Aktywa razem	7 647 486	11 766 456	344 793	295 858	20 054 593
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	2 250 390	15 106	16 039 409	0	18 304 905
Pozostałe zobowiązania	0	919 840	0	135 008	1 054 848
Kapitał własny	0	0	0	694 840	694 840
Zobowiązania i kapitał własny razem	2 250 390	934 946	16 039 409	829 848	20 054 593

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	183 868	35 440	25 824	0	245 132
- Przychody odsetkowe, z tego:	354 497	438 693	202 382	0	995 572
- przychody odsetkowe od klientów	320 285	142 005	6 414	0	468 704
- przychody odsetkowe wewnętrzne	34 212	296 688	195 968	0	526 868
- Koszty odsetkowe, z tego:	-170 629	-403 253	-176 558	0	-750 440
- koszty odsetkowe od klientów	-24 182	-27 054	-172 336	0	-223 572
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-146 447	-376 199	-4 222	0	-526 868
Wynik z tytułu prowizji	19 530	-436	28 212	0	47 306
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, wynik na działalności inwestycyjnej	2 106	19 726	9 903	0	31 735
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	212	191	4 205	5 899	10 507
Ogólne koszty administracyjne	-131 695	-54 002	-44 199	0	-229 896
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-80 771	-20 043	-95	-70	-100 979
Wynik segmentu brutto	-6 750	-19 124	23 850	5 829	3 805
Podatek dochodowy	0	0	0	-1 818	-1 818
Wynik finansowy netto	-6 750	-19 124	23 850	4 011	1 987

Sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków, klientów oraz z tytułu leasingu finansowego	7 067 166	887 982	315 476	0	8 270 624
Pozostałe aktywa, w tym:	19 913	9 077 429	64 576	291 320	9 453 238
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	70 005	70 005
Aktywa razem	7 087 079	9 965 411	380 052	291 320	17 723 862
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	1 970 107	21 012	13 602 116	0	15 593 235
Pozostałe zobowiązania	0	1 353 821	0	135 073	1 488 894
Kapitał własny	0	0	0	641 733	641 733
Zobowiązania i kapitał własny razem	1 970 107	1 374 833	13 602 116	776 806	17 723 862

4. Wynik z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek	2016	2015
Przychody z tytułu środków w Banku Centralnym	1 180	1 130
Przychody z tytułu należności od zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	1 028	945
Przychody z tytułu lokat oraz kredytów udzielonych innym bankom	11 386	9 682
Przychody z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	590	434
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	290 024	319 848
Przychody z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	94 431	83 199
Przychody z tytułu aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	52 185	53 466
Pozostałe	14	0
Razem przychody z tytułu odsetek	450 838	468 704

Odsetki od aktywów finansowych z utratą wartości	2016	2015
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	23 025	24 654
Pozostałe inwestycje finansowe	1 425	2 358
Razem odsetki od aktywów finansowych z utratą wartości	24 450	27 012

Koszty z tytułu odsetek	2016	2015
Koszty z tytułu zobowiązań wobec innych banków	-168 557	-172 583
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów	-24 947	-24 147
Koszty z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-115	-245
Koszty z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-39 330	-26 113
Koszty z tytułu zobowiązań/aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	-291	-368
Pozostałe	-53	-116
Razem koszty z tytułu odsetek	-233 293	-223 572

5. Wynik z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	2016	2015
Przychody z tytułu prowizji i opłat od banków	36 397	30 599
- z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	36	8
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	138	103
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	18 572	16 904
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	16 054	12 257
- pozostałe	1 597	1 327
Przychody z tytułu prowizji i opłat od klientów	36 695	38 948
- z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	16 934	18 979
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	7 506	7 887
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	3 308	2 405
- z tytułu pośrednictwa sprzedaży ubezpieczeń	443	439
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	6 979	7 467
- z tytułu zobowiązań gwarancyjnych	1 179	872
- z tytułu prowizji dystrybucyjnej	8	33
- pozostałe	338	866
Razem przychody z tytułu prowizji i opłat	73 092	69 547

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

	2016	2015
Koszty z tytułu prowizji i opłat		
Koszty z tytułu prowizji i opłat od banków	-4 305	-5 035
- z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek	-7	-133
- z tytułu obsługi rachunków bankowych	-1 911	-1 768
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	-263	-451
- z tytułu rozliczeń pieniężnych	0	-19
- pozostałe	-2 124	-2 664
Koszty z tytułu prowizji i opłat od klientów	-17 533	-17 206
- z tytułu kart płatniczych i kredytowych	-11 556	-11 439
- z tytułu administracji wierzytelnościami	-4 806	-4 593
- pozostałe	-1 171	-1 174
Razem koszty z tytułu prowizji i opłat	-21 838	-22 241

6. Przychody z tytułu dywidend

	2016	2015
Od emitentów aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	845	1 465
Od jednostek podporządkowanych	0	675
Razem przychody z tytułu dywidend	845	2 140

7. Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

	2016	2015
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych przeznaczonych do obrotu		
Wynik na instrumentach kapitałowych	0	0
Wynik na instrumentach dłużnych	2 109	2 464
Wynik na instrumentach pochodnych	603	12 822
Pozostałe	0	0
Razem wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych przeznaczonych do obrotu	2 712	15 286
Wynik z pozycji wymiany	12 955	-659
Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	15 667	14 627

8. Wynik na działalności inwestycyjnej

	2016	2015
Wynik na aktywach finansowych dostępnych do sprzedaży	141 428	14 968
- wynik na instrumentach dłużnych	10 072	11 894
- wynik na instrumentach kapitałowych	131 356	3 074
Razem wynik na działalności inwestycyjnej	141 428	14 968

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku w pozycji wynik na instrumentach kapitałowych Bank ujawnił przede wszystkim rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. w wysokości 131,3 mln zł. Powyższa transakcja została opisana w niniejszym sprawozdaniu finansowym w nocie nr 23.

9. Pozostałe przychody operacyjne

	2016	2015
Przychody ze sprzedaży towarów i usług	17 692	21 447
Przychody ze sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego i aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	1 384	9 164
- z tytułu środków trwałych	1 384	9 164
Przychody z tytułu sprzedaży jednostek podporządkowanych	1 044	0
Przychody z odzyskanych należności nieściągalnych, w tym zwrócone koszty windykacji	3 962	3 751
Przychody ze sprzedaży kredytów i należności	336	534
Przychody z otrzymanych kar, odszkodowań i grzywien	1 258	66
Przychody z tytułu rozwiązania rezerw	19	0
- na pozostałe zobowiązania	19	0
Pozostałe	3 775	2 353
Razem pozostałe przychody operacyjne	29 470	37 315

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku w pozycji „Pozostałe” Bank ujawnił przede wszystkim zwrot nadpłaconych składek KNF w wysokości 1.021 tys. zł, korektę podatku VAT w wysokości 495 tys. zł, rozliczoną dotację z firmy VISA w wysokości 1.120 tys. zł oraz rozliczoną dotację z firmy MasterCard w wysokości 299 tys. zł.

W roku 2015 Bank sprzedał podmiotowi podporządkowanemu środki trwałe w postaci nieruchomości o wartości bilansowej równej 34.793 tys. zł za kwotę 43.572 tys. zł. Powyższa transakcja została dokonana na warunkach rynkowych między innymi na podstawie operatów szacunkowych sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców. Zysk zrealizowany przez Bank na powyższej transakcji wyniósł 8.779 tys. zł i został zaprezentowany w pozycji „Przychody ze sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego i aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży z tytułu środków trwałych – nieruchomości”.

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Pozostałe” Bank ujawnił przede wszystkim zwrot nadpłaconych składek na KNF w wysokości 830 tys. zł, korektę podatku VAT w wysokości 195 tys. zł, rozliczoną dotację z firmy Visa w wysokości 381 tys. zł oraz należne Bankowi odsetki od podmiotu zależnego w wysokości 191 tys. zł.

10. Pozostałe koszty operacyjne

	2016	2015
Koszty z tytułu zakupu towarów i usług	-16 475	-17 061
Koszty z tytułu sprzedaży lub likwidacji składników majątku trwałego i aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-400	-4 374
- z tytułu środków trwałych	-400	-1 549
- pozostałe	0	-2 825
Koszty z tytułu sprzedaży jednostek podporządkowanych	-20 720	0
Koszty windykacji	-1 643	-2 611
Koszty z tytułu zapłaconych odszkodowań, kar i grzywien	-58	-30
Koszty przekazanych darowizn	-14	-46
Koszty z tytułu tworzenia rezerw	-1 132	-939
- na zobowiązania sporne	0	-51
- na pozostałe zobowiązania	-1 132	-888
Pozostałe	-1 098	-1 747
Razem pozostałe koszty operacyjne	-41 540	-26 808

W 2016 roku Bank dokonał umorzenia certyfikatów inwestycyjnych 4 funduszy inwestycyjnych zamkniętych, nad którymi Bank sprawował kontrolę. W wyniku umorzenia tych certyfikatów Bank rozpoznał stratę w łącznej wysokości 20.720 tys. zł. W wyniku powyższych transakcji Bank rozwiązał odpis z tytułu utraty wartości w wysokości 18.723 tys. zł, który został zaprezentowany w nocie nr 13 w pozycji „Inwestycje w jednostki podporządkowane”. Szczegółowy opis zmian zaangażowania w te fundusze zawarty jest w nocie nr 25.

11. Ogólne koszty administracyjne

	2016	2015
Koszty świadczeń pracowniczych	-88 396	-89 267
Koszty działania	-114 785	-113 412
- z tytułu utrzymania, remontów i wynajmu budynków	-8 092	-7 990
- z tytułu leasingu operacyjnego	-20 170	-17 099
- z tytułu eksploatacji środków transportu	-1 031	-1 214
- z tytułu eksploatacji systemów informatycznych	-32 054	-32 644
- z tytułu usług pocztowych i telekomunikacyjnych	-3 305	-3 094
- z tytułu usług badania bilansu, doradztwa i konsultingu	-3 889	-3 533
- z tytułu reklamy i reprezentacji	-4 463	-3 485
- z tytułu podatków i opłat	-1 694	-1 956
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Komisji Nadzoru Finansowego	-8 384	-27 334
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Spółdzielni Ochrony Zrzeszenia BPS	-18 657	0
- z tytułu kosztów ponoszonych na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	0	-1 328
- z tytułu usług ochrony	-4 001	-3 995
- z tytułu ubezpieczeń	-1 152	-1 311
- z tytułu usług KIR	-278	-281
- pozostałe	-7 615	-8 148
Amortyzacja	-27 077	-27 217
- rzeczowych aktywów trwałych	-11 640	-13 929
- wartości niematerialnych	-15 437	-13 288
Razem ogólne koszty administracyjne	-230 258	-229 896

Na mocy uchwały z dnia 30 września 2015 roku Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. utworzony został w oparciu o art. 22b ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (dalej: ustawa), System Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS. Na dzień 31 grudnia 2016 roku uczestnikami System Ochrony

Zrzeszenia BPS jest Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz 278 zrzeszonych banków spółdzielczych. Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której powierzono zadania jednostki zarządzającej Systemem dysponuje środkami finansowymi zgromadzonymi w ramach funduszu zabezpieczającego i depozytu obowiązkowego, przeznaczonymi wyłącznie na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności. Na mocy umów podpisanych przez uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS został utworzony fundusz zabezpieczający, który zapewnia środki na finansowanie zadań Systemu Ochrony BPS w zakresie pomocy finansowej dla uczestników Systemu Ochrony w celu poprawy ich wypłacalności i zapobieżenia upadłości.

W świetle postanowień Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, fundusz zabezpieczający jest tworzony i zasilany z wpłat uczestników wnoszonych corocznie. Wysokość wpłaty realizowanej przez każdego uczestnika Funduszu Zabezpieczającego, stanowiła iloczyn sumy opłaty ostrożnościowej i połowy opłaty rocznej, o których mowa w art. 13 i 14a ust. 1 ustawy z 14 grudnia 1994 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1866 z późn. zm.) oraz wskaźnika korygującego, określonego w Zasadach oceny punktowej stanowiących załącznik do umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

Zgodnie z art. 22g ust. 3 ustawy, wpłata dokonywana przez uczestnika systemu ochrony na fundusz pomocowy nie może być niższa niż wysokość obniżki składki, o której mowa w art. 286 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. poz. 996), wynikająca z różnicy pomiędzy składką wyliczoną dla banku będącego uczestnikiem systemu ochrony oraz oszacowaną wielkością składki, w przypadku gdy bank ten nie uczestniczyłby w systemie ochrony. W 2016 roku Bank BPS S.A. wniósł do tego funduszu zabezpieczającego wpłaty w wysokości 15.939 tys. zł. Dodatkowo, w 2016 roku Bank poniósł wydatki w wysokości 2.718 tys. zł na pokrycie kosztów funkcjonowania jednostki zarządzającej Systemem Ochrony Zrzeszenia BPS, do których ponoszenia zobowiązani są uczestnicy Systemu Ochrony na mocy art. 22e ust. 5 ustawy.

12. Świadczenia pracownicze

	2016	2015
Wynagrodzenia	-72 789	-73 307
- w tym rezerwy na świadczenia pracownicze	-1 068	-212
Ubezpieczenia	-11 053	-11 270
Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników	-4 554	-4 690
- w tym odpisy na ZFŚS	-1 280	-1 367
Razem świadczenia pracownicze	-88 396	-89 267

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

13. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku

	Wartość na początek okresu	Zwiększenia		Zmniejszenia			Wartość na koniec okresu	Wpływ na wynik okresu
		Utworzenie odpisów	Pozostałe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów z bilansu	Pozostałe		
Należności od innych banków	-209	-1 784	-2	1 819	0	0	-176	35
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-17 410	-777	0	0	0	0	-18 187	-777
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-643 963	-185 074	-664	97 615	127 490	73 828	-530 768	-87 459
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-29 396	-36 565	0	6 490	0	414	-59 057	-30 075
Inwestycje w jednostki podporządkowane	-117 437	-62 318	-414	46 419	0	0	-133 750	-15 899
Zapasy	-179	0	0	0	115	0	-64	0
Rzeczowe aktywa trwałe	-2 738	0	0	0	47	0	-2 691	0
Wartości niematerialne	-118	-1 003	0	0	118	0	-1 003	-1 003
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-64	0	0	0	0	0	-64	0
Inne aktywa	-671	-1 241	0	86	408	0	-1 418	-1 155
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-2 660	-15 808	0	16 758	0	0	-1 710	950
Razem	-814 845	-304 570	-1 080	169 187	128 178	74 242	-748 888	-135 383

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Wartość na początek okresu	Zwiększenia		Zmniejszenia			Wartość na koniec okresu	Wpływ na wynik okresu
		Utworzenie odpisów	Pozostałe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów z bilansu	Pozostałe		
Należności od innych banków	0	-209	0	0	0	0	-209	-209
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-16 537	-873	0	0	0	0	-17 410	-873
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-652 392	-206 987	0	123 992	29 982	61 442	-643 963	-82 995
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-44 298	-10 451	0	20 881	0	4 472	-29 396	10 430
Inwestycje w jednostki podporządkowane	-88 326	-41 522	0	12 388	0	23	-117 437	-29 134
Zapasy	-114	-65	0	0	0	0	-179	-65
Rzeczowe aktywa trwałe	-2 738	0	0	0	0	0	-2 738	0
Wartości niematerialne	-118	0	0	0	0	0	-118	0
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-64	0	0	0	0	0	-64	0
Inne aktywa	-690	-262	0	270	0	11	-671	8
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-4 519	-14 836	0	16 695	0	0	-2 660	1 859
Razem	-809 796	-275 205	0	174 226	29 982	65 948	-814 845	-100 979

14. Podatek dochodowy

	2016	2015
Bieżący podatek dochodowy	-2 710	0
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	-2 710	0
Odroczony podatek dochodowy	-8 079	-1 818
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych odnoszonych na wynik finansowy	-8 079	-1 818
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	-10 789	-1 818
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	7 703	0
Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji odniesionych bezpośrednio na kapitał	7 703	-15 741
Niezrealizowana (strata)/zysk z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz zyski i straty aktuarialne	7 703	-15 741
Obciążenie podatkowe wykazane w kapitale własnym	7 703	-15 741

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiąganym. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Organy podatkowe mogą przeprowadzać kontrole i weryfikować zapisy operacji gospodarczych ujętych w księgach rachunkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku podatkowego, w którym złożono deklaracje podatkowe, dokonać ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego i nałożyć związane z tym kary. W opinii Zarządu nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań podatkowych w tym zakresie.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Liczbowe uzgodnienie pomiędzy podatkiem obliczonym jako iloczyn wyniku finansowego brutto i obowiązującej stawki podatkowej a rzeczywistym obciążeniem podatkowym wykazany w rachunku zysków i strat

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Zysk (strata) brutto	49 028	3 805
Stawka podatku obowiązująca w Polsce	19%	19%
Obciążenie podatkowe według zastosowanej stawki podatkowej	-9 315	-723
Dochody niepodlegające opodatkowaniu, z tego:	17 935	26 089
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	17 055	17 502
- otrzymane dywidendy	845	2 140
- pozostałe	35	6 447
Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	-20 486	-27 163
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-15 815	-15 120
- pozostałe	-4 671	-12 043
Pozostałe różnice pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym	-5 206	-4 691
Efektywne obciążenie zysku (straty) brutto podatkiem dochodowym	-10 789	-1 818
Efektywna stawka podatkowa	<u>22,01%</u>	<u>47,78%</u>

Należności i zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	22 469	10 433
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	0

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Podatek odroczony

Odroczony podatek dochodowy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku wynika z następujących pozycji:

	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Wpływ na rachunek zysków i strat	
	31.12.2016	31.12.2015	2016	2015
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do otrzymania	88 232	87 714	-518	12 200
- wartość netto środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	151	161	10	9
- dyskonto i odsetki od papierów wartościowych	92 641	73 962	-18 679	-325
- nadwyżka amortyzacji podatkowej nad bilansową	20 627	22 041	1 414	-4 205
- pozostałe	33 998	35 124	1 126	15 442
Dodatnie różnice przejściowe razem	235 649	219 002	-16 647	23 121
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na wynik finansowy	44 773	41 610	-3 163	4 393
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	11 215	120 526	X	X
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na całkowite dochody	2 131	22 900	X	X
Razem rezerwa z tytułu podatku odroczonego	46 904	64 510	X	X
Kwota kompensaty	-46 904	-64 510	X	X
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	0	0	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do zapłacenia	8 188	7 179	1 009	-5 322
- odsetki skapitalizowane	0	82	-82	-424
- rezerwy na przyszłe zobowiązania	20 171	20 274	-103	3 912
- rezerwy na utratę wartości należności kredytowych	232 851	264 352	-31 501	-144 094
- wycena aktywów finansowych	153 068	127 435	25 633	15 683
- przychody z tytułu odsetek i prowizji pobrane z góry	48 513	50 231	-1 718	-2 937
- naliczone odsetki oraz premia od papierów wartościowych	13 410	12 924	486	5 527
- pozostałe	168 227	187 823	-19 596	94 966
Ujemne różnice przejściowe razem	644 428	670 300	-25 872	-32 689
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na wynik finansowy	122 441	127 356	-4 916	-6 211
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	51 760	37 677	X	X
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na całkowite dochody	9 834	7 159	X	X
Razem aktywa z tytułu podatku odroczonego	132 275	134 515	X	X
Kwota kompensaty	-46 904	-64 510	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	85 371	70 005	X	X
Obciążenie/uznanie z tytułu podatku odroczonego ujęte w rachunku zysków i strat	X	X	-8 079	-1 818
Obciążenie/uznanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęte w kapitale własnym	7 703	-15 741	X	X

15. Zysk na akcję

Podstawowy zysk (strata) przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk na akcję obliczany jest poprzez podzielenie zysku netto przez średnio ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Zysk (strata) netto przypadający akcjonariuszom	38 239	1 987
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	376 999	349 087
Zysk (strata) przypadający na akcję (w zł)	0,10	0,01

Rozwodniony zysk (strata) przypadający na jedną akcję

Zysk rozwodniony przypadający na akcję oblicza się poprzez podzielenie zysku netto przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych występujących w ciągu roku obrotowego, skorygowaną o wpływ instrumentów rozwadniających. W roku 2016 oraz 2015 nie występowały instrumenty rozwadniające.

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Zysk (strata) netto przypadający akcjonariuszom	38 239	1 987
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	376 999	349 087
Zysk (strata) rozwodniony przypadający na akcję (w zł)	0,10	0,01

16. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty

Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości będzie rekomendował Walnemu Zgromadzeniu Akcjonariuszy Banku uchwałę o niewypłaceniu dywidendy z zysku za rok 2016.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania Banku do wypłaty dywidendy za poprzednie lata wynosiły 1 tys. zł.

17. Kasa, środki w Banku Centralnym

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Środki pieniężne w kasie	82 159	84 490
Środki pieniężne na rachunkach bieżących i terminowych w Banku Centralnym	1 615 748	1 272 558
Razem kasa, środki w Banku Centralnym	<u>1 697 907</u>	<u>1 357 048</u>

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

18. Należności od innych banków

	31.12.2016	31.12.2015
Należności od innych banków według rodzaju		
Rachunki bieżące	216 580	200 982
Lokaty	287 643	341 059
Kredyty i pożyczki	161 752	229 120
Pozostałe należności	145 182	129 309
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	140 155	128 597
- pozostałe	5 027	712
Razem należności od innych banków brutto	811 157	900 470
Odpisy z tytułu utraty wartości	-176	-209
Razem należności od innych banków netto	810 981	900 261

	31.12.2016	31.12.2015
Należności od innych banków według terminów zapadalności		
do 1 miesiąca	583 144	489 635
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	76 897	119 541
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	21 844	144 601
powyżej 1 roku do 5 lat	110 061	140 127
powyżej 5 lat	19 211	6 566
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
o nieokreślonym terminie zapadalności	0	0
Razem należności od innych banków brutto	811 157	900 470
Odpisy z tytułu utraty wartości	-176	-209
Razem należności od innych banków netto	810 981	900 261

	31.12.2016	31.12.2015
Należności, dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości	810 981	900 261
Należności, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości	0	0
Razem należności od innych banków	810 981	900 261

Wszystkie należności od innych banków podlegały ocenie indywidualnej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość odpisów wyniosła 176 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła 209 tys. zł.

19. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał należność z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu w wysokości nominalnej 18.187 tys. zł, która wynikała z podpisanej umowy nabycia akcji spółki giełdowej z przyrzeczeniem ich odsprzedaży po cenie określonej w umowie. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość nominalna tej należności wynosiła 17.410 tys. zł. W latach 2016 oraz 2015 Bank utworzył odpis aktualizujący w pełnej wysokości, stąd też wartość bilansowa przedmiotowej należności na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku wyniosła zero.

20. Pochodne instrumenty finansowe

	Aktywa 31.12.2016	Zobowiązania 31.12.2016	Aktywa 31.12.2015	Zobowiązania 31.12.2015
FX swap	592	0	0	11
FX forward	5 204	77	4 660	142
IRS	534	1 276	1 473	3 266
Razem pochodne instrumenty finansowe	6 330	1 353	6 133	3 419

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał instrumentów finansowych ujętych w ramach stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Walutowe transakcje terminowe FX forward to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot. Terminowe operacje wymiany walutowej oparte są na określonym w momencie zawarcia kursie waluty na określoną datę w przyszłości. Transakcje FX forward zawierane są przez Bank w celu zarządzania pozycją walutową oraz celem zaspokajania potrzeb klientów w zakresie zabezpieczenia przyszłych płatności w walutach obcych.

Kontrakty FX swap na stopę procentową i kontrakty walutowe to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych lub połączenia wszystkich tych czynników.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (dodatnia)	Wartość godziwa (ujemna)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	502	43 786	0	0	0	44 288	592	0
zakup	254	22 120	0	0	0	22 374	0	0
sprzedaż	248	21 666	0	0	0	21 914	592	0
Forward walutowy	87 238	53 131	126 195	0	0	266 564	5 204	77
zakup	44 378	27 032	64 053	0	0	135 463	5 203	4
sprzedaż	42 860	26 099	62 142	0	0	131 101	1	73
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	0	100 000	0	50 000	0	150 000	534	1 276
zakup	0	100 000	0	25 000	0	125 000	0	1 276
sprzedaż	0	0	0	25 000	0	25 000	534	0
Razem pochodne instrumenty finansowe	87 740	196 917	126 195	50 000	0	460 852	6 330	1 353

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Wartość godziwa (dodatnia)	Wartość godziwa (ujemna)
Transakcje walutowe								
Swap walutowy	8 509	0	0	0	0	8 509	0	11
zakup	4 261	0	0	0	0	4 261	0	11
sprzedaż	4 248	0	0	0	0	4 248	0	0
Forward walutowy	42 966	88 764	119 778	0	0	251 508	4 660	142
zakup	21 878	45 345	60 516	0	0	127 739	4 643	140
sprzedaż	21 088	43 419	59 262	0	0	123 769	17	2
Transakcje stopy procentowej								
Swap na stopę procentową (IRS)	0	0	46 000	175 000	0	221 000	1 473	3 266
zakup	0	0	23 000	150 000	0	173 000	0	3 266
sprzedaż	0	0	23 000	25 000	0	48 000	1 473	0
Razem pochodne instrumenty finansowe	51 475	88 764	165 778	175 000	0	481 017	6 133	3 419

21. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał aktywa w postaci obligacji skarbowych o wartości bilansowej 34.780 tys. zł.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	0	64
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	0	7 931
powyżej 1 roku do 5 lat	0	2 001
powyżej 5 lat	0	24 784
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
o nieokreślonym terminie zapadalności	0	0
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	34 780

22. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
W rachunku bieżącym od klientów	466 213	461 262
W rachunku kredytowym	7 373 624	6 886 152
- klienci korporacyjni	4 270 003	4 693 083
- rolnicy	576 153	611 573
- przedsiębiorcy indywidualni	405 404	387 791
- osoby fizyczne	1 144 552	968 237
- instytucje rządowe i samorządowe	977 512	225 468
Dłużne papiery wartościowe	230 147	216 055
Skupione wierzytelności	299 275	315 447
Pozostałe należności	238 010	135 410
Razem kredyty i pożyczki brutto	8 607 269	8 014 326
Odpisy z tytułu utraty wartości	-530 768	-643 963
Razem kredyty i pożyczki netto	8 076 501	7 370 363

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	564 000	23 379
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	228 614	260 567
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 090 329	1 269 763
powyżej 1 roku do 5 lat	2 581 578	2 251 618
powyżej 5 lat	3 180 807	2 693 333
dla których termin zapadalności upłynął	961 941	1 515 666
Razem kredyty i pożyczki brutto	8 607 269	8 014 326
Odpisy z tytułu utraty wartości	-530 768	-643 963
Razem kredyty i pożyczki netto	8 076 501	7 370 363

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość brutto bez przesłanki utraty wartości	Wartość brutto z przesłanką utraty wartości		Odpisy na kredyty i pożyczki bez utraty wartości IBNR	Odpisy na kredyty i pożyczki z utratą wartości	Razem wartość netto
		bez utraty wartości	z utratą wartości			
W rachunku bieżącym od klientów	465 661	0	552	-4 816	-274	461 123
W rachunku kredytowym	5 676 844	594 895	1 101 885	-31 742	-459 048	6 882 834
- klienci korporacyjni	2 846 698	526 764	896 541	-23 804	-352 318	3 893 881
- rolnicy	506 198	29 848	40 107	-780	-21 743	553 630
- przedsiębiorcy indywidualni	271 027	34 411	99 966	-1 522	-41 495	362 387
- osoby fizyczne	1 076 186	3 872	64 494	-3 701	-43 245	1 097 606
- instytucje rządowe i samorządowe	976 735	0	777	-1 935	-247	975 330
Dłużne papiery wartościowe	230 147	0	0	-459	0	229 688
Skupione wierzytelności	259 427	3 012	36 836	-1 205	-26 879	271 191
Pozostałe należności	230 704	402	6 904	-78	-6 267	231 665
Razem kredyty i pożyczki	6 862 783	598 309	1 146 177	-38 300	-492 468	8 076 501

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według przesłanki utraty wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość brutto bez przesłanki utraty wartości	Wartość brutto z przesłanką utraty wartości		Odpisy na kredyty i pożyczki bez utraty wartości IBNR	Odpisy na kredyty i pożyczki z utratą wartości	Razem wartość netto
		bez utraty wartości	z utratą wartości			
W rachunku bieżącym od klientów	461 246	0	16	-5 498	-9	455 755
W rachunku kredytowym	4 942 541	798 814	1 144 797	-32 962	-570 013	6 283 177
- klienci korporacyjni	3 016 534	730 659	945 890	-24 182	-455 189	4 213 712
- rolnicy	543 639	19 112	48 822	-1 331	-28 963	581 279
- przedsiębiorcy indywidualni	260 219	46 162	81 410	-2 268	-38 878	346 645
- osoby fizyczne	897 595	2 881	67 761	-4 753	-46 808	916 676
- instytucje rządowe i samorządowe	224 554	0	914	-428	-175	224 865
Dłużne papiery wartościowe	214 570	0	1 485	-428	-399	215 228
Skupione wierzytelności	199 312	76 988	39 147	-3 327	-24 183	287 937
Pozostałe należności	128 001	0	7 409	-255	-6 889	128 266
Razem kredyty i pożyczki	5 945 670	875 802	1 192 854	-42 470	-601 493	7 370 363

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2016 roku (wartość brutto)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	374 710	91 503	466 213
W rachunku kredytowym	5 832 091	1 541 533	7 373 624
- klienci korporacyjni	4 073 229	196 774	4 270 003
- rolnicy	377 107	199 046	576 153
- przedsiębiorcy indywidualni	284 622	120 782	405 404
- osoby fizyczne	119 621	1 024 931	1 144 552
- instytucje rządowe i samorządowe	977 512	0	977 512
Dłużne papiery wartościowe	230 147	0	230 147
Skupione wierzytelności	274 120	25 155	299 275
Pozostałe należności	12 289	225 721	238 010
Razem kredyty i pożyczki brutto	6 723 357	1 883 912	8 607 269

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2015 roku (wartość brutto)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	346 926	114 336	461 262
W rachunku kredytowym	5 445 982	1 440 170	6 886 152
- klienci korporacyjni	4 495 323	197 760	4 693 083
- rolnicy	370 666	240 907	611 573
- przedsiębiorcy indywidualni	255 177	132 614	387 791
- osoby fizyczne	99 348	868 889	968 237
- instytucje rządowe i samorządowe	225 468	0	225 468
Dłużne papiery wartościowe	216 055	0	216 055
Skupione wierzytelności	285 409	30 038	315 447
Pozostałe należności	131 750	3 660	135 410
Razem kredyty i pożyczki brutto	6 426 122	1 588 204	8 014 326

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	-3 815	-1 275	-5 090
W rachunku kredytowym	-392 283	-98 507	-490 790
- klienci korporacyjni	-344 431	-31 691	-376 122
- rolnicy	-14 606	-7 917	-22 523
- przedsiębiorcy indywidualni	-24 549	-18 468	-43 017
- osoby fizyczne	-6 515	-40 431	-46 946
- instytucje rządowe i samorządowe	-2 182	0	-2 182
Dłużne papiery wartościowe	-459	0	-459
Skupione wierzytelności	-22 435	-5 649	-28 084
Pozostałe należności	-2 609	-3 736	-6 345
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-421 601	-109 167	-530 768

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	-3 591	-1 916	-5 507
W rachunku kredytowym	-494 289	-108 686	-602 975
- klienci korporacyjni	-448 441	-30 930	-479 371
- rolnicy	-20 114	-10 180	-30 294
- przedsiębiorcy indywidualni	-19 086	-22 060	-41 146
- osoby fizyczne	-6 045	-45 516	-51 561
- instytucje rządowe i samorządowe	-603	0	-603
Dłużne papiery wartościowe	-827	0	-827
Skupione wierzytelności	-22 964	-4 546	-27 510
Pozostałe należności	-4 005	-3 139	-7 144
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-525 676	-118 287	-643 963

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje spełniające przesłanki utraty wartości

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane indywidualnie za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-3 591	-494 289	-448 441	-20 114	-19 086	-6 045	-603	-827	-22 964	-4 005	-525 676
Utworzenie odpisów	-2 238	-137 188	-122 797	-1 348	-9 264	-2 102	-1 677	-33	-6 227	-2	-145 688
Rozwiązanie odpisów	2 132	67 155	60 097	2 144	3 428	1 388	98	401	3 887	673	74 248
Spisanie w ciężar odpisów	0	123 668	117 907	5 056	705	0	0	0	2 283	720	126 671
Pozostałe zmiany	-118	48 371	48 803	-344	-332	244	0	0	586	5	48 844
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-3 815	-392 283	-344 431	-14 606	-24 549	-6 515	-2 182	-459	-22 435	-2 609	-421 601

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane indywidualnie za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-971	-478 549	-442 098	-14 400	-16 564	-5 487	0	-6 901	-22 479	-2 723	-511 623
Utworzenie odpisów	-3 147	-154 861	-137 094	-7 531	-6 675	-2 958	-603	-428	-7 367	-706	-166 509
Rozwiązanie odpisów	581	92 756	82 061	2 594	5 257	2 844	0	66	3 344	36	96 783
Spisanie w ciężar odpisów	0	0	0	0	0	0	0	6 436	0	0	6 436
Pozostałe zmiany	-54	46 365	48 690	-777	-1 104	-444	0	0	3 538	-612	49 237
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-3 591	-494 289	-448 441	-20 114	-19 086	-6 045	-603	-827	-22 964	-4 005	-525 676

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane grupowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-1 916	-108 686	-30 930	-10 180	-22 060	-45 516	0	0	-4 546	-3 139	-118 287
Utworzenie odpisów	-495	-35 348	-13 816	-2 697	-6 293	-12 542	0	0	-1 376	-2 167	-39 386
Rozwiązanie odpisów	967	20 494	5 859	2 484	3 548	8 603	0	0	868	1 038	23 367
Spisanie w ciężar odpisów	0	543	209	283	0	51	0	0	0	275	818
Pozostałe zmiany	169	24 490	6 987	2 193	6 337	8 973	0	0	-595	257	24 321
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-1 275	-98 507	-31 691	-7 917	-18 468	-40 431	0	0	-5 649	-3 736	-109 167

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane grupowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzycelności	Pozostałe należności	Razem
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na początek okresu	-2 019	-130 586	-38 208	-10 629	-29 776	-51 973	0	0	-4 954	-3 210	-140 769
Utworzenie odpisów	-1 007	-36 960	-11 631	-2 299	-5 447	-17 583	0	0	-1 216	-1 295	-40 478
Rozwiązanie odpisów	1 053	21 763	8 773	826	5 450	6 714	0	0	3 505	888	27 209
Spisanie w ciężar odpisów	0	82 544	57 934	1 144	6 582	16 884	0	0	1 657	788	84 989
Pozostałe zmiany	57	-45 447	-47 798	778	1 131	442	0	0	-3 538	-310	-49 238
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-1 916	-108 686	-30 930	-10 180	-22 060	-45 516	0	0	-4 546	-3 139	-118 287

23. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Notowane	4 238 775	4 051 479
Notowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez NBP	690 168	1 523 806
- emitowane przez inne banki	89 727	84 753
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	3 486	4 511
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	8 054	7 631
- emitowane przez Skarb Państwa	3 447 340	2 430 778
Razem notowane dłużne papiery wartościowe	4 238 775	4 051 479
Nienotowane	699 285	695 025
Nienotowane dłużne papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	207 316	123 332
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	9 351	10 394
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	85 282	100 062
- emitowane przez instytucje rządowe i samorządowe	105 724	123 105
Razem nienotowane dłużne papiery wartościowe	407 673	356 893
Nienotowane kapitałowe papiery wartościowe		
- emitowane przez inne banki	4 732	8 912
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	286 873	329 208
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	7	12
Razem nienotowane kapitałowe papiery wartościowe	291 612	338 132
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży brutto	4 938 060	4 746 504
Odpisy z tytułu utraty wartości	-59 057	-29 396
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży netto	4 879 003	4 717 108

W czerwcu 2016 roku Bank BPS S.A. otrzymał informację o alokacji rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc. Wartość transakcji została określona na kwotę 18,4 mld EUR, z czego 12,3 mld EUR wypłacone zostało w gotówce, 5 mld EUR w akcjach uprzywilejowanych Visa Inc., a kwota 1,1 mld EUR stanowi odroczoną płatność gotówkową, płatną po 3 latach od daty rozliczenia transakcji. Bank BPS S.A. był jednym z beneficjentów transakcji. W dniu 21 czerwca 2016 roku Bank otrzymał płatność wynikającą z rozliczenia tej transakcji. W wyniku rozliczenia transakcji Bank ujął w niniejszym sprawozdaniu finansowym:

- 1) otrzymaną w gotówce kwotę 22,3 mln EUR,
- 2) 8.097 szt. akcji uprzywilejowanych Visa Inc. Serii C,
- 3) należność z tytułu odroczonej płatności w kwocie 1,8 mln EUR.

Łączny wynik z tytułu rozliczenia transakcji wyniósł 131,3 mln zł i został rozpoznany w wartości godziwej otrzymanego wynagrodzenia. Powyższy wynik Bank rozpoznał w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na działalności inwestycyjnej.

Otrzymane w wyniku rozliczenia transakcji uprzywilejowane akcje Visa Inc., których wartość godziwa na dzień 31 grudnia 2016 roku została oszacowana na kwotę 27,6 mln zł, Bank klasyfikuje do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i wycenia do wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	694 056	1 549 105
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	31 714	2 209
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	112 054	45 618
powyżej 1 roku do 5 lat	1 873 448	1 330 633
powyżej 5 lat	1 867 845	1 414 009
dla których termin zapadalności upłynął	67 331	66 798
o nieokreślonym terminie zapadalności	291 612	338 132
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży brutto	4 938 060	4 746 504
Odpisy z tytułu utraty wartości	-59 057	-29 396
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży netto	4 879 003	4 717 108

24. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności w postaci obligacji Skarbu Państwa o wartości 3.674.746 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności w postaci obligacji Skarbu Państwa o wartości 2.513.528 tys. zł.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności według terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	100 772	49 888
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	0	0
powyżej 1 roku do 5 lat	2 364 568	2 230 130
powyżej 5 lat	1 209 406	233 510
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
Razem aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności brutto	3 674 746	2 513 528
Odpisy z tytułu utraty wartości	0	0
Razem aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności netto	3 674 746	2 513 528

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

25. Inwestycje w jednostki podporządkowane

Informacje o jednostkach podporządkowanych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Siedziba	Przedmiot działalności	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał własny	Przychody ze sprzedaży / Przychody z lokat	Zysk / Strata	Otrzymane lub należne dywidendy	Posiadane udziały %
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	Warszawa	maklerska	75 034	61 976	13 058	9 910	239	-	100,00%
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	Warszawa	restrukturyzacja i windykacja należności	21 004	6 364	14 640	13 302	7 168	-	80,72%
BPS TFI S.A.	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	22 146	6 496	15 650	17 060	946	-	100,00%
BPS Doradztwo S.A.	Warszawa	usługi finansowe dla przedsiębiorstw	13 109	6 582	6 527	1 673	209	-	100,00%
IT BPS Sp. z o.o.	Warszawa	usługi teleinformatyczne	7 745	11 843	-4 098	8 746	1 569	-	100,00%
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	Warszawa	obsługa administracyjna	47 807	31 678	16 129	7 886	1 000	-	100,00%
Veni S.A.	Warszawa	produkcyjna	116 198	88 134	28 064	33 528	-30 532	-	100,00%
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	12 814	1 073	11 741	706	909	-	87,42%
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	44 410	152	44 258	2 194	-3 175	-	100,00%
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	Warszawa	fundusz inwestycyjny	8 171	147	8 024	2	549	-	21,20%
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	140 917	433	140 484	4 031	-3 917	-	100,00%
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	24 305	3 453	20 852	156	4 302	-	100,00%
Zielony Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	14 161	69	14 092	1 106	-16 614	-	72,47%
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	42 286	2 233	40 053	502	4 385	-	46,42%
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	38 605	204	38 401	60	-4 891	-	49,32%
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	99 668	1 523	98 145	56	-2 266	-	66,24%
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	185 249	65	185 184	1 541	3 432	-	100,00%
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	10 015	84	9 931	5 601	-1 046	-	76,41%

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Informacje o jednostkach podporządkowanych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Siedziba	Przedmiot działalności	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał własny	Przychody ze sprzedaży / Przychody z lokat	Zysk / Strata	Otrzymane lub należne dywidendy	Posiadane udziały %
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	Warszawa	maklerska	29 526	16 582	12 944	10 199	-2 006	-	100,00%
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	Warszawa	restrukturyzacja i windykacja należności	31 588	23 414	8 174	8 295	-7 729	-	80,72%
BPS TFI S.A.	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	17 812	10 108	7 704	15 094	3 906	-	100%
BPS Doradztwo S.A.	Warszawa	usługi finansowe dla przedsiębiorstw	10 649	4 331	6 318	2 327	5 549	-	100%
IT BPS Sp. z o.o.	Warszawa	usługi teleinformatyczne	7 972	13 639	-5 667	8 851	-5 300	-	100%
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	Warszawa	obsługa administracyjna	50 057	34 928	15 129	1 469	-73	-	100%
Veni S.A.	Warszawa	produkcyjna	131 123	97 527	33 596	30 260	-11 504	-	100%
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	12 304	40	12 264	977	-924	-	78%
Quantum 1 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	4 110	30	4 080	243	-686	-	100,00%
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	39 635	201	39 434	2 461	-4 806	-	100%
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	97 075	308	96 767	3 502	-9 732	-	100%
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	21 535	4 275	17 260	283	-16 473	-	96%
Zielony Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	19 297	1 317	17 980	1 464	1 474	-	35,17%
Quantum 7 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (dawniej Harena 7 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty)	Warszawa	fundusz inwestycyjny	18 864	68	18 796	1 158	-1 188	-	100,00%
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	43 155	9 738	33 417	6 356	-2 953	-	50%
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	43 748	453	43 295	18	-6 478	-	49%
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	76 876	215	76 661	75	559	-	55,85%
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	182 474	2 720	179 754	219	-74 703	-	100,00%
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	9 067	89	8 978	970	-1 189	-	71,08%

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Udziały w jednostkach podporządkowanych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość brutto	Odpis z tytułu utruty wartości	Wartość bilansowa
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	-3 015	13 072
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	6 751	0	6 751
BPS TFI S.A.	11 112	0	11 112
BPS Doradztwo S.A.	26 352	-19 826	6 526
IT BPS Sp. z o.o.	14 499	-14 499	0
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	14 712	0	14 712
Veni S.A.	70 100	-21 055	49 045
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	8 674
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	70 584	-26 326	44 258
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	152 967	-12 466	140 501
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	17 766	0	17 766
Zielony Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	20 999	-10 787	10 212
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	18 764	-169	18 595
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	24 207	-5 259	18 948
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	66 423	-1 388	65 035
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	203 548	-18 364	185 184
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	7 802	-182	7 620
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	2 000	-414	1 586
Razem	753 347	-133 750	619 597

Udziały w jednostkach podporządkowanych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość brutto	Odpis z tytułu utruty wartości	Wartość bilansowa
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	-3 142	12 945
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	6 751	0	6 751
BPS TFI S.A.	4 112	0	4 112
BPS Doradztwo S.A.	26 352	-20 035	6 317
IT BPS Sp. z o.o.	14 499	-14 499	0
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	2 712	0	2 712
Veni S.A.	45 100	0	45 100
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	8 674
Quantum 1 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	3 973	0	3 973
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	62 585	-23 151	39 434
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	105 613	-8 845	96 768
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	38 009	-21 372	16 637
Zielony Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000	0	6 000
Quantum 7 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (dawniej Harenda 7 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty)	18 922	-122	18 800
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	18 764	-2 219	16 545
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	24 207	-2 257	21 950
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	42 673	0	42 673
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	201 549	-21 795	179 754
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	5 802	0	5 802
Razem	652 384	-117 437	534 947

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach podporządkowanych

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Wartość brutto na początek okresu	652 384	558 665
Zwiększenia	175 584	107 898
- podwyższenie kapitału	19 000	48 000
- nabycie akcji/udziałów/certyfikatów	129 584	59 898
- pozostałe	27 000	0
Zmniejszenia	-74 621	-14 179
- sprzedaż/umorzenie	-47 729	-13 806
- pozostałe	-26 892	-373
Wartość brutto na koniec okresu	753 347	652 384
Odpis z tytułu utraty wartości na początek okresu	-117 437	-88 326
Odpis z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-133 750	-117 437
Wartość netto na początek okresu	534 947	470 339
Wartość netto na koniec okresu	619 597	534 947

Opis zmian wartości inwestycji w jednostkach podporządkowanych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku:

W pozycji zwiększenia Bank ujawnił:

- 1) podwyższenia kapitałów w podmiotach: BPS TFI S.A. o wartość 7.000 tys. zł oraz BPS Nieruchomości Sp. z o.o. o wartość 12. 000 tys. zł,
- 2) nabycia certyfikatów inwestycyjnych w podmiotach: Quantum 2 FIZ AN o wartości 7.999 tys. zł, Contango 2 FIZ o wartości 49.945 tys. zł, Zielony FIZ AN o wartości 14.999 tys. zł, BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN o wartości 23.750 tys. zł, Uzdrowiska Polskie FIZ AN o wartości 1.999 tys. zł, Feniks FIZ AN o wartości 2.000 tys. zł, Quantum 7 FIZ o wartości 3.997 tys. zł, BPS 1 NS FIZ o wartości 24.895 tys. zł,
- 3) pozostałe zdarzenia tj. konwersja obligacji na akcje w podmiocie Veni S.A. o wartości 25.000 tys. zł oraz zmianę prezentacji zaangażowania w Quantum 4 FIZ AN w likwidacji o wartości 2.000 tys. zł.

W pozycji zmniejszenia Bank ujawnił:

- 1) umorzenia certyfikatów inwestycyjnych w podmiotach: BPS 1 NS FIZ o wartości 45.139 tys. zł oraz Contango 2 FIZ o wartości 2.590 tys. zł,
- 2) pozostałe zdarzenia tj. utratę kontroli poprzez umorzenie certyfikatów inwestycyjnych w podmiocie Quantum 1 FIZ AN o wartości 3.973 tys. zł oraz Quantum 7 FIZ o wartości 22.919 tys. zł.

W pozycji odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu Bank ujawnił:

- 1) dotworzenie odpisów na zaangażowanie kapitałowe w podmiotach: Veni S.A. w wysokości 21.055 tys. zł, Quantum 2 FIZ AN w wysokości 3.175 tys. zł, Contango 2 FIZ w wysokości 3.621 tys. zł, BPS 4 NS FIZ w wysokości 3.002 tys. zł, BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN w wysokości 1.388 tys. zł, Zielony FIZ AN w wysokości 10.787 tys. zł, Feniks FIZ AN w wysokości 182 tys. zł, Quantum 4 FIZ AN w likwidacji w wysokości 414 tys. zł,
- 2) rozwiązanie odpisów na zaangażowanie kapitałowe w podmiotach: Dom Maklerski Banku BPS S.A. w wysokości 127 tys. zł, BPS Doradztwo S.A. w wysokości 209 tys. zł, Uzdrowiska Polskie FIZ AN w wysokości 3.431 tys. zł, BPS 1 NS FIZ w wysokości 21.372 tys. zł, BPS 3 NS FIZ w wysokości 2.050 tys. zł oraz Quantum 7 FIZ AN w wysokości 122 tys. zł.

Opis zmian wartości inwestycji w jednostkach podporządkowanych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku:

W pozycji zwiększenia Bank ujawnił:

- 1) podwyższenia kapitałów w podmiotach: BPS Doradztwo S.A. o wartość 3.000 tys. zł, oraz Veni S.A. o wartość 45.000 tys. zł,
- 2) nabycia akcji w podmiocie Dom Maklerski Banku BPS S.A. o wartość 2.269 tys. zł. oraz nabycia certyfikatów inwestycyjnych w podmiotach: Feniks FIZ AN o wartości 5.803 tys. zł, Uzdrowiska Polskie FIZ AN o wartości 26.826 tys. zł oraz BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN o wartości 25.000 tys. zł.

W pozycji zmniejszenia Bank ujawnił:

- 1) umorzenia certyfikatów inwestycyjnych w podmiocie: BPS 4 NS FIZ o wartości 13.806 tys. zł,
- 2) pozostałe zdarzenia tj. utratę kontroli poprzez umorzenie certyfikatów inwestycyjnych w podmiocie Harenda 6 FIZ AN o wartości 350 tys. zł oraz likwidację udziałów w podmiocie Podlasie Leasing Sp. z o.o. o wartości 23 tys. zł.

W pozycji odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu Bank ujawnił:

- 1) utworzenie odpisów na zaangażowanie kapitałowe w podmiotach: Dom Maklerski Banku BPS S.A. w wysokości 3.142 tys. zł, Quantum 2 FIZ AN w wysokości 4.806 tys. zł, Contango 2 FIZ w wysokości 8.845 tys. zł, BPS 1 NS FIZ w wysokości 9.724 tys. zł, BPS 3 NS FIZ w wysokości 643 tys. zł, Quantum 7 FIZ w wysokości 122 tys. zł oraz Uzdrowiska Polskie FIZ AN w wysokości 6.497 tys. zł,
- 2) rozwiązanie odpisów na zaangażowanie kapitałowe w podmiotach: BPS Doradztwo S.A. w wysokości 3.317 tys. zł, Zielony FIZ AN w wysokości 274 tys. zł, BPS 4 NS FIZ w wysokości 1.041 tys. zł oraz BPS Rynku Nieruchomości FIZ AN w wysokości 13 tys. zł,
- 3) spisanie z ksiąg rachunkowych inwestycji w Podlasie Leasing Sp. z o.o. w ciężar utworzonej rezerwy w wysokości 23 tys. zł.

26. Zapasy

Zapasy wyceniane są według niższej z wartości: kosztu lub wartości możliwej do uzyskania. Koszty zapasów ustalane są metodą FIFO. Wartość możliwą do uzyskania stanowi szacunkowa cena sprzedaży zapasów pomniejszona o wszelkie szacowane koszty wykonania usługi i koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

Zapasy według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Materiały	0	0
Pozostałe	570	1 376
Razem zapasy brutto	570	1 376
Odpisy z tytułu utraty wartości	-64	-179
Razem zapasy netto	<u>506</u>	<u>1 197</u>

Pozycja „Pozostałe” obejmuje przede wszystkim nabyte przez Bank plastiki kart płatniczych, które w dacie personalizacji i wydania klientom odnoszone są do rachunku zysków i strat. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 224 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 946 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań wobec osób trzecich.

27. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Grunty i budynki	47 199	52 283
Ulepszenie w obcych obiektach	5 419	6 410
Środki trwałe w budowie	2 099	512
Maszyny i urządzenia	20 775	21 368
Środki transportu	95	244
Pozostałe środki trwałe	5 137	6 281
Razem rzeczowe aktywa trwałe	<u>80 724</u>	<u>87 098</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwałe w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwałe	Środki trwałe razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	1 364	69 088	2 001	12 954	512	74 509	550	19 037	180 015
Zwiększenia	0	800	0	19	4 701	6 671	0	354	12 545
Przeniesienie z inwestycji	0	702	0	10	0	2 335	0	0	3 047
Zakupy bezpośrednie	0	98	0	9	3 311	4 336	0	354	8 108
Pozostałe	0	0	0	0	1 390	0	0	0	1 390
Zmniejszenia	-10	-4 585	0	-1 229	-3 114	-2 013	-233	-1 303	-12 487
Sprzedaż i likwidacja	-10	-4 585	0	-1 229	0	-2 013	-233	-1 303	-9 373
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-3 047	0	0	0	-3 047
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-67	0	0	0	-67
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	1 354	65 303	2 001	11 744	2 099	79 167	317	18 088	180 073
Umorzenie na początek okresu	0	-17 032	-447	-6 497	0	-53 141	-306	-12 756	-90 179
Zwiększenia	0	-2 433	-71	-779	0	-7 007	-77	-1 273	-11 640
Amortyzacja	0	-2 433	-71	-779	0	-7 007	-77	-1 273	-11 640
Zmniejszenia	0	1 215	0	951	0	1 756	161	1 078	5 161
Sprzedaż i likwidacja	0	1 215	0	951	0	1 756	161	1 078	5 161
Umorzenie na koniec okresu	0	-18 250	-518	-6 325	0	-58 392	-222	-12 951	-96 658
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-2 418	0	-47	0	0	0	0	-2 738
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-2 418	0	0	0	0	0	0	-2 691
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	1 091	49 638	1 554	6 410	512	21 368	244	6 281	87 098
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	1 081	44 635	1 483	5 419	2 099	20 775	95	5 137	80 724

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwałe w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwałe	Środki trwałe razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	2 134	116 524	2 001	15 962	8 729	70 383	1 050	21 030	237 813
Zwiększenia	0	419	0	268	1 184	8 988	0	137	10 996
Przeniesienie z inwestycji	0	365	0	215	0	8 510	0	0	9 090
Zakupy bezpośrednie	0	54	0	53	1 134	478	0	137	1 856
Pozostałe	0	0	0	0	50	0	0	0	50
Zmniejszenia	-770	-47 855	0	-3 276	-9 401	-4 862	-500	-2 130	-68 794
Sprzedaż i likwidacja	-770	-47 855	0	-3 276	0	-4 862	-500	-2 130	-59 393
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-9 090	0	0	0	-9 090
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-8	0	0	0	-8
Pozostałe	0	0	0	0	-303	0	0	0	-303
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	1 364	69 088	2 001	12 954	512	74 509	550	19 037	180 015
Umorzenie na początek okresu	0	-26 025	-376	-7 636	0	-50 600	-443	-13 027	-98 107
Zwiększenia	0	-4 415	-71	-880	0	-6 974	-144	-1 445	-13 929
Amortyzacja	0	-4 415	-71	-880	0	-6 974	-144	-1 445	-13 929
Zmniejszenia	0	13 408	0	2 019	0	4 433	281	1 716	21 857
Sprzedaż i likwidacja	0	13 408	0	2 019	0	4 433	281	1 716	21 857
Umorzenie na koniec okresu	0	-17 032	-447	-6 497	0	-53 141	-306	-12 756	-90 179
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-2 418	0	-47	0	0	0	0	-2 738
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-2 418	0	-47	0	0	0	0	-2 738
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	1 861	88 081	1 625	8 279	8 729	19 783	607	8 003	136 968
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	1 091	49 638	1 554	6 410	512	21 368	244	6 281	87 098

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie występowały ograniczenia prawne dotyczące rzeczowych aktywów trwałych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał rzeczowych aktywów trwałych użytkowanych na podstawie umów leasingu finansowego, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał takie aktywa o wartości 89 tys., które głównie dotyczyły samochodów osobowych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał zobowiązań umownych do nabycia rzeczowego majątku trwałego.

28. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Autorskie prawa majątkowe i licencje	51 460	52 604
Nakłady na wartości niematerialne	1 573	5 778
Razem wartości niematerialne	<u>53 033</u>	<u>58 382</u>

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	<u>Autorskie prawa majątkowe, licencje</u>	<u>Nakłady na wartości niematerialne</u>	<u>Razem wartości niematerialne</u>
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	127 246	5 896	133 142
Zwiększenia	14 293	8 171	22 464
Przeniesienie z inwestycji	9 370	0	9 370
Zakupy bezpośrednie	4 923	8 171	13 094
Pozostałe	0	0	0
Zmniejszenia	-64	-11 491	-11 555
Likwidacja	-64	-118	-182
Rozliczenie inwestycji	0	-9 370	-9 370
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	-613	-613
Pozostałe	0	-1 390	-1 390
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	141 475	2 576	144 051
Umorzenie na początek okresu	-74 642	0	-74 642
Zwiększenia	-15 437	0	-15 437
Amortyzacja	-15 437	0	-15 437
Zmniejszenia	64	0	64
Likwidacja	64	0	64
Umorzenie na koniec okresu	-90 015	0	-90 015
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	-118	-118
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	-1 003	-1 003
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	<u>52 604</u>	<u>5 778</u>	<u>58 382</u>
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	<u>51 460</u>	<u>1 573</u>	<u>53 033</u>

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	Autorskie prawa majątkowe, licencje	Nakłady na wartości niematerialne	Razem wartości niematerialne
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	116 631	3 594	120 225
Zwiększenia	10 615	6 587	17 202
Przeniesienie z inwestycji	4 113	0	4 113
Zakupy bezpośrednie	6 502	6 284	12 786
Pozostałe	0	303	303
Zmniejszenia	0	-4 285	-4 285
Likwidacja	0	0	0
Rozliczenie inwestycji	0	-4 113	-4 113
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	-122	-122
Pozostałe	0	-50	-50
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	127 246	5 896	133 142
Umorzenie na początek okresu	-61 354	0	-61 354
Zwiększenia	-13 288	0	-13 288
Amortyzacja	-13 288	0	-13 288
Zmniejszenia	0	0	0
Likwidacja	0	0	0
Umorzenie na koniec okresu	-74 642	0	-74 642
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	-118	-118
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	-118	-118
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	55 277	3 476	58 753
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	52 604	5 778	58 382

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie ponosił nakładów na badania i rozwój ujętych jako koszt okresów.

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie posiadał wartości niematerialnych użytkowanych na podstawie umów leasingu finansowego i nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

29. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

	31.12.2016	31.12.2015
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży brutto	3 987	4 138
Odpisy z tytułu utraty wartości	-64	-64
Razem aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży netto	3 923	4 074

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży

	2016	2015
Wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży brutto na początek okresu	4 138	10 012
Zwiększenia:	1 495	1 763
- przejęte aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	1 495	1 763
Zmniejszenia:	-1 646	-7 637
- sprzedaż i likwidacja	-1 646	-7 637
Wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży brutto na koniec okresu	3 987	4 138
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-64	-64
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-64	-64
Razem aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto na początek okresu	4 074	9 948
Razem aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto na koniec okresu	3 923	4 074

Zgodnie z MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”, Bank dokonał wyodrębnienia w sprawozdaniu z sytuacji finansowej pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży”. Do tej kategorii Bank zakwalifikował na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa trwale stanowiące zabezpieczenie spłaty wierzytelności przejęte w zamian za długi. Głównymi składnikami aktywów przeznaczonych do sprzedaży są samochody oraz maszyny i urządzenia przejęte przez Bank, stanowiące zabezpieczenie wykupionych wierzytelności leasingowych. W ciągu najbliższych dwunastu miesięcy Bank zamierza zbyć aktywa trwale zaklasyfikowane do kategorii przeznaczone do sprzedaży.

30. Inne aktywa

Inne aktywa według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Rozrachunki z dłużnikami	38 326	50 878
- rozliczenia transakcji z tytułu aktywów finansowych	0	16 508
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	31 538	27 996
- należności z tytułu towarów i usług	6 776	6 363
- pozostałe	12	11
Rozrachunki publiczno - prawne	394	1 618
Przychody do otrzymania	2 536	3 449
- z tytułu prowizji	2 505	3 359
- pozostałe	31	90
Koszty do rozliczenia z tytułu:	3 664	3 231
- składek za ubezpieczenie majątku i NNW	184	190
- serwisu i użytkowania oprogramowania	3 190	3 027
- emisji instrumentów finansowych	277	0
- pozostałe	13	14
Razem inne aktywa brutto	44 920	59 176
Odpisy z tytułu utraty wartości	-1 418	-671
Razem inne aktywa netto	43 502	58 505

Inne aktywa według umownych terminów zapadalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	40 349	55 334
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	806	732
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	2 026	1 897
powyżej 1 roku do 5 lat	114	210
powyżej 5 lat	56	60
dla których termin zapadalności upłynął o nieokreślonym terminie zapadalności	1 569 0	943 0
Razem inne aktywa brutto	44 920	59 176
Odpisy z tytułu utraty wartości	-1 418	-671
Razem inne aktywa netto	43 502	58 505

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Kredyt lombardowy	0	0
Operacje otwartego rynku	0	0
Pozostałe zobowiązania	37	42
Razem zobowiązania wobec Banku Centralnego	37	42

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 37 tys. zł dotyczyły zablokowanego przekazu dewizowego.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 42 tys. zł dotyczyły zablokowanego oraz błędnie skierowanego do Banku przekazu dewizowego. Błędnie skierowany przekaz dewizowy został rozliczony przez rachunek nostro Banku w dniu 21 stycznia 2016 roku

32. Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec innych banków według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Rachunki bieżące	1 829 823	1 685 009
Depozyty terminowe	13 844 177	11 905 035
Pozostałe zobowiązania wobec innych banków	28 585	27 599
Razem zobowiązania wobec innych banków	15 702 585	13 617 643

Zobowiązania wobec innych banków według terminów wymagalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	14 343 559	12 523 019
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	953 974	741 345
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	394 572	344 201
powyżej 1 roku do 5 lat	10 370	9 078
powyżej 5 lat	110	0
Razem zobowiązania wobec innych banków	15 702 585	13 617 643

33. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem wykupu

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie wystąpiły zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

34. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

35. Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania wobec klientów według rodzaju

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Klienci korporacyjni		
Rachunki bieżące	643 834	242 064
Depozyty terminowe	483 114	318 404
Pozostałe zobowiązania	22 447	17 116
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	22 447	17 116
- pozostałe	0	0
Razem klienci korporacyjni	1 149 395	577 584
Rolnicy		
Rachunki bieżące	29 136	20 666
Depozyty terminowe	17 124	20 242
Pozostałe zobowiązania	341	433
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	341	433
- pozostałe	0	0
Razem rolnicy	46 601	41 341
Przedsiębiorcy indywidualni		
Rachunki bieżące	72 996	64 580
Depozyty terminowe	33 768	29 165
Pozostałe zobowiązania	273	120
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	273	120
- pozostałe	0	0
Razem przedsiębiorcy indywidualni	107 037	93 865
Osoby fizyczne		
Rachunki bieżące	873 084	799 400
Depozyty terminowe	110 035	133 011
Pozostałe zobowiązania	2 830	1 400
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	2 830	1 400
- pozostałe	0	0
Razem osoby fizyczne	985 949	933 811
Instytucje rządowe i samorządowe		
Rachunki bieżące	56 492	87 524
Depozyty terminowe	115 094	82 405
Pozostałe zobowiązania	6	221
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	0
- pozostałe	6	221
Razem instytucje rządowe i samorządowe	171 592	170 150
Pozostałe podmioty		
Rachunki bieżące	75 523	78 180
Depozyty terminowe	63 761	73 288
Pozostałe zobowiązania	2 462	7 373
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	0
- pozostałe	2 462	7 373
Razem pozostałe podmioty	141 746	158 841
Razem		
Rachunki bieżące	1 751 065	1 292 414
Depozyty terminowe	822 896	656 515
Pozostałe zobowiązania	28 359	26 663
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	25 891	19 069
- pozostałe	2 468	7 594
Razem zobowiązania wobec klientów	2 602 320	1 975 592

Zobowiązania wobec klientów według terminów wymagalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	2 362 430	1 756 654
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	135 519	100 965
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	86 984	105 644
powyżej 1 roku do 5 lat	7 296	6 121
powyżej 5 lat	10 091	6 208
Razem zobowiązania wobec klientów	<u>2 602 320</u>	<u>1 975 592</u>

36. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 919.803 tys. zł o średnim oprocentowaniu 3,93%.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank posiadał zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 1.353.779 tys. zł o średnim oprocentowaniu 2,77%.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według terminów wymagalności

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 miesiąca	206 557	432 947
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	203 461	465 248
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 201	105 026
powyżej 1 roku do 5 lat	179 214	178 988
powyżej 5 lat	329 370	171 570
Razem zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	<u>919 803</u>	<u>1 353 779</u>

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Stan na początek okresu	1 353 779	268 503
Zwiększenia	2 140 157	2 097 562
- z tytułu emisji	2 100 827	2 071 449
- z tytułu naliczonych odsetek	39 330	26 113
Zmniejszenia	-2 574 133	-1 012 286
- z tytułu wykupu	-2 537 600	-992 000
- z tytułu spłaty odsetek	-36 533	-20 286
Stan na koniec okresu	<u>919 803</u>	<u>1 353 779</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Szczegółowe informacje dotyczące wyemitowanych przez Bank dłużnych papierów wartościowych

31.12.2016					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0720	80 000	12.07.2010	12.07.2020	WIBOR 6 M	Tak
BPS0718	100 000	15.07.2011	15.07.2018	WIBOR 6 M	Tak
BPS1122	85 200	29.11.2012	29.11.2022	WIBOR 6 M	Tak
BPS0222	46 116	20.02.2015	20.02.2022	WIBOR 6 M	Nie
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS0326	83 900	31.03.2016	31.03.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1026	28 632	06.10.2016	06.10.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1126	24 992	09.11.2016	09.11.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1226	21 875	01.12.2016	01.12.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M280117	200 000	28.07.2016	28.01.2017	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M140317	200 000	14.09.2016	14.03.2017	WIBOR 6 M	Nie

31.12.2015					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0720	80 000	12.07.2010	12.07.2020	WIBOR 6 M	Tak
BPS0718	100 000	15.07.2011	15.07.2018	WIBOR 6 M	Tak
BPS1122	85 200	29.11.2012	29.11.2022	WIBOR 6 M	Tak
BPS0222	46 116	20.02.2015	20.02.2022	WIBOR 6 M	Nie
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M240116	126 100	24.07.2015	24.01.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M290316	200 000	29.09.2015	29.03.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS3M260116	300 000	26.10.2015	26.01.2016	WIBOR 3 M	Nie
BPS6M260416	104 300	26.10.2015	26.04.2016	WIBOR 6 M	Nie
BPS3M170316	263 000	17.12.2015	17.03.2016	WIBOR 3 M	Nie

W 2016 roku i w 2015 roku nie wystąpiły przypadki nieterminowego wywiązywania się przez Bank z tytułu spłaty odsetek i wykupu wyemitowanych zobowiązań.

37. Pozostałe zobowiązania

Pozostałe zobowiązania według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Rozrachunki międzybankowe	15 958	5 459
Rozrachunki publiczno - prawne	2 757	5 688
Wierzyciele różni	69 355	73 703
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	62 571	64 902
- zobowiązania z tytułu towarów i usług	3 571	5 164
- zobowiązania z tytułu leasingu	0	89
- pozostałe	3 213	3 548
Koszty rozliczane w czasie z tytułu:	18 925	19 724
- usług informatycznych	11 229	8 236
- usług KIR, kosztów eksploatacyjnych	846	2 821
- badania sprawozdania finansowego i doradztwa finansowego	170	376
- reprezentacji i reklamy	76	10
- administracji wierzytelności	743	2 345
- przyszłych świadczeń na rzecz pracowników	3 099	3 512
- pozostałe	2 762	2 424
Przychody przyszłych okresów	13 619	10 629
- prowizje	13 619	10 629
Pozostałe	0	3 580
Razem pozostałe zobowiązania	120 614	118 783

Pozostałe zobowiązania według terminu wymagalności

	31.12.2016	31.12.2015
do 1 miesiąca	116 282	113 216
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 139	1 357
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	2 572	3 344
powyżej 1 roku do 5 lat	588	858
powyżej 5 lat	33	8
Razem pozostałe zobowiązania	120 614	118 783

38. Rezerwy

Rezerwy według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Rezerwy na świadczenia pracownicze	3 762	3 617
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	1 710	2 660
Rezerwy na sprawy sporne	1 279	1 354
Pozostałe rezerwy	6 290	5 240
Razem rezerwy	13 041	12 871

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Pozostałe rezerwy	Razem
Stan na początek okresu	3 617	2 660	1 354	5 240	12 871
Utworzenie/aktualizacja rezerw	1 068	15 808	0	1 132	18 008
Wykorzystanie rezerw	-314	0	-75	-63	-452
Rozwiązanie rezerw	0	-16 758	0	-19	-16 777
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	-609	0	0	0	-609
Stan na koniec okresu	3 762	1 710	1 279	6 290	13 041
Krótkoterminowe	1 287	1 710	0	0	2 997
Długoterminowe	2 475	0	1 279	6 290	10 044

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2015 roku

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Pozostałe rezerwy	Razem
Stan na początek okresu	3 772	4 519	1 621	4 353	14 265
Utworzenie/aktualizacja rezerw	212	14 836	51	888	15 987
Wykorzystanie rezerw	-361	0	-318	-1	-680
Rozwiązanie rezerw	0	-16 695	0	0	-16 695
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	-6	0	0	0	-6
Stan na koniec okresu	3 617	2 660	1 354	5 240	12 871
Krótkoterminowe	852	2 660	0	0	3 512
Długoterminowe	2 765	0	1 354	5 240	9 359

Rezerwa na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19. Szacunek rezerw na świadczenia pracownicze dokonywany jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych uwzględniających w szczególności: bieżące wynagrodzenia, okres pomiędzy datą nabycia prawa do otrzymania świadczenia a datą sprawozdawczą, wskaźnik rotacji pracowników, prognozowany wzrost podstawy świadczeń oraz inne postanowienia regulaminu wynagradzania pracowników.

Bank oblicza rezerwę metodą indywidualną, dla każdego pracownika osobno w oparciu o wartość bieżącą przyszłych, długoterminowych zobowiązań Banku z tytułu odpraw emerytalnych. Podstawą do obliczenia rezerwy dla pracownika jest przewidywana kwota odprawy emerytalnej, jaką Bank zobowiązuje się wypłacić. Przewidywana kwota odprawy obliczana jest, jako iloczyn następujących czynników:

- 1) przewidywanej kwoty podstawy wymiaru odprawy emerytalnej,
- 2) przewidywanego wzrostu podstawy wymiaru do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego,
- 3) współczynnika procentowego uzależnionego od stażu pracy.

Naliczane rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane. Dyskonto finansowe jest ustalane na podstawie aktualnych na dzień bilansowy, rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych.

Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych Bank rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Na mocy postanowień wewnętrznych regulacji dotyczących wynagradzania, pracownikom Banku przysługują odprawy emerytalne i rentowe.

Programy określonych świadczeń narażają Bank na ryzyko aktuarialne, obejmujące:

- 1) ryzyko stopy procentowej – spadek rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 2) ryzyko wynagrodzeń – wzrost wynagrodzeń pracowników Banku spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 3) ryzyko rotacji – spadek wskaźnika rotacji pracowników spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń.

Do głównych założeń aktuarialnych, przyjętych do wyceny zobowiązań z tytułu odpraw emerytalno – rentowych należą:

- 1) stopa do dyskontowania przyszłych świadczeń, która na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 3,55%, a na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 3,03%,
- 2) długookresowa, roczna stopa wzrostu wynagrodzeń, która na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 0,1%, a na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 0,1%,
- 3) współczynnik rotacji pracowników obliczony na podstawie historycznych danych dotyczących rotacji pracowników w Banku.

Uzgodnienie wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Tabela poniżej przedstawia uzgodnienie bilansu otwarcia z bilansem zamknięcia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń.

	2016	2015
Rezerwy na świadczenia pracownicze na początek okresu	3 617	3 772
Wartości ujęte w rachunku zysków i strat:	754	58
- koszty bieżącego zatrudnienia	266	308
- koszty z tytułu odsetek	88	84
- wypłacone świadczenia	-316	-334
- koszty przeszłego zatrudnienia	716	0
Wartości ujęte w pozostałych całkowitych dochodach:	-609	-213
- zyski i straty aktuarialne	-609	-213
Rezerwy na świadczenia pracownicze na koniec okresu	3 762	3 617

W roku 2016 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił -145 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -157 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił -307 tys. zł.

W roku 2015 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił -135 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -97 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił 19 tys. zł.

Analiza wrażliwości

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku miały zmiany w odpowiednich założeniach aktuarialnych o 1 punkt procentowy.

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-275	151
Stopa wzrostu wynagrodzeń	274	-186

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-250	295
Stopa wzrostu wynagrodzeń	335	-259

Zapadalność zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Średni ważony okres obowiązywania zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń (w latach)	8,29	10,76

Rezerwa na sprawy sporne i sądowe

Bank prowadzi szczegółową ewidencję spraw sądowych oraz innych należności o charakterze roszczeń spornych. W sprawach, w których na Banku ciąży obowiązek prawny lub wynikający z ogólnie przyjętych zwyczajów, mający swe źródło w zdarzeniach przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków, Bank tworzy rezerwy. Ewentualne przyszłe rozliczenia dokonywane są w ciężar utworzonych rezerw.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku łączna wartość rezerw na sprawy sądowe i sporne wyniosła 7.569 tys. zł, z tego rezerwa na sprawy sądowe z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.318 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku łączna wartość rezerw na sprawy sądowe i sporne wyniosła 6.594 tys. zł, z tego rezerwa na sprawy sądowe z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.354 tys. zł.

Znaczące sprawy, na które Bank utworzył rezerwy prowadzone były w związku z roszczeniami odszkodowawczymi z tytułu rozwiązania umów o pracę z byłymi pracownikami, roszczenie dwóch kontrahentów Banku z tytułu rozwiązania umowy o świadczenie usług oraz roszczenia ARiMR o zwrot dopłat do oprocentowania kredytów rolniczych.

Według informacji posiadanych przez Bank na dzień 31 grudnia 2016 roku nie toczyły się ani nie wszczęto wobec Banku, innych niż opisano powyżej, postępowań sądowych, administracyjnych (w tym przed organami rządowymi), arbitrażowych, które mogłyby wyrzeć lub wywarły w niedawnej przeszłości istotny wpływ na sytuację finansową i operacyjną Banku, a które nie zostały odpowiednio ujęte w sprawozdaniu finansowym.

39. Kapitały własne

	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2015
	Liczba akcji	Wartość akcji	Liczba akcji	Wartość akcji
Akcje serii A	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii B	12 000 000	12 000	12 000 000	12 000
Akcje serii C	4 000 000	4 000	4 000 000	4 000
Akcje serii D	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii E	1 865 000	1 865	1 865 000	1 865
Akcje serii F	1 517 700	1 518	1 517 700	1 518
Akcje serii H	74 864 077	74 864	74 864 077	74 864
Akcje serii I	35 000 000	35 000	35 000 000	35 000
Akcje serii J	66 623 388	66 623	66 623 388	66 623
Akcje serii K	115 461 039	115 461	115 461 039	115 461
Akcje serii L	14 708 211	14 708	14 708 211	14 708
Akcje serii M	24 000 000	24 000	24 000 000	24 000
Akcje serii N	57 127	58	57 127	58
Akcje serii O	12 022 169	12 022	-	-
Akcje serii P	15 000	15	-	-
Akcje serii R	2 277 523	2 278	-	-
Akcje serii S	12 000 000	12 000	-	-
Akcje serii T	18 936 457	18 936	-	-
Razem	399 347 691	399 348	354 096 542	354 097

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Banku BPS S.A. wynosił 399.348 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosił 354.097 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku akcje serii: A, B, C, D, E i F były uprzywilejowane w zakresie dywidendy w ten sposób, że przypadająca na nie dywidenda wynosi 150% wartości dywidendy z pozostałych akcji. Powyższe uprzywilejowanie miałyby obowiązywać do momentu uzyskania przychodów w wysokości 1,35 zł za akcję, w stosunku do innych akcjonariuszy na dzień połączenia. W dniu 14 lutego 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego zmiany w Statucie Banku dotyczącej zniesienia uprzywilejowania akcji imiennych serii A-F. Podstawą zmiany Statutu Banku były uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. z dnia 7 grudnia 2016 roku. Zniesienie uprzywilejowania obowiązuje od dnia wpisania do rejestru przedsiębiorców zmiany Statutu Banku.

Emisja akcji serii J, była ofertą publiczną, natomiast akcji K, L, M i N ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej.

W 2016 roku Bank przeprowadził emisję akcji serii: O, P, R, S, T, W i Z.

Emisja akcji imiennych serii O była ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej natomiast emisja akcji serii P była ofertą prywatną, procedura obejmowania akcji zakończyła się dnia 29 lutego 2016 roku. W dniu 16 marca 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii O w łącznej wartości 12.022 tys. zł oraz serii P o łącznej wartości 15 tys. zł.

Emisje akcji imiennych serii R i S były ofertami publicznymi w ramach subskrypcji prywatnych. Procedura obejmowania akcji serii R zakończyła się dnia 15 marca 2016 roku, zaś akcji serii S w dniu 29 marca 2016 roku. W dniu 8 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii R w łącznej wartości 2.277 tys. zł oraz serii S o łącznej wartości 12.000 tys. zł.

Emisja akcji imiennych serii T była ofertą publiczną w ramach subskrypcji prywatnej, procedura przyznawania akcji zakończyła się dnia 30 września 2016 roku. W dniu 4 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii T w łącznej wartości 18.937 tys. zł.

Emisje akcji imiennych serii W i Z były ofertami publicznymi w ramach subskrypcji prywatnych, procedura obejmowania akcji serii W zakończyła się dnia 4 listopada 2016 roku, zaś akcji serii Z w dniu 28 listopada 2016 roku. Postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W i Z zostało wydane przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w styczniu 2017 roku. Łączne podwyższenie kapitału zakładowego Banku z tytułu emisji akcji serii W i Z wyniosło 17.899 tys. zł.

Wartość nominalna akcji wszystkich serii wynosi 1 zł. Wszystkie wyemitowane akcje są w pełni opłacone.

Komisja Nadzoru Finansowego przyjęła w dniu 6 grudnia 2016 roku stanowisko w sprawie polityki dywidendowej banków w 2017 roku (dywidenda za rok 2016). W celu zapewnienia dalszego stabilnego działania banków w Polsce, KNF zaleca bankom politykę dywidendową, która zapewni dalsze wzmocnienie ich bazy kapitałowej i dostosowanie jej do poziomów innych krajów Unii Europejskiej. KNF zaleca w szczególności, aby dywidendę mogły wypłacić jedynie banki, które spełniają poniższe kryteria:

- 1) nie realizują programu naprawczego,
- 2) posiadają ocenę końcową BION nie gorszą niż 2,5,
- 3) posiadają poziom dźwigni finansowej na poziomie wyższym niż 5%,
- 4) współczynnik kapitału Tier I na poziomie wyższym niż minimalna wartość tego wskaźnika, podwyższonym o kapitał bezpieczeństwa.

W oparciu o wyniki finansowe według stanu na 31 grudnia 2016 roku banki otrzymają indywidualne zalecenia w sprawie polityki dywidendowej w formie pisma Przewodniczącego KNF.

Pozostałe kapitały

	31.12.2016	31.12.2015
Akcje własne	-2 133	-2 133
Kapitał zapasowy	240 034	174 741
Ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	222 113	156 120
Pozostały	17 921	18 621
Kapitał z aktualizacji wyceny	-32 842	67 112
Wycena portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-41 160	82 847
Podatek odroczoney	7 820	-15 740
Zyski lub straty aktuarialne	615	6
Podatek odroczoney	-117	-1
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Pozostałe kapitały rezerwowe	27 694	27 694
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	0	-6 265
Wynik roku bieżącego	38 239	1 987
Razem pozostałe kapitały	295 492	287 636

Niepodzielony wynik obejmuje również kwoty, które nie podlegają podziałowi to znaczy nie mogą zostać wypłacone w formie dywidendy. Zgodnie z wymogami Kodeksu Spółek Handlowych, spółka akcyjna jest zobowiązana utworzyć kapitał zapasowy na pokrycie straty. Do tej kategorii kapitału przelewa się, co najmniej 8% zysku za dany rok obrotowy wykazanego w sprawozdaniu spółki, dopóki kapitał ten nie osiągnie, co najmniej jednej trzeciej kapitału podstawowego. O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym i nie podlega ona podziałowi na inne cele.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie istnieją inne niż opisane powyżej ograniczenia dotyczące wypłaty dywidendy.

40. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa jest ceną, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny. Bank posiada instrumenty finansowe, które w bilansie nie są prezentowane w wartości godziwej.

Główne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych w bilansie Banku do wartości godziwej stanowią:

- 1) udzielone kredyty i pożyczki oraz inne należności nieprzeznaczone do obrotu,
- 2) aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
- 3) aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wykazywane w cenie nabycia, w tym inwestycje kapitałowe,
- 4) zobowiązania finansowe nieprzeznaczone do obrotu.

Powyższe kategorie aktywów i zobowiązań finansowych wyceniane są według zamortyzowanego kosztu lub kosztu historycznego.

W celu oszacowania wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych Bank przyjął poniżej zaprezentowane założenia i metody.

Należności od innych banków oraz należności od klientów – w przypadku kredytów, dla których harmonogram spłat nie jest określony, jako wartość godziwą przyjmuje się kwotę wymaganą do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Wartość godziwa należności netto, dla których harmonogram spłat jest określony, wyliczana jest jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i odsetek, zgodnych z harmonogramem. Jako współczynnik dyskontujący przyjmuje się sumę:

- 1) bieżących rynkowych stóp procentowych opartych na krzywej dochodowości z dnia bilansowego,
- 2) średniej marży opartej na portfelu danego rodzaju kredytów udzielonych w ostatnim kwartale danego roku.

Papiery wartościowe – wartość godziwa w przypadku instrumentów notowanych, ustalana jest na podstawie wartości rynkowych (mark to market). W przypadku instrumentów nienotowanych wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model) przy wykorzystaniu systemu Kondor+.

Zobowiązania wobec innych banków oraz zobowiązania od klientów – w przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności, za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacana na żądanie na dzień bilansowy.

Wartość godziwa depozytów o terminie wymagalności powyżej 3 miesięcy szacowana jest na podstawie przepływów pieniężnych, zdyskontowanych średnim bieżącym oprocentowaniem rynkowym właściwym dla depozytów o zbliżonych terminach wymagalności.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych – wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model).

W tabeli poniżej przedstawiono różnice pomiędzy wartością bilansową i szacowaną wartością godziwą aktywów i zobowiązań finansowych Banku, które nie są ujmowane w bilansie Banku według wartości godziwej. Dla należności oraz zobowiązań z terminem zapadalności lub wymagalności do 3 miesięcy przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>
Należności od innych banków	810 981	799 029
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 076 501	7 919 828
- klienci korporacyjni	4 738 688	4 636 859
- rolnicy	568 869	542 012
- przedsiębiorcy indywidualni	455 580	456 061
- osoby fizyczne	1 105 669	1 076 220
- instytucje rządowe i samorządowe	1 207 695	1 208 676
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	3 645 662
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	15 702 622	15 702 446
Zobowiązania wobec klientów	2 602 320	2 602 115
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	919 803	907 390

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>
Należności od innych banków	900 261	886 971
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 370 363	7 043 680
- klienci korporacyjni	4 992 169	4 735 941
- rolnicy	598 101	582 780
- przedsiębiorcy indywidualni	414 194	410 345
- osoby fizyczne	924 472	867 949
- instytucje rządowe i samorządowe	441 427	446 665
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528	2 502 670
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	13 617 685	13 617 793
Zobowiązania wobec klientów	1 975 592	1 975 552
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 353 779	1 340 828

41. Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych

Bank klasyfikuje poszczególne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacje rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych, stosuje się przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

- 1) Poziom I:

Bank do tej kategorii klasyfikuje instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży, dla których istnieje aktywny rynek. Źródłem danych dotyczących cen rynkowych jest:

- a) dla instrumentów notowanych na rynku giełdowym – podawana do publicznej wiadomości cena zamknięcia sesji,
- b) dla instrumentów będących przedmiotem obrotu na rynku międzybankowym – odpowiednia cena kupna / sprzedaży instrumentu z godziny 15:00, podawana na stronach serwisu Thomson Reuters,

- c) dla notowanych obligacji i bonów skarbowych – fixing z godziny 16:30 (tzw. „drugi fixing”) publikowany na stronach BondSpot.

2) Poziom II:

Do tej kategorii Bank zaklasyfikował instrumenty pochodne, których wartość godziwa wyznaczona jest na zasadzie wyceny modelowej (mark-to-model). Wycena opiera się na metodzie dyskontowania przyszłych przepływów, wynikających z warunków transakcji, przy zastosowaniu czynników dyskontowych. Krzywe dochodowości dla poszczególnych walut zbudowane są w oparciu o stawki money market, IRS, OIS, FRA oraz stawki implikowane z FX Swap (krzywa EUR_OIS + punkty swapowe z FX swapów waluty danej krzywej z EUR)

3) Poziom III:

Bank do tej kategorii zaliczył zaklasyfikowane do portfela dostępnych do sprzedaży obligacje komunalne, obligacje korporacyjne oraz obligacje emitowane przez banki, dla których nie istnieje aktywny rynek. Wycena aktywów ujmowanych w tej kategorii jest ustalana metodą mark-to-model, poprzez zsumowanie zdyskontowanych wartości wszystkich przyszłych przepływów środków pieniężnych z danego instrumentu do terminu jego zapadalności, skorygowanych o ryzyko kredytowe emitenta.

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie wykonywał przeniesienia aktywów finansowych pomiędzy Poziomem 1 i Poziomem 2.

Do dyskontowania wszystkich przepływów finansowych z danej obligacji wykorzystuje się krzywe dochodowości zbudowane w oparciu o zdefiniowane zestawy dłużnych papierów wartościowych. W zależności od sytuacji rynkowej (ilości i płynności różnych emisji dłużnych papierów wartościowych), do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model mogą być wykorzystane krzywe dochodowości oparte o następujące zestawy dłużnych papierów wartościowych:

- 1) zestaw zawierający emisje obligacji danego emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać przynajmniej trzy różne emisje obligacji powyższego emitenta,
- 2) zestaw zawierający emisje obligacji branży emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 1/3 ogólnej ilości emisji w zbiorze obligacji,
- 3) zestaw zawierający emisje obligacji polskiego rynku obligacji korporacyjnych, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych branż i jednocześnie piętnastu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 15% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji, a ilość emisji z jednej branży nie może być większa, niż 30% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji.

W przypadku dyskontowania przepływów z dłużnych papierów wartościowych za pomocą krzywych dochodowości opartych o próbki obligacji wymienione w pkt 2 i 3 wprowadzana jest dodatkowa korekta do krzywej dyskontującej, powodującej jej przesunięcie w górę – w przypadku, gdy dana emisja charakteryzuje się większym ryzykiem niż benchmarkowe emisje lub w dół, gdy dana emisja generuje ryzyko niższe niż emisje ujęte w zestawie obligacji.

Do budowy krzywej dochodowości w Kondor+ stosuje się:

- 1) metodę Newton Raphson – dla transakcji OIS i FOREX (z wyjątkiem transakcji w EUR),
- 2) metodę Cluster Bootstrapping, dla której używana jest standardowa technika bootstrappingu – dla transakcji innych niż wskazane w pkt 1.

W związku z faktem, że nie są dostępne kwotowania rynkowe obligacji dla wszystkich standardowych tenorów, Kondor+ w metodzie *Cluster Bootstrapping* wykorzystuje technikę grupowania (*clustering*) dla uzyskania nominalnych stóp procentowych dla poszczególnych punktów węzłowych krzywej dochodowości.

Uznaje się, że brak transakcji w okresie trzech miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym przeprowadzana jest analiza aktywności rynku, oznacza brak aktywności rynku na danej emisji dłużnego papieru wartościowego.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

W przypadku braku aktywności rynku do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model wykorzystywana jest odpowiednia dla waluty emisji krzywa zerokuponowa MID.

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

Razem aktywa i zobowiązania finansowe

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe	4 137 508	6 330	741 495	4 885 333
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0
- dłużne papiery wartościowe	0	0	0	0
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	6 330	0	6 330
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 137 508	0	741 495	4 879 003
- dłużne papiery wartościowe	4 137 508	0	454 133	4 591 641
- instrumenty kapitałowe	0	0	287 362	287 362
Zobowiązania finansowe	0	1 353	0	1 353
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	1 353	0	1 353

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 137 508	0	741 495	4 879 003
Dłużne papiery wartościowe	4 137 508	0	454 133	4 591 641
- obligacje skarbowe/NBP	4 137 508	0	0	4 137 508
- obligacje komunalne	0	0	105 724	105 724
- obligacje korporacyjne	0	0	348 409	348 409
Instrumenty kapitałowe	0	0	287 362	287 362
- nienotowane	0	0	287 362	287 362

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

Razem aktywa i zobowiązania finansowe

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe	4 109 214	6 133	642 674	4 758 021
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	34 780	0	0	34 780
- dłużne papiery wartościowe	34 780	0	0	34 780
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	6 133	0	6 133
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 074 434	0	642 674	4 717 108
- dłużne papiery wartościowe	4 074 434	0	305 680	4 380 114
- instrumenty kapitałowe	0	0	336 994	336 994
Zobowiązania finansowe	0	3 419	0	3 419
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	3 419	0	3 419

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>	<u>Razem</u>
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 074 434	0	642 674	4 717 108
Dłużne papiery wartościowe	4 074 434	0	305 680	4 380 114
- obligacje skarbowe/NBP	3 954 584	0	0	3 954 584
- obligacje komunalne	0	0	123 105	123 105
- obligacje korporacyjne	119 850	0	182 575	302 425
Instrumenty kapitałowe	0	0	336 994	336 994
- nienotowane	0	0	336 994	336 994

Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej – Poziom III

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Stan na początek okresu	642 674	513 532
Zwiększenia	319 360	268 900
- nabycie	236 449	267 620
- wycena odnośzona na kapitał z aktualizacji wyceny	2 627	1 280
- pozostałe	80 284	0
Zmniejszenia	-220 539	-139 758
- sprzedaż	-197 705	-138 553
- wycena odnośzona na kapitał z aktualizacji wyceny	-22 834	-1 205
Stan na koniec okresu	741 495	642 674

Bank dokonał reklasyfikacji obligacji korporacyjnych z poziomu I do poziomu III z uwagi na brak obrotu na aktywnym rynku.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku do poziomu III wyceny Bank klasyfikował między innymi akcje Visa Europe Limited, których wartość godziwa wynosiła 107,6 mln zł. W czerwcu 2016 roku akcje te zostały sprzedane, a w rozliczeniu transakcji sprzedaży Bank otrzymał między innymi akcje uprzywilejowane Visa Inc., które są również klasyfikowane przez Bank do poziomu III wyceny, a ich wartość godziwa na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 27,6 mln zł. Akcje Visa Inc. nie są notowane, a w przyszłości nastąpi ich stopniowa konwersja na akcje notowane serii A. Założenia przyjęte do wyceny akcji do wartości godziwej zostały określone z uwzględnieniem takich czynników jak ryzyko ograniczonej zbywalności w początkowym okresie oraz warunki zamiany akcji, w tym możliwość zmiany współczynnika konwersji.

Kategorie wyceny do wartości godziwej pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Należności od innych banków	799 029	0	0	799 029
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 919 828	0	0	7 919 828
- klienci korporacyjni	4 636 859	0	0	4 636 859
- rolnicy	542 012	0	0	542 012
- przedsiębiorcy indywidualni	456 061	0	0	456 061
- osoby fizyczne	1 076 220	0	0	1 076 220
- instytucje rządowe i samorządowe	1 208 676	0	0	1 208 676
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 645 662	3 645 662	0	0
Zobowiązania wobec banków i Banku Centralnego	15 702 446	0	0	15 702 446
Zobowiązania wobec klientów	2 602 115	0	0	2 602 115
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	907 390	0	0	907 390

Kategorie wyceny do wartości godziwej pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość godziwa	Poziom I	Poziom II	Poziom III
Należności od innych banków	886 971	0	0	886 971
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 043 680	0	0	7 043 680
- klienci korporacyjni	4 735 941	0	0	4 735 941
- rolnicy	582 780	0	0	582 780
- przedsiębiorcy indywidualni	410 345	0	0	410 345
- osoby fizyczne	867 949	0	0	867 949
- instytucje rządowe i samorządowe	446 665	0	0	446 665
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 502 670	2 502 670	0	0
Zobowiązania wobec banków i Banku Centralnego	13 617 793	0	0	13 617 793
Zobowiązania wobec klientów	1 975 552	0	0	1 975 552
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 340 828	0	0	1 340 828

42. Działalność powiernicza

W 2016 roku oraz 2015 roku Bank nie prowadził działalności powierniczej.

43. Leasing operacyjny i finansowy

Bank jako leasingodawca

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Bank nie zawierał umów, w których występował w roli leasingodawcy.

Bank jako leasingobiorca

Umowy leasingu operacyjnego, w których Bank występuje jako leasingobiorca, dotyczą przede wszystkim najmu i dzierżawy nieruchomości oraz floty samochodowej użytkowanej przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych, bez wyjątkowych lub niestandardowych postanowień.

W 2016 roku oraz 2015 roku nie wystąpiły istotne warunkowe opłaty leasingowe ani nieodwołalne umowy subleasingowe.

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 roku	18 295	18 518
powyżej 1 roku do 5 lat	91 827	86 759
powyżej 5 lat	19 751	17 154
Razem przyszłe minimalne opłaty leasingowe	<u>129 873</u>	<u>122 431</u>

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu finansowego

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
do 1 roku	0	89
powyżej 1 roku do 5 lat	0	0
powyżej 5 lat	0	0
Razem przyszłe minimalne opłaty leasingowe	<u>0</u>	<u>89</u>

44. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Opis działalności Banku w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna dotyczy podstawowego obszaru działalności Banku, która nie ma charakteru działalności inwestycyjnej i finansowej.

Działalność inwestycyjna polega na nabywaniu i zbywaniu udziałów lub akcji w jednostkach podporządkowanych, wartości niematerialnych i rzeczowych aktywów trwałych. Wpływy z działalności inwestycyjnej obejmują ponadto dywidendy otrzymane z tytułu posiadania akcji i udziałów w innych podmiotach.

Działalność finansowa dotyczy długoterminowych (powyżej 12 miesięcy) operacji finansowych. Działalność finansowa obejmuje wpływy i wydatki związane zarówno z pozyskaniem, jak i spłatą własnych oraz obcych źródeł finansowania. Do działalności tej Bank zalicza także emisję dłużnych papierów wartościowych, wydatki na nabycie akcji własnych, dopłaty do kapitału oraz płatności dywidend na rzecz właścicieli i innych wydatków z tytułu podziału zysku.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla celów rachunku przepływów pieniężnych, gotówka i jej ekwiwalenty obejmują bilansowy stan środków pieniężnych oraz salda rachunków bieżących i lokat jednodniowych w innych bankach.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 697 907	1 357 048	977 862
Rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach	236 566	200 965	110 957
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	<u>1 934 473</u>	<u>1 558 013</u>	<u>1 088 819</u>

Różnice pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Przyczyny wystąpienia różnic pomiędzy zmianami stanu wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych:

- 1) ze zmiany stanu należności od innych banków wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych (rachunki bieżące i lokaty jednodniowe w innych bankach),
- 2) ze zmiany stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom została wyłączona wartość dotycząca odroczonej płatności typu „earn-out” z tytułu rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.,
- 3) ze zmiany stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży została wyłączona:
 - a) część wyceny aktywów finansowych, która została ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny (kapitał własny),
 - b) wartość otrzymanych akcji z tytułu rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe Limited przez Visa Inc.,
 - c) wartość obligacji zamiennych na akcje w jednym z podmiotów podporządkowanych.
- 4) ze zmiany stanu innych aktywów została wyłączona wartość dokonanej w 2015 roku wpłaty na kapitał do jednego podmiotu podporządkowanego (wpłata była ujęta w działalności inwestycyjnej).

Różnice pomiędzy bilansowymi zmianami niektórych pozycji a zmianami wynikającymi z sprawozdania z przepływów pieniężnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków	-89 280	-124 881	35 601
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	706 137	698 190	7 947
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	161 895	235 533	-73 638
Zmiana stanu innych aktywów	-15 003	-3 003	-12 000

Różnice pomiędzy bilansowymi zmianami niektórych pozycji a zmianami wynikającymi ze sprawozdania z przepływów pieniężnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków	335 966	245 962	90 004
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-526 484	-608 124	81 640
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	-1 083 671	-979 742	-103 929

Objaśnienie do pozycji „Inne korekty” w części „Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej”

Pozycja „Inne korekty” w roku 2016 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do przyrostu odpisów na jednostkach podporządkowanych w wysokości 16.313 tys. zł. oraz przyrostu odpisów na wartościach niematerialnych w wysokości 884 tys. zł.

Pozycja „Inne korekty” w roku 2015 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do przyrostu odpisów na jednostkach podporządkowanych w wysokości 29.111 tys. zł oraz różnic kursowych dotyczących spłaconego długoterminowego kredytu w wysokości 623 tys. zł.

45. Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe

Zobowiązania pozabilansowe Banku obejmują:

- 1) zobowiązania do udzielania kredytów, na które składają się przyznane kwoty kredytów, limity na kartach kredytowych oraz limity zadłużenia w rachunku bieżącym. Kwoty oraz odpowiadające im terminy, w których Bank zobowiązany będzie do zrealizowania pozabilansowych zobowiązań finansowych poprzez udzielenie kredytów zostały zaprezentowane w nocie poniżej,
- 2) udzielone gwarancje stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Banku ze swoich zobowiązań wobec osób trzecich. Wartość gwarancji zaprezentowana w nocie poniżej odzwierciedla maksymalną możliwą do poniesienia stratę, jaka byłaby ujawniona na dzień bilansowy, gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Bank nie zaciągał zobowiązań z tytułu gwarancji emisji.

Zobowiązania warunkowe udzielone według rodzaju

	31.12.2016	31.12.2015
Finansowe	1 944 909	1 387 103
- niewykorzystane linie kredytowe	1 133 167	518 530
- niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	706 947	813 526
- limity na kartach kredytowych	15 496	14 483
- pozostałe	89 299	40 564
Gwarancyjne	63 528	56 696
- gwarancje udzielone	63 528	56 696
Razem zobowiązania warunkowe	2 008 437	1 443 799

Zobowiązania warunkowe udzielone według terminów wymagalności

	31.12.2016	31.12.2015
Finansowe	1 944 909	1 387 103
do 1 miesiąca	1 207 562	439 211
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	445 783	52 679
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	228 380	829 711
powyżej 1 roku do 5 lat	62 706	59 213
powyżej 5 lat	478	6 289
Gwarancyjne	63 528	56 696
do 1 miesiąca	12 488	19 928
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 856	1 504
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	26 445	17 006
powyżej 1 roku do 5 lat	22 311	17 202
powyżej 5 lat	428	1 056
Razem zobowiązania warunkowe	2 008 437	1 443 799

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Bieżące operacje wymiany	128 270	99 943
Terminowe operacje wymiany	460 852	481 017
Operacje papierami wartościowymi	271 573	55 653
Razem zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży	<u>860 695</u>	<u>636 613</u>

Zobowiązania pozabilansowe otrzymane

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Finansowe	6 961	4 114
Gwarancyjne	75 824	73 991
Razem zobowiązania pozabilansowe otrzymane	<u>82 785</u>	<u>78 105</u>

46. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Wartość nominalną zobowiązań podlegających zabezpieczeniu oraz wartość bilansową papierów wartościowych zabezpieczających zobowiązania Banku zaprezentowane zostały w poniższych tabelach.

Aktywa Banku stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2016 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	335 935	339 761
Obligacje skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	600 000	604 412
Obligacje skarbu Państwa	Kredyt techniczny	722 120	727 988
Razem		<u>1 658 055</u>	<u>1 672 161</u>

Aktywa Banku stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2015 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	323 179	337 174
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	585 000	604 153
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt techniczny	703 808	728 768
Razem		<u>1 611 987</u>	<u>1 670 095</u>

47. Transakcje z podmiotami powiązanymi

W niniejszej notcie Bank prezentuje transakcje z kluczowym personelem kierowniczym, które traktuje jako transakcje z podmiotami powiązanymi.

Wynagrodzenia członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej Banku BPS S.A.

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Zarząd	2 027	1 933
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 027	1 933
Rada Nadzorcza	1 043	904
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 043	904
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne członkom Zarządu, Rady Nadzorczej	<u>3 070</u>	<u>2 837</u>

Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

	<u>31.12.2016</u>	<u>31.12.2015</u>
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	10 162	11 091
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	202	258
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej	<u>10 364</u>	<u>11 349</u>

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku wynagrodzenia członków Zarządu, Rady Nadzorczej i pozostałych członków głównej kadry kierowniczej składały się z wynagrodzeń zasadniczych i narzutów na te wynagrodzenia oraz świadczeń z tytułu rozwiązania stosunków pracy.

Wysokość kredytów i pożyczek udzielonych członkom Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku korzystali z:

- 1) 21 kredytów udzielonych na łączną kwotę 6.319 tys. zł, których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 5.062 tys. zł,
- 2) 39 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 368 tys. zł którego wykorzystanie na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 89 tys. zł.

Z powyższych transakcji: 8 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 1 Uniwersalny Kredyt Hipoteczny miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku korzystali z:

- 1) 18 kredytów udzielonych na łączną kwotę 6.232 tys. zł, dla których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 5.139 tys. zł,
- 2) 43 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 407 tys. zł, którego wykorzystanie na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 109 tys. zł.

Z powyższych transakcji: 8 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 1 Uniwersalny Kredyt Hipoteczny miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Inne transakcje z udziałem członków Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku członkowie Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku posiadali łącznie:

- 1) 160 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 1.954 tys. zł,
- 2) 16 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło 149 tys. zł.

Wszystkie wymienione transakcje zawarte zostały na standardowych dla danego produktu warunkach cenowych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku członkowie Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku posiadali łącznie:

- 1) 157 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2015 wyniosło 1.559 tys. zł,
- 2) 8 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło 37 tys. zł.

Wszystkie wymienione transakcje zawarte zostały na standardowych dla danego produktu warunkach cenowych.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Transakcje z podmiotami powiązаныmi na dzień 31 grudnia 2016 roku

Nazwa jednostki	Należności z tytułu kredytów i lokat	Pozostałe należności	Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów	Pozostałe zobowiązania
Jednostki podporządkowane				
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	0	63 750	-3 884
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	2 291	2	3 821	402
BPS TFI S.A.	0	1	1 245	0
BPS Doradztwo S.A.	0	3 074	336	152
IT BPS Sp. z o.o.	0	8 471	1 435	64
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	31 163	1	1 784	59
Veni S.A.	58 325	0	94	8
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	0	0	0
Razem	91 779	11 549	72 465	-3 199

Transakcje z podmiotami powiązаныmi za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku

Nazwa jednostki	Przychody z tytułu odsetek	Koszty z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji i opłat	Koszty z tytułu prowizji i opłat	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki podporządkowane							
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	1 667	16	54	134	52	0
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	298	6	21	3 601	265	81	0
BPS TFI S.A.	0	16	4	0	267	0	0
BPS Doradztwo S.A.	105	3	0	0	3	1 536	45
IT BPS Sp. z o.o.	296	24	3	0	107	21	5 685
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	856	14	12	478	668	134	5 934
Veni S.A.	3 291	0	104	0	1	0	0
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	0	0	0	0	0	0
Razem	4 846	1 730	160	4 133	1 445	1 824	11 664

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami powiązаныmi na dzień 31 grudnia 2015 roku

Nazwa jednostki	Należności z tytułu kredytów i lokat	Pozostałe należności	Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów	Pozostałe zobowiązania
Jednostki podporządkowane				
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	3	17 872	-2 651
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	9 587	4	288	1 015
BPS TFI S.A.	0	2	1 801	0
BPS Doradztwo S.A.	0	4 117	116	1 394
IT BPS Sp. z o.o.	0	11 531	1 757	337
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	34 604	0	1 640	105
Veni S.A.	66 230	25 594	24	71
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	4 508	0	0
Razem	110 421	45 759	23 498	271

Transakcje z podmiotami powiązаныmi za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku

Nazwa jednostki	Przychody z tytułu odsetek	Koszty z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji i opłat	Koszty z tytułu prowizji i opłat	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki podporządkowane							
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	1	1 292	16	87	174	0	5
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	452	5	25	3 492	260	47	0
BPS TFI S.A.	0	55	3	0	320	0	0
BPS Doradztwo S.A.	161	6	1	0	3	1 982	272
IT BPS Sp. z o.o.	347	29	2	0	163	273	6 120
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	24	8	2	429	8 785	11	626
Veni S.A.	916	49	215	0	0	0	0
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	0	0	0	215	0	0
Razem	1 901	1 444	264	4 008	9 920	2 313	7 023

48. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Podmiotem uprawnionym do badania sprawozdania finansowego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok 2016 oraz 2015 jest Ernst & Young Audyt Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.

Poniższa tabela przedstawia wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego wypłacone lub należne za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku w podziale na rodzaje usług.

	31.12.2016	31.12.2015
Rodzaj usługi		
Obowiązkowe badanie sprawozdania finansowego	826	424
Pozostałe usługi	23	0
Razem wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego	849	424

49. Struktura zatrudnienia

	31.12.2016	31.12.2015
Centrala	509	538
Oddziały Banku	532	582
Razem zatrudnienie w etatach	1 041	1 120

50. Sekurytyzacja

W 2016 roku Bank zawarł 5 umów sprzedaży portfela wierzytelności z rozpoznaną utratą wartości z funduszami sekurytyzacyjnymi niepowiązanymi z Bankiem, w ramach których sprzedane zostały pakiety wierzytelności o wartości 154.127 tys. zł. Cena uzyskana za sprzedaż tych wierzytelności wyniosła 30.315 tys. zł.

Dodatkowo, w 2016 roku Bank zawarł z podmiotami z rynku niebędącymi funduszami sekurytyzacyjnymi 3 umowy sprzedaży, w ramach których sprzedane zostały wierzytelności o wartości 6.876 tys. zł za kwotę 5.358 tys. zł.

Łączna kwota sprzedanych w roku 2016 wierzytelności (kwoty główne, odsetki i inne należności uboczne) wyniosła 161.003 tys. zł, a łączna cena uzyskana ze sprzedaży wierzytelności wyniosła 35.673 tys. zł.

W 2015 roku Bank zawarł z funduszem BPS 3 NS FIZ oraz funduszem BPS Rynku Nieruchomości FIZAN umowy sprzedaży portfela wierzytelności z rozpoznaną utratą wartości. Kwota wierzytelności sprzedanych w ramach umów wyniosła odpowiednio: 38.222 tys. zł oraz 2.648 tys. zł (kwoty główne, odsetki i inne należności uboczne), na które utworzone zostały odpisy na utratę wartości. Cena sprzedaży portfeli wierzytelności została ustalona na łączną kwotę 3.654 tys. zł.

Bank zawarł również umowę sprzedaży z podmiotem z rynku będącym funduszem sekurytyzacyjnym, w ramach której sprzedany został pakiet wierzytelności o wartości 89.090 tys. zł. Cena uzyskana za pakiet wierzytelności w ramach tej transakcji wyniosła 2.110 tys. zł.

Dodatkowo Bank zawarł umowę sprzedaży z podmiotem z rynku, w ramach której sprzedana została wierzytelność o wartości 665 tys. zł za kwotę 220 tys. zł.

Łączna kwota sprzedanych w roku 2015 wierzytelności wyniosła 130.625 tys. zł za łączną cenę wynoszącą 5.984 tys. zł.

51. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W dniu 9 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W o wartości 13.899 tys. zł.

W dniu 10 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii Z o wartości 4.000 tys. zł.

Kapitał zakładowy Banku, po dokonanych podwyższeniach wynosi 417.247 tys. zł.

52. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)

Ustawa o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 4 marca 1994 roku, z późniejszymi zmianami, wprowadziła wymóg tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników.

Zobowiązania Funduszu stanowią skumulowane odpisy na rzecz ZFŚS, pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Bank dokonał kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu, ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Banku. W związku z tym saldo z tytułu ZFŚS w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosło zero.

	31.12.2016	31.12.2015
Pożyczki udzielone pracownikom	681	608
Środki pieniężne na rachunku ZFŚS	306	404
Aktywa ZFŚS	987	1 012
Wartość ZFŚS	987	1 012
	2016	2015
Odpisy dokonane na rzecz ZFŚS w okresie	1 280	1 367

53. Cele i zasady zarządzania ryzykiem

53.1. Ryzyko kredytowe

Cele i zasady zarządzania ryzykiem kredytowym

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest podejmowanie wyważonego ryzyka poprzez właściwą identyfikację, pomiar i agregację ryzyka oraz ustanawianie limitów ograniczających ryzyko, z uwzględnieniem zarówno uwarunkowań makroekonomicznych i profilu działalności Banku jak również celów strategicznych i biznesowych.

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się kontrahentów ze zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym i utrzymywanie go na bezpiecznym poziomie ma fundamentalne znaczenie dla stabilności działania Banku. Cel ten realizowany jest poprzez właściwą ocenę ryzyka kredytowego, efektywność podejmowanych decyzji kredytowych oraz skuteczny proces monitorowania zaangażowania kredytowego wobec pojedynczego klienta i portfela kredytowego. W realizacji powyższego celu kluczowe

znaczenie odgrywa ostrożnościowe podejście do oceny ryzyka, uwzględniające identyfikację i ocenę źródeł jego występowania (aktualnych i potencjalnych) oraz przyjmowanie płynnych zabezpieczeń o wysokiej wartości.

Integralną częścią efektywnego zarządzania ryzykiem i oceny jego poziomu jest proces testowania warunków skrajnych. Bank przeprowadza analizy i testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na poziom ryzyka i jakość portfela kredytowego. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w Banku realizowane jest na podstawie wewnętrznych procedur dotyczących identyfikacji, pomiaru i oceny, monitorowania oraz kontroli ryzyka. Stosowane zasady identyfikacji i pomiaru ryzyka kredytowego, wyrażone są w określonych wskaźnikach oceny portfela kredytowego oraz dostosowane są do profilu, skali działalności i złożoności ryzyka.

Bank wykorzystuje wystandaryzowane zbiory danych, prowadzone przez biura informacji gospodarczej oraz inne instytucje zewnętrzne, oferujące systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym.

Organizacja procesu oceny ryzyka kredytowego

Zasady oceny ryzyka określają wewnętrzne regulacje Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka w procesie kredytowania.

Każda transakcja kredytowa podlega ocenie ryzyka kredytowego, w tym w szczególności ocenie zdolności do spłaty zobowiązania przez kredytobiorcę. Pomiar ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczej transakcji dokonywany jest na etapie udzielania nowego zaangażowania oraz na etapie monitorowania.

W procesie oceny ryzyka kredytowego pojedynczej ekspozycji kredytowej uczestniczą:

- 1) Zarząd Banku, poprzez podejmowanie decyzji kredytowych dotyczących transakcji o strategicznym dla Banku znaczeniu,
- 2) komitety kredytowe, działające w Centrali Banku poprzez podejmowanie decyzji kredytowych oraz wydawanie opinii w sprawach wymagających zgodnie z przepisami, Uchwały Zarządu i/lub Rady Nadzorczej Banku.
- 3) Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym poprzez:
 - a) tworzenie regulacji wewnętrznych z obszaru zarządzania ryzykiem kredytowym Banku, w tym określających zasady oceny zdolności i wiarygodności kredytowej klienta,
 - b) podejmowanie decyzji kredytowych w sprawach klasyfikacji transakcji kredytowych, określania strategii współpracy z klientem i utraty wartości ekspozycji kredytowych,
 - c) zarządzania systemem zapytań dotyczących wykorzystania limitów koncentracji zaangażowani,
 - d) udział pracowników Departamentu w pracach Komitetów Kredytowych funkcjonujących w Banku.

Stopień zaangażowania wyżej wymienionych organów, komitetów i komórek organizacyjnych Banku w ocenę ryzyka kredytowego pojedynczej transakcji jest dostosowywany do skali oraz specyfiki działalności Banku i określony w regulacjach wewnętrznych.

Bank zachowując racjonalne podejście do ryzyka kieruje się następującymi zasadami:

- 1) pozyskuje i utrzymuje w swoim portfelu zaangażowania kredytowe, które zapewniają bezpieczeństwo depozytów i kapitału Banku poprzez osiągnięcie stabilnych dochodów,
- 2) podejmując decyzje kredytowe Bank bada wszystkie ryzyka wynikające z konkretnej transakcji w kontekście ogólnego ryzyka kredytowego klienta i branży oraz splotu innych zdarzeń, mogących mieć wpływ na obsługę i spłacalność zadłużenia,
- 3) kredyty lub inne zaangażowania udzielane są wówczas, gdy klient spełnia warunki określone w wewnętrznych regulacjach Banku.

Ocena ryzyka kredytowego w Banku przeprowadzana jest zarówno na poziomie pojedynczej ekspozycji, jak i na poziomie portfelowym, którego miarą są ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko bankowe wyrażone

kosztem ryzyka, udziałem kredytów ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości w kredytach ogółem oraz udziałem kredytów przeterminowanych w kredytach ogółem.

Informacje na temat ryzyka opracowywane i przekazywane są w ramach funkcjonującego w Banku:

- 1) systemu cyklicznego raportowania w zakresie najistotniejszych informacji dotyczących ryzyka w ramach sporządzanej informacji zarządczej (System Informacji Kierownictwa),
- 2) systemu bieżącego raportowania, służącego informowaniu kierownictwa odpowiednich szczebli zarządzania o zaistniałych zdarzeniach mogących istotnie wpłynąć na poziom ryzyka.

Proces raportowania ryzyka obejmuje informację o profilu ryzyka, identyfikację potencjalnych zagrożeń oraz informację o podjętych działaniach.

Opracowania zarządcze dotyczące istotnych ryzyk zawierają:

- 1) informacje o przestrzeganiu norm ostrożnościowych określonych limitami, stopień wykorzystania obowiązujących limitów ryzyka,
- 2) raporty dotyczące transakcji z udziałem osób wewnętrznych i podmiotów z nimi powiązanych,
- 3) analizy portfela ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- 4) informacje na temat jakości portfela kredytowego, ekspozycji przeterminowanych oraz z utratą wartości,
- 5) informacje w zakresie poziomu dokonanych odpisów na ekspozycje ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości,
- 6) informacje na temat poziomu ryzyka grup klientów oraz poszczególnych produktów,
- 7) wyniki przeprowadzonych testów warunków skrajnych,
- 8) informacje na temat poziomu zaangażowania w transakcje zawierane w konsorcjach z bankami spółdzielczymi.

Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym

Polityka kredytowa jest wewnętrznym aktem prawnym, zawierającym katalog narzędzi zarządczych regulujących proces zarządzania ryzykiem kredytowym, których doprecyzowanie następuje w wewnętrznych regulacjach takich jak regulaminy, instrukcje, zarządzenia, pisma okólne, poprzez które Bank realizuje zasady opisane w Polityce na poziomie operacyjnym. Zasady te uwzględniają zalecenia zewnętrznych organów nadzorczych oraz najlepsze praktyki rynkowe.

Zakładane cele polityki na rok 2016 determinowane były celami wynikającymi z realizowanego przez Bank programu postępowania naprawczego, w szczególności:

- 1) poprawy jakości portfela kredytowego, realizowane poprzez zmniejszenie przeciętnego, akceptowanego poziomu ryzyka dla nowych ekspozycji, zwiększenie skuteczności monitoringu, w tym wprowadzenie listy obserwacyjnej dla ekspozycji o zidentyfikowanym podwyższonym ryzyku kredytowym oraz intensyfikację i zwiększenie efektywności działań w obszarze restrukturyzacji i windykacji,
- 2) poprawy struktury portfela kredytowego ukierunkowane na zmniejszenie wartości jednostkowych ekspozycji, ograniczanie ryzyka koncentracji poprzez większą dywersyfikację ryzyka ze względu na zidentyfikowane czynniki ryzyka w tym między innymi branże, regiony,
- 3) racjonalne zarządzanie ryzykiem kredytowym, oparte o zasadę bezpieczeństwa w odniesieniu do pojedynczej transakcji i portfela kredytowego,
- 4) utrzymywanie stabilnego oraz zrównoważonego pod względem jakości i wartości portfela kredytowego, cechującego się odpowiednią dochodowością oraz bezpieczeństwem, rozumianym jako minimalizacja ryzyka wystąpienia kredytów zagrożonych.

W Polityce zarządzania ryzykiem kredytowym Bank określił zasady dywersyfikacji tego ryzyka, wskazując jednocześnie komórkę organizacyjną odpowiedzialną za identyfikację i ocenę poziomu koncentracji zaangażowań oraz przygotowanie propozycji działań koniecznych do podjęcia w stosunku do zaangażowań, których ryzyko zostało ocenione jako znaczące.

Portfel kredytowy Banku jest determinowany przez politykę kredytową i określony w niej apetyt na ryzyko, profil kredytobiorców, strukturę oferty kredytowej, stosowane narzędzia w zakresie pomiaru i kontroli ryzyka oraz rygorystyczność wprowadzanych regulacji wewnętrznych.

Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym przyjmowana jest uchwałą Zarządu Banku, po jej zaopiniowaniu przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, a następnie zatwierdzana uchwałą Rady Nadzorczej Banku i podlega przeglądowi co najmniej raz w roku.

Koncentracja zaangażowań

Bank definiuje ryzyko koncentracji jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub grup powiązanych klientów, których zdolność do spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Ryzyko koncentracji jest postrzegane jako najbardziej istotny pojedynczy czynnik ryzyka.

Bank zarządza ryzykiem koncentracji zaangażowań zarówno na poziomie jednostkowym, jak i całego portfela aktywów. W odniesieniu do portfela kredytowego Bank analizuje i monitoruje limity zaangażowania, w szczególności w odniesieniu do: grupy klientów, produktów, branż, regionów, terminów zapadalności, łącznego zaangażowania wobec klientów, zabezpieczeń, walut oraz ekspozycji o terminie zapadalności powyżej 10 lat. System limitów wewnętrznych obejmuje również koncentrację zaangażowań z tytułu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz z tytułu detalicznych ekspozycji kredytowych.

W Banku obowiązują limity zewnętrzne wynikające z przepisów prawa, w tym z ustawy Prawo bankowe i z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz limity wewnętrzne ustalone zgodnie z rekomendacjami instytucji nadzorczych, analizy jakości portfela kredytowego oraz wyników testów warunków skrajnych.

W celu aktywnego zarządzania ryzykiem koncentracji Bank:

- 1) przestrzega sformalizowanych procedur określających metody identyfikacji, pomiaru i monitorowania tego ryzyka,
- 2) dotrzymuje norm ostrożnościowych określających poziom limitów ograniczających ryzyko oraz zasad postępowania w przypadku przekroczenia limitów,
- 3) posiada system sprawozdawczości zarządczej umożliwiający bieżące monitorowanie poziomu ryzyka, wspierający proces decyzyjny.

Bank identyfikuje i monitoruje ryzyko koncentracji dużych ekspozycji, które zgodnie z Rozporządzeniem 575/2013 definiowane jest jako zaangażowanie wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, które osiąga lub przekracza 10% wartości uznanego kapitału.

Wyznaczenie wewnętrznych limitów ma na celu stworzenie bezpiecznej struktury portfela oraz wspieranie efektywnego zarządzania ryzykiem koncentracji. Obowiązujące zasady identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka koncentracji, a w szczególności zasady ustalania i monitorowania limitów koncentracji zaangażowań pozwalają na przestrzeganie w działalności Banku norm ostrożnościowych, zgodnych z zaleceniami ustawowymi i rekomendacjami nadzoru bankowego.

Przestrzeganie norm ostrożnościowych określonych limitami zewnętrznymi i wewnętrznymi raportowane jest Zarządowi Banku.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Duże zaangażowania w portfelu kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Największe zaangażowania wobec klientów na 31 grudnia 2016 roku

Podmiot	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	196 022	-312	195 710	2,4%
2	Nie	171 044	-247	170 797	2,1%
3	Nie	135 318	-1 075	134 243	1,7%
4	Tak	122 497	0	122 497	1,5%
5	Nie	108 738	0	108 738	1,3%
6	Nie	85 000	-170	84 830	1,1%
7	Nie	65 138	-7	65 131	0,8%
8	Tak	68 475	-10 150	58 325	0,7%
9	Tak	118 191	-61 411	56 780	0,7%
10	Tak	74 094	-22 429	51 665	0,6%
Razem		1 144 517	-95 801	1 048 716	12,9%

*całkowite zaangażowanie to suma zaangażowania bilansowego oraz zobowiązań pozabilansowych

Największe zaangażowania wobec klientów na dzień 31 grudnia 2015 roku

Podmiot	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	175 378	-342	175 036	2,4%
2	Nie	172 624	-52	172 572	2,3%
3	Nie	156 611	-6 333	150 278	2,0%
4	Nie	141 690	-658	141 032	1,9%
5	Nie	125 607	0	125 607	1,7%
6	Nie	113 168	0	113 168	1,5%
7	Tak	168 821	-82 869	85 952	1,2%
8	Nie	72 776	-52	72 724	1,0%
9	Nie	73 017	-2 288	70 729	1,0%
10	Nie	64 595	0	64 595	0,9%
Razem		1 264 287	-92 594	1 171 693	15,9%

*całkowite zaangażowanie to suma zaangażowania bilansowego oraz zobowiązań pozabilansowych

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na 31 grudnia 2016 roku

Grupa	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	227 821	-5 375	222 446	2,7%
2	Nie	142 059	-527	141 532	1,7%
3	Nie	112 000	-1 477	110 523	1,4%
4	Nie	81 852	-3	81 849	1,0%
5	Nie	72 149	0	72 149	0,9%
Razem		635 881	-7 382	628 499	7,7%

*całkowite zaangażowanie to suma zaangażowania bilansowego oraz zobowiązań pozabilansowych

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na 31 grudnia 2015 roku

Grupa	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie*	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	154 413	-1 136	153 277	2,1%
2	Nie	81 965	-618	81 347	1,1%
3	Tak	81 644	-669	80 975	1,1%
4	Nie	75 593	0	75 593	1,0%
5	Nie	71 694	-2	71 692	1,0%
Razem		465 309	-2 425	462 884	6,3%

*całkowite zaangażowanie to suma zaangażowania bilansowego oraz zobowiązań pozabilansowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku nie wystąpiło przekroczenie limitu koncentracji dla pojedynczego podmiotu oraz dla grupy podmiotów powiązanych. W trakcie 2016 roku wystąpiły przekroczenia tego limitu, o czym Bank, zgodnie z artykułem 396 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku, powiadomił Komisję Nadzoru Finansowego.

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Sektor finansowy	Sektor niefinansowy	Sektor budżetowy	Razem
dolnośląskie	0	1 005 988	261 546	1 267 534
kujawsko-pomorskie	0	90 101	31 533	121 634
lubelskie	0	565 491	76 623	642 114
lubuskie	0	93 413	31 245	124 658
łódzkie	0	108 856	51 512	160 368
małopolskie	0	875 580	204 525	1 080 105
mazowieckie	373 571	1 409 217	272 467	2 055 255
opolskie	0	193 196	30	193 226
podkarpackie	1	615 472	63 168	678 641
podlaskie	1	221 633	17 672	239 306
pomorskie	0	163 751	64 044	227 795
śląskie	0	305 851	89 855	395 706
świętokrzyskie	0	208 847	4 923	213 770
warmińsko-mazurskie	0	601 351	18 212	619 563
zachodnio-pomorskie	0	36 486	20 340	56 826
Razem	373 573	6 495 233	1 207 695	8 076 501

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Sektor finansowy	Sektor niefinansowy	Sektor budżetowy	Razem
dolnośląskie	0	1 002 592	13 096	1 015 688
kujawsko-pomorskie	0	81 290	4 905	86 195
lubelskie	0	504 052	23 030	527 082
lubuskie	0	192 964	49	193 013
łódzkie	0	141 551	19 647	161 198
małopolskie	0	915 432	24 807	940 239
mazowieckie	261 135	1 417 968	220 887	1 899 990
opolskie	0	238 606	35 345	273 951
podkarpackie	142	634 156	43 425	677 723
podlaskie	0	243 498	14 462	257 960
pomorskie	0	120 067	13 316	133 383
śląskie	0	310 939	9 541	320 480
świętokrzyskie	0	212 816	5 329	218 145
warmińsko-mazurskie	0	603 180	13 588	616 768
zachodnio-pomorskie	0	48 548	0	48 548
Razem	261 277	6 667 659	441 427	7 370 363

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom

	Wartość bilansowa netto 31.12.2016	Wartość bilansowa netto 31.12.2015
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	708 985	750 543
Górnictwo i wydobywanie	39 337	63 104
Przetwórstwo przemysłowe	955 039	1 108 109
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	39 981	1 296
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	34 983	27 586
Budownictwo	821 814	966 024
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	808 594	781 513
Transport i gospodarka magazynowa	225 301	163 367
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	635 090	697 758
Informacja i komunikacja	12 043	13 668
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	159 528	308 789
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	640 027	610 959
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	175 555	125 225
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	65 193	67 923
Administracja publiczna i ochrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 185 859	425 375
Edukacja	37 967	41 242
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	148 703	144 244
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10 329	15 387
Pozostała działalność usługowa	88 677	104 132
Osoby prywatne	1 283 496	954 119
Razem	8 076 501	7 370 363

Polityka zabezpieczeń

Jedną z podstawowych technik ograniczania ryzyka kredytowego w Banku jest ustanawianie zabezpieczeń ekspozycji kredytowych. Stosowana przez Bank polityka zabezpieczeń ma na celu należytą ochronę interesu Banku poprzez ustanawianie zabezpieczeń umożliwiających wysoki stopień odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Regulacje wewnętrzne dotyczące zabezpieczeń wprowadzają obowiązek spełniania wymagań w zakresie uznawalności prawnych zabezpieczeń ekspozycji kredytowych i koncentrują się na:

- 1) skutecznym ustanawianiu zabezpieczenia, które w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta umożliwiają sprawne przeprowadzenie procesów windykacyjnych,
- 2) monitorowaniu wartości zabezpieczeń w całym okresie kredytowania, z odpowiednią częstotliwością zapewniającą aktualną informację w zakresie wartości przyjętych prawnych form zabezpieczenia,
- 3) zgodności działania z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie.

W ocenie przedmiotu zabezpieczenia brana jest także pod uwagę jego wartość możliwa do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych, mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się.

Bank ocenia jakość zabezpieczenia według jego płynności, aktualnej wartości rynkowej, wpływu na poziom tworzonych odpisów i ograniczenia utraty wartości portfela kredytowego oraz ze względu na możliwość zmniejszenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego.

Bank stosuje szeroką gamę zabezpieczeń prawnie dozwolonych, wykorzystując zarówno zabezpieczenia rzeczowe, jak i osobiste. Forma zabezpieczenia oraz jego poziom uzależniony jest od oceny ryzyka kredytowego związanego z zawieraną transakcją, w szczególności:

- 1) rodzaju transakcji, wysokości zaangażowania oraz okresu kredytowania,

- 2) sytuacji ekonomiczno-finansowej wnioskodawcy,
- 3) statusu prawnego wnioskodawcy,
- 4) płynności zabezpieczenia oraz realnej możliwości zaspokojenia roszczeń Banku z przyjętego zabezpieczenia w możliwie krótkim czasie,
- 5) stanu i wartości rynkowej przedmiotów zabezpieczenia oraz ich podatności na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia.

W celu wczesnej identyfikacji sygnałów ostrzegawczych i podjęcia stosownych działań ograniczających ryzyko kredytowe oraz gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z udzielonej ekspozycji kredytowej, Bank monitoruje ustanowione zabezpieczenia w całym okresie kredytowania.

W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, istotnego obniżenia wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzytelności, poprzez odpowiednie postanowienia w umowie o zawarcie transakcji kredytowej, Bank dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

Ocena ryzyka i zasady podejmowania decyzji kredytowych

W procesie podejmowania decyzji, poza oceną ryzyka kredytowego, Bank uwzględnia wpływ innych rodzajów ryzyka na zdolność do spłaty zobowiązań w szczególności ryzyka walutowego lub ryzyka stopy procentowej, w tym potencjalne ryzyko wynikające z zawartych przez klienta transakcji pochodnych. Bank tak określa strukturę transakcji kredytowej, aby zapewniony był podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, w szczególności poprzez odpowiednie do skali ryzyka generowanego przez ekspozycję kredytową zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy, zgodnie z regulacjami produktowymi Banku.

Metodyki oceny zdolności i wiarygodności kredytowej opracowane zostały odrębnie dla poszczególnych segmentów klientów, z uwzględnieniem ich statusu. W Banku funkcjonują metodyki dla:

- 1) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- 2) podmiotów prowadzących działalność rolniczą,
- 3) Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST),
- 4) osób fizycznych (klienci detaliczni),
- 5) banków spółdzielczych.

Zdolność kredytowa osób fizycznych ubiegających się o kredyt detaliczny uzależniona jest od dochodów uzyskiwanych przez klienta i ich źródeł. Przy badaniu zdolności i wiarygodności kredytowej uwzględniana jest również dotychczasowa historia współpracy klienta detalicznego z Bankiem oraz jego historia kredytowa i ocena punktowa pozyskana z Biura Informacji Kredytowej, a także informacje pochodzące z innych systemów wymiany informacji. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń transakcji detalicznych dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Banku.

Badanie zdolności kredytowej banków spółdzielczych oparte jest na analizie sytuacji ekonomiczno – finansowej każdego z tych banków oraz na wyniku z jego działalności na tle „grupy rówieśniczej”. W ramach tej analizy ocenie podlegają m.in.: współczynnik wypłacalności, stopa zwrotu z aktywów, stopa zwrotu z kapitału, udział kredytów w sumie bilansowej netto, udział funduszy własnych w sumie bilansowej netto, wskaźnik pokrycia kredytów depozytami, udział kredytów zagrożonych w sumie kredytów brutto, oraz inne. Badaniu podlega również historia rachunku prowadzonego w Banku BPS S.A. oraz aktualny stan zaangażowania w stosunku do każdego banku spółdzielczego z uwzględnieniem ustalonych limitów zaangażowania. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń prawnych transakcji zawieranych z bankami spółdzielczymi dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Banku BPS S.A.

W celu regularnej oceny podejmowanego ryzyka kredytowego oraz minimalizowania ewentualnych strat na ekspozycjach kredytowych w okresie kredytowania Bank monitoruje sytuację klienta w ramach okresowych i indywidualnych przeglądów kredytowych.

Celem monitoringu jest wczesna identyfikacja sygnałów ostrzegawczych i podejmowanie działań ograniczających ryzyko kredytowe oraz gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z tytułu udzielonej

ekspozycji kredytowej, zaklasyfikowanie klientów do odpowiedniej kategorii ryzyka oraz oszacowanie wysokości utraty wartości ekspozycji kredytowej.

Monitoring jest procesem stałego weryfikowania zdolności kredytowej, zabezpieczeń oraz stopnia realizacji warunków umowy kredytowej i obejmuje:

- 1) badanie prawidłowości uruchamiania i wykorzystania kredytu,
- 2) bieżącą kontrolę terminowości spłat należności Banku,
- 3) gromadzenie, kompletowanie oraz analizę dokumentów dotyczących klienta i jego sytuacji ekonomiczno-finansowej, umożliwiających identyfikację ewentualnych sygnałów ostrzegawczych,
- 4) ocenę stopnia realizacji warunków kredytowania, w tym: kontrolę wpływów na rachunek bieżący, ustanowionych zabezpieczeń, spełnianie wymogów określonych dla kredytów z dopłatami oraz warunków wynikających z umowy kredytu i umów zabezpieczeń, wykorzystanie przyznaných limitów kredytowych i terminowość ich obowiązywania, zapadalność zabezpieczeń.

Decyzje kredytowe w Banku podejmowane są na różnych poziomach decyzyjnych. Rodzaj i liczba poziomów decyzyjnych zaangażowanych w proces podejmowania decyzji kredytowej uzależniona jest od przedmiotu i podmiotu tej decyzji, od kwoty łącznego zaangażowania Banku wobec klienta oraz podmiotów powiązanych z nim kapitałowo lub organizacyjnie.

Zakres kompetencji kredytowych przyznaných pracownikom Banku jest cyklicznie oceniany, a wyniki tej oceny decydują o wysokości i zakresie tych kompetencji.

Stosowanie praktyk „forbearance”

Bank jako „forbearance” przyjmuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem zmian warunków umowy, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innych przypadkach nie byłyby przyznane).

Zmiana warunków pierwotnej umowy w sposób umożliwiający kredytobiorcy całkowitą lub częściową obsługę zadłużenia lub jego refinansowanie obejmuje między innymi: obniżenie marży, obniżenie oprocentowania, konsolidację kilku wierzytelności wynikających z różnych umów na jedną wierzytelność, zmianę wysokości rat kapitałowych, naliczonych odsetek, zmianę formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące) bądź zmianę harmonogramu spłat kapitału i/lub odsetek.

W ramach procesu „forbearance” zmiana warunków spłaty wierzytelności jest ustalana indywidualnie wobec każdego kontraktu klienta. Elementem tego procesu jest ocena możliwości wywiązania się kredytobiorcy z nowych warunków umowy.

Ekspozycje przestają być klasyfikowane jako ekspozycje forborne w przypadku spełnienia wszystkich niżej wymienionych warunków:

- 1) umowa jest uznawana jako ekspozycja bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 2) upłynął co najmniej 2 letni okres warunkowy liczony od daty uznania ekspozycji forborne jako ekspozycji bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 3) kredytobiorca w ciągu co najmniej połowy okresu warunkowego dokonał istotnych spłat kapitału i/lub odsetek,
- 4) na koniec dwuletniego okresu warunkowego żadna z ekspozycji klienta nie była przeterminowana powyżej 30 dni.

Bank nie stosuje praktyk „forbearance” w przypadku, gdy trudności finansowe kredytobiorcy nie są czynnikiem determinującym zmianę warunków umów lub refinansowanie.

Bank kontynuuje proces identyfikacji, klasyfikacji i analizy wpływu skutków praktyk „forbearance” na utratę wartości aktywów.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
dolnośląskie	85 564	10 245	95 809
kujawsko-pomorskie	56	26	82
lubelskie	19 748	15 366	35 114
lubuskie	3 213	108	3 321
łódzkie	5 512	3 621	9 133
małopolskie	139 195	11 619	150 814
mazowieckie	131 191	76 095	207 286
opolskie	7 344	780	8 124
podkarpackie	122 745	65 416	188 161
podlaskie	10 183	415	10 598
pomorskie	5 478	239	5 717
śląskie	18 570	1 187	19 757
świętokrzyskie	3 638	71	3 709
warmińsko-mazurskie	67 839	1 942	69 781
zachodnio-pomorskie	5 030	47	5 077
Razem	625 306	187 177	812 483

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
dolnośląskie	72 400	6 621	79 021
kujawsko-pomorskie	235	77	312
lubelskie	46 207	3 711	49 918
lubuskie	3 608	1 047	4 655
łódzkie	28 580	8 319	36 899
małopolskie	140 719	2 979	143 698
mazowieckie	122 095	47 103	169 198
opolskie	531	5	536
podkarpackie	105 840	77 391	183 231
podlaskie	7 962	1 931	9 893
pomorskie	1 667	54	1 721
śląskie	14 939	2 388	17 327
świętokrzyskie	3 602	57	3 659
warmińsko-mazurskie	60 234	840	61 074
zachodnio-pomorskie	0	0	0
Razem	608 619	152 523	761 142

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30 200	1 442	31 642
Górnictwo i wydobywanie	2 979	0	2 979
Przetwórstwo przemysłowe	91 808	63 976	155 784
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	185	11 209	11 394
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	4	4
Budownictwo	48 501	59 273	107 774
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	57 474	19 441	76 915
Transport i gospodarka magazynowa	6 289	13 700	19 989
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	138 305	7 398	145 703
Informacja i komunikacja	134	49	183
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	325	255	580
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	233 639	0	233 639
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	59	226	285
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6	0	6
Edukacja	3 304	0	3 304
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5 082	802	5 884
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1 882	3	1 885
Pozostała działalność usługowa	116	9	125
Osoby prywatne	5 018	9 390	14 408
Razem	625 306	187 177	812 483

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13 129	2 599	15 728
Górnictwo i wydobywanie	15 342	64	15 406
Przetwórstwo przemysłowe	90 315	34 816	125 131
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0
Budownictwo	87 473	82 947	170 420
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	20 321	3 510	23 831
Transport i gospodarka magazynowa	835	391	1 226
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	167 388	19 378	186 766
Informacja i komunikacja	0	110	110
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0	90	90
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	199 651	0	199 651
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	220	22	242
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	0	0
Edukacja	3 319	0	3 319
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6 517	0	6 517
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1 498	50	1 548
Pozostała działalność usługowa	272	1	273
Osoby prywatne	2 339	8 545	10 884
Razem	608 619	152 523	761 142

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2016 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąą wartości</u>	<u>Razem</u>
Klienci korporacyjni	586 001	173 594	759 595
Rolnicy	22 258	1 442	23 700
Przedsiębiorcy indywidualni	12 029	2 751	14 780
Osoby fizyczne	5 018	9 390	14 408
Razem	<u>625 306</u>	<u>187 177</u>	<u>812 483</u>

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2015 roku

	<u>Wartość netto bez utrąty wartości</u>	<u>Wartość netto z utrąą wartości</u>	<u>Razem</u>
Klienci korporacyjni	591 533	139 398	730 931
Rolnicy	5 158	2 599	7 757
Przedsiębiorcy indywidualni	9 589	1 981	11 570
Osoby fizyczne	2 339	8 545	10 884
Razem	<u>608 619</u>	<u>152 523</u>	<u>761 142</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Wartość netto bez utraty wartości					Wartość netto z utratą wartości					Razem
	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	
Klienci korporacyjni	506 107	20 500	8 912	5 444	45 038	106 222	2 957	3 034	646	60 735	759 595
Rolnicy	4 018	10 867	29	196	7 148	780	81	145	0	436	23 700
Przedsiębiorcy indywidualni	9 245	387	70	234	2 093	1 791	9	80	1	870	14 780
Osoby fizyczne	2 590	892	0	342	1 194	1 440	798	465	585	6 102	14 408
Razem	521 960	32 646	9 011	6 216	55 473	110 233	3 845	3 724	1 232	68 143	812 483

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Wartość netto bez utraty wartości					Wartość netto z utratą wartości					Razem
	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	brak przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	
Klienci korporacyjni	441 132	12 769	25 912	6 858	104 862	2 030	7	321	11 854	125 186	730 931
Rolnicy	1 365	179	0	0	3 614	341	21	0	0	2 237	7 757
Przedsiębiorcy indywidualni	2 732	47	410	79	6 321	584	9	32	0	1 356	11 570
Osoby fizyczne	1 325	0	0	0	1 014	2 796	256	205	211	5 077	10 884
Razem	446 554	12 995	26 322	6 937	115 811	5 751	293	558	12 065	133 856	761 142

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Struktura jakościowa portfela

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Bez utraty wartości										Z utratą wartości		
	Nieprzeterminowane					Przeterminowane					Wartość ekspozycji	Wartość zabezpieczeń	Razem
	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu			
Należności od innych banków	0	0	0	0	810 981	0	0	0	0	0	0	0	810 981
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 743 368	1 683 677	513	332	590 987	126 355	12 727	13 109	43 874	207 850	653 709	455 468	8 076 501
- klienci korporacyjni	1 972 245	1 399 746	459	329	575 022	59 333	7 124	0	31 425	139 472	553 533	390 248	4 738 688
- rolnicy	415 844	74 905	0	0	2 823	27 634	1 682	0	320	27 111	18 550	10 300	568 869
- przedsiębiorcy indywidualni	156 462	180 557	0	3	11 983	914	2 776	0	4 450	38 554	59 881	27 258	455 580
- osoby fizyczne	1 013 461	28 469	54	0	1 159	16 665	1 145	13 109	7 679	2 713	21 215	27 662	1 105 669
- instytucje rządowe i samorządowe	1 185 356	0	0	0	0	21 809	0	0	0	0	530	0	1 207 695
Razem	4 743 368	1 683 677	513	332	1 401 968	126 355	12 727	13 109	43 874	207 850	653 709	455 468	8 887 482

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Bez utraty wartości										Z utratą wartości		
	Nieprzeterminowane					Przeterminowane					Wartość ekspozycji	Wartość zabezpieczeń	Razem
	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu			
Należności od innych banków	0	0	0	0	900 261	0	0	0	0	0	0	0	900 261
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 032 683	143 001	3 481 619	261	614 528	14 593	1 899	30 495	70 234	389 689	591 361	475 726	7 370 363
- klienci korporacyjni	32	0	3 481 618	242	594 203	0	0	19 279	51 487	340 552	504 756	410 963	4 992 169
- rolnicy	553 572	0	0	0	7 507	2 764	0	0	1 908	12 225	20 125	13 830	598 101
- przedsiębiorcy indywidualni	169 985	143 001	0	0	10 842	574	1 899	0	8 264	35 356	44 273	23 876	414 194
- osoby fizyczne	870 343	0	1	19	1 334	10 453	0	11 216	8 575	1 556	20 975	27 057	924 472
- instytucje rządowe i samorządowe	438 751	0	0	0	642	802	0	0	0	0	1 232	0	441 427
Razem	2 032 683	143 001	3 481 619	261	1 514 789	14 593	1 899	30 495	70 234	389 689	591 361	475 726	8 270 624

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2016 roku

	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	198 545	32 165	16 350	156 855	403 915
- klienci korporacyjni	95 244	25 154	13 481	103 476	237 355
- rolnicy	40 258	99	232	16 158	56 747
- przedsiębiorcy indywidualni	7 789	2 839	512	35 553	46 693
- osoby fizyczne	33 445	4 073	2 125	1 668	41 311
- instytucje rządowe i samorządowe	21 809	0	0	0	21 809
Razem	198 545	32 165	16 350	156 855	403 915

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku

	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	82 367	80 792	12 791	330 960	506 910
- klienci korporacyjni	50 346	70 460	7 040	283 472	411 318
- rolnicy	3 577	460	1 009	11 851	16 897
- przedsiębiorcy indywidualni	4 291	4 762	2 959	34 081	46 093
- osoby fizyczne	23 351	5 110	1 783	1 556	31 800
- instytucje rządowe i samorządowe	802	0	0	0	802
Razem	82 367	80 792	12 791	330 960	506 910

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe bez uwzględnienia posiadanych zabezpieczeń

	Wartość bilansowa netto 31.12.2016	Wartość bilansowa netto 31.12.2015
Środki w Banku Centralnym	1 615 748	1 272 558
Należności od innych banków	810 981	900 261
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 076 501	7 370 363
- klienci korporacyjni	4 738 688	4 992 169
- rolnicy	568 869	598 101
- przedsiębiorcy indywidualni	455 580	414 194
- osoby fizyczne	1 105 669	924 472
- instytucje rządowe i samorządowe	1 207 695	441 427
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 591 641	4 380 113
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	2 513 528
Inne aktywa	36 908	50 207
Razem ekspozycja bilansowa	18 806 525	16 487 030
Zobowiązania warunkowe udzielone	2 006 727	1 441 139
Razem ekspozycja pozabilansowa	2 006 727	1 441 139
Razem ekspozycja bilansowa i pozabilansowa	20 813 252	17 928 169

Pomiar utraty wartości

W Banku odpisy aktualizujące tworzone są zgodnie z MSR 39. Bank dokonując pomiaru utraty wartości uwzględnia zalecenia zewnętrznych organów nadzorczych, w szczególności wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego Rekomendację R, Rekomendację T, Rekomendację S oraz Rekomendację J.

Do kalkulacji i oszacowania straty z tytułu odpisów aktualizujących Bank wykorzystuje dwie metody:

- 1) indywidualną dla ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych spełniających zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do wysokości zaangażowania, dla których wystąpiły zdarzenia, które w ocenie Banku rozpoznawane były jako przesłanka indywidualnej utraty wartości,
- 2) portfelową dla ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych oraz ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych, które nie podlegały wycenie metodą indywidualną.

Dla potrzeb oszacowania oczekiwanych przepływów pieniężnych z ekspozycji kredytowych Bank dokonuje kalkulacji współczynników portfelowych (PD, LGD, CCF) w cyklu miesięcznym. Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną dokonywany jest co miesiąc.

Dla metody indywidualnej Bank wyodrębnił 2 scenariusze przepływów, tj. przepływy związane z odzyskami ze sprzedaży zabezpieczeń oraz przepływy związane ze spłatami klienta z innych źródeł niż zabezpieczenia (np. spłaty własne). Średnia ważona wartości bieżącej przyszłych przepływów z tych scenariuszy stanowi wartość pomniejszającą odpis.

Odwrócenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako ekspozycja bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie była identyfikowana.

W 2016 roku Bank dokonywał cyklicznego przeglądu metodologii ustalania parametrów wykorzystywanych do pomiaru utraty wartości metodą portfelową.

W ramach zwiększenia efektywności zarządzania ryzykiem kredytowym Bank realizuje projekt dotyczący budowy narzędzia informatycznego do wyznaczania odpisów impairmentowych uwzględniającego wytyczne i normy ostrożnościowe organów nadzorczych.

53.2. Ryzyko płynności

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem finansowym jest zapewnienie zdolności Banku do wywiązywania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, w toku normalnej działalności lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia dodatkowych kosztów, jak również ograniczanie wpływu niekorzystnych zmian stóp procentowych, kursów walut i cen instrumentów finansowych na dochody lub kapitały Banku.

Zgodnie z rekomendacjami nadzorczymi, podział zadań w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym uwzględnia rozdzielenie funkcji podejmowania ryzyka od funkcji niezależnej jego oceny i kontroli. Zasadę tę Bank realizuje poprzez oddzielenie pionu ryzyka od pionów biznesowych (bezpośrednio odpowiedzialnych za prowadzenie danego rodzaju działalności rynkowej), przy czym podział ten nie oznacza zdjęcia z jednostek pionów biznesowych odpowiedzialności za podejmowane ryzyko.

Za monitorowanie i zarządzanie bieżącą płynnością złotową i walutową Banku odpowiedzialny jest Departament Skarbu. W ramach pionu ryzyka odpowiedzialność za ryzyko płynności przypisana jest do Departamentu Ryzyka Finansowego. Za zarządzanie ryzykiem płynności i ryzykiem rynkowym, w kategoriach zarządzania i kontroli limitów odpowiedzialny jest Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarząd Banku. Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym odgrywa audyt wewnętrzny, który w sposób niezależny ocenia efektywność i skuteczność rozwiązań w zakresie identyfikacji, pomiaru i zarządzania ryzykiem, stosowanych przez jednostki pionu ryzyka.

Cele i zasady zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności oznacza zagrożenie utraty zdolności do terminowego wywiązania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, a w konsekwencji poniesienia dodatkowych kosztów związanych z koniecznością zaciągnięcia

zobowiązań lub sprzedaży aktywów na niekorzystnych warunkach. Celem Banku w zakresie monitorowania ryzyka płynności finansowej jest zabezpieczenie adekwatnego do potrzeb poziomu płynności, realizowane poprzez utrzymywanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz w głównych walutach obcych. Zarządzanie ryzykiem płynności obejmuje w szczególności zarządzanie płynnością bieżącą, średnio- i długoterminową oraz plany działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych.

Jednym z najistotniejszych zadań Banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, wynikającym z pełnionej funkcji zrzeszeniowej, było zabezpieczanie płynności zrzeszonych banków spółdzielczych. Podstawowym narzędziem wspierającym banki spółdzielcze w utrzymaniu płynności na poziomie wymaganym przez nadzór bankowy były limity operacyjne na międzybankowym rynku pieniężnym.

Bank systematycznie przeprowadzał analizy płynności Zrzeszenia BPS, obejmujące raportowanie podstawowych pozycji bilansowych Banku BPS S.A. i zrzeszonych banków spółdzielczych oraz szacunek poziomu nadzorczych miar płynności Zrzeszenia.

Płynność finansowa Banku jest kształtowana głównie przez środki lokowane przez banki spółdzielcze oraz ich alokację po stronie aktywnej bilansu, dokonywaną przez Departament Skarbu. Równocześnie Bank podejmuje działania służące wzrostowi salda i poziomu stabilności środków pozyskiwanych od klientów niebankowych, przede wszystkim od gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych. Od poziomu stabilnej bazy depozytowej jest bowiem ściśle uzależniony rozwój akcji kredytowej Banku, w tym kredytów udzielanych w konsorcjach ze zrzeszonymi bankami spółdzielczymi, w ramach przyznanych im limitów.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem płynności, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, Bank prowadzi monitoring i pomiar płynności finansowej, obejmujący w szczególności:

- 1) codzienną analizę wpływów i wypływów środków z rachunku bieżącego Banku w NBP, umożliwiającą efektywne wykorzystanie dostępnych środków (z uwzględnieniem konieczności utrzymania na wymaganym poziomie rezerwy obowiązkowej za Bank i zrzeszone banki spółdzielcze),
- 2) dzienne monitorowanie poziomu aktywów płynnych i łatwo zbywalnych papierów wartościowych oraz stopnia wykorzystania obowiązujących w tym zakresie limitów,
- 3) analizę luki płynności, z uwzględnieniem wskaźników płynności w wybranych terminach zapadalności lub wymagalności (zobowiązania w luce płynności są ujmowane w przedziale odpowiadającym najwcześniejszemu terminowi, w którym Bank może być zobowiązany do zapłaty kwoty umownej),
- 4) codzienne wyliczanie nadzorczych miar płynności,
- 5) analizę wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- 6) badanie płynności długoterminowej Banku.

Nadzorcze miary płynności obejmują cztery wskaźniki:

- 1) M1 – luka płynności krótkoterminowej, stanowiąca różnicę pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych,
- 2) M2 – współczynnik płynności krótkoterminowej, będący ilorazem sumy podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych,
- 3) M3 – współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi,
- 4) M4 – współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi niestabilnymi.

Kształtowanie się nadzorczych miar płynności w Banku w 2016 roku przedstawia poniższa tabela.

Miara	Maksimum	Minimum	Średnia	Wymagane wartości minimalne
M1	4 859 362	1 093 051	3 072 605	0
M2	2,32	1,19	1,70	1
M3	2,43	1,49	1,92	1
M4	1,49	1,29	1,39	1

Zgodnie z Rozporządzeniem Delegowanym Komisji (UE) 2015/61 limit w zakresie minimalnego poziomu wskaźnika pokrycia wypływów netto (wskaźnika LCR) w 2016 roku wyniósł 70%. Średnia wartość wskaźnika w Banku w 2016 roku wyniosła 82%, a na koniec 2016 roku wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 75 %.

W związku z decyzją KNF z dnia 10 października 2016 roku Bank został zwolniony z przestrzegania wymogu wskaźnika LCR na zasadzie indywidualnej i zobowiązany do przestrzegania wymogu na zasadzie skonsolidowanej, tj. wymogu kalkulowanego dla banków należących do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS (w tym również Banku BPS S.A.). Wyznaczanie wymogu na bazie skonsolidowanej prowadzone jest od 2 listopada 2016 roku.

System limitów wewnętrznych Banku w zakresie ryzyka płynności obejmuje limity utrzymujące całościowe narażenie Banku na ryzyko płynności na poziomie zgodnym ze strategią Banku, w tym w szczególności:

- 1) minimalny poziom aktywów płynnych,
- 2) minimalny poziom łatwo zbywalnych papierów wartościowych,
- 3) graniczne wartości wskaźników płynności do 1 miesiąca, do 3 miesięcy oraz do 1 roku,
- 4) graniczne wartości wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- 5) limit udziału dużych depozytów w depozytach podmiotów niebankowych.

W celu utrzymania wewnętrznych i zewnętrznych norm płynności Bank utrzymuje wysoki poziom aktywów płynnych. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość aktywów płynnych Banku wynosiła 7.778,30 mln zł i stanowiła 140% ich wymaganego poziomu minimalnego. Dla porównania, na koniec 2015 roku stan aktywów płynnych kształtował się na poziomie 6.051,71 mln zł, stanowiącym 136% obowiązującego limitu.

W 2016 roku na potrzeby oceny stabilności bazy depozytowej, Bank monitorował kształtowanie się osadu na depozytach gospodarstw domowych, depozytach podmiotów gospodarczych i depozytach podmiotów sektora budżetowego, przy czym osad wyznaczany był w podziale na depozyty bieżące i terminowe, będące sumą depozytów terminowych, zablokowanych i z terminem wypowiedzenia oraz zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych.

Ponadto, mając na uwadze specyfikę działania Banku jako banku zrzeszającego oddzielną kategorią zobowiązań uwzględnianych w monitorowaniu i szacowaniu środków stabilnych, były depozyty terminowe banków spółdzielczych.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania finansowe Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	O nieokreślonym terminie	Razem
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 697 907	0	0	0	0	0	1 697 907
Należności od innych banków	583 018	76 880	21 839	110 037	19 207	0	810 981
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	529 221	214 516	1 023 094	2 422 385	2 984 662	902 623	8 076 501
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	685 756	31 335	110 714	1 851 042	1 845 506	354 650	4 879 003
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	100 772	0	0	2 364 568	1 209 406	0	3 674 746
Pozostałe aktywa	6 330	0	0	0	0	909 125	915 455
Razem aktywa	3 603 004	322 731	1 155 647	6 748 032	6 058 781	2 166 398	20 054 593
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 343 596	953 974	394 572	10 370	110	0	15 702 622
Zobowiązania wobec klientów	2 362 430	135 519	86 984	7 296	10 091	0	2 602 320
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	206 557	203 461	1 201	179 214	329 370	0	919 803
Pozostałe zobowiązania	130 676	1 139	2 572	588	33	0	135 008
Razem zobowiązania	17 043 259	1 294 093	485 329	197 468	339 604	0	19 359 753
Kapitał własny	0	0	0	0	0	694 840	694 840
Razem zobowiązania i kapitał własny	17 043 259	1 294 093	485 329	197 468	339 604	694 840	20 054 593
Luka	-13 440 255	-971 362	670 318	6 550 564	5 719 177	1 471 558	0
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 220 050	447 639	254 825	85 017	906	0	2 008 437
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	82 785	0	0	0	0	0	82 785
Pozabilansowe instrumenty finansowe	-340	588	92	42	0	0	382
Razem pozycje pozabilansowe	-1 137 605	-447 051	-254 733	-84 975	-906	0	-1 925 270
Luka razem	-14 577 860	-1 418 413	415 585	6 465 589	5 718 271	1 471 558	-1 925 270
Luka skumulowana	-14 577 860	-15 996 273	-15 580 688	-9 115 099	-3 396 828	-1 925 270	

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania finansowe Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	O nieokreślonym terminie	Razem
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 357 048	0	0	0	0	0	1 357 048
Należności od innych banków	489 426	119 541	144 601	140 127	6 566	0	900 261
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	64	0	7 931	2 001	24 784	0	34 780
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	21 500	239 630	1 167 736	2 070 697	2 476 920	1 393 880	7 370 363
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	1 539 512	2 195	45 335	1 322 392	1 405 252	402 422	4 717 108
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	49 888	0	0	2 230 130	233 510	0	2 513 528
Pozostałe aktywa	6 133	0	0	0	0	824 641	830 774
Razem aktywa	3 463 571	361 366	1 365 603	5 765 347	4 147 032	2 620 943	17 723 862
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 523 061	741 345	344 201	9 078	0	0	13 617 685
Zobowiązania wobec klientów	1 756 654	100 965	105 644	6 121	6 208	0	1 975 592
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	432 947	465 248	105 026	178 988	171 570	0	1 353 779
Pozostałe zobowiązania	134 988	9	76	0	0	0	135 073
Razem zobowiązania	14 847 650	1 307 567	554 947	194 187	177 778	0	17 082 129
Kapitał własny	0	0	0	0	0	641 733	641 733
Razem zobowiązania i kapitał własny	14 847 650	1 307 567	554 947	194 187	177 778	641 733	17 723 862
Luka	-11 384 079	-946 201	810 656	5 571 160	3 969 254	1 979 210	0
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	459 139	54 183	846 717	76 415	7 345	0	1 443 799
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	78 105	0	0	0	0	0	78 105
Pozabilansowe instrumenty finansowe	312	1 972	2 199	-1 471	0	0	3 012
Razem pozycje pozabilansowe	-380 722	-52 211	-844 518	-77 886	-7 345	0	-1 362 682
Luka razem	-11 764 801	-998 412	-33 862	5 493 274	3 961 909	1 979 210	-1 362 682
Luka skumulowana	-11 764 801	-12 763 213	-12 797 075	-7 303 801	-3 341 892	-1 362 682	

53.3. Ryzyko rynkowe

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest ograniczanie negatywnego wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, cen instrumentów dłużnych, akcji lub towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen, na sytuację finansową Banku, przy równoczesnym utrzymaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów, w tym zrzeszonych banków spółdzielczych.

W procesie monitorowania ryzyka rynkowego Bank wykorzystuje modele wartości zagrożonej VAR, analizę wrażliwości BPV, analizę scenariuszy, tzw. testy warunków skrajnych.

Ze względu na specyfikę poszczególnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, siłę i rodzaj zależności pomiędzy zmianami ich cen, Bank dla potrzeb wyliczania VAR wyróżnia następujące portfele:

- 1) portfel instrumentów stopy procentowej, obejmujący dłużne papiery wartościowe, instrumenty pochodne na stopę procentową i lokaty udzielone na rynku międzybankowym o terminie zapadalności powyżej 1 miesiąca,
- 2) portfel handlowy instrumentów stopy procentowej,
- 3) portfel pozycji walutowych,
- 4) portfel zagregowany dla pozycji i instrumentów wskazanych w pkt 1 i pkt 3.

Szacowanie zmienności pozycji generujących ryzyko w modelu VAR uwzględnia następujące czynniki ryzyka:

- 1) dla pozycji w instrumentach stopy procentowej – czynniki dyskontowe wybranych węzłów krzywych zerokuponowych,
- 2) dla pozycji walutowych – kurs średni ogłaszany przez NBP.

Wykorzystując model VAR Bank bierze pod uwagę ograniczenia wynikające z jego stosowania, tj.:

- 1) VAR jest miarą na dany moment w czasie, odzwierciedlającą pozycje na konkretny moment, które nie muszą obrazować ryzyka pozycji Banku w innym terminie,
- 2) VAR jest metodą szacunku statystycznego, w związku z czym nie jest wykluczone, że w pewnym okresie wystąpi większa, niż wskazywana przez poziom istotności, liczba dni, w których straty przewyższą obliczoną wartość VAR,
- 3) chociaż oczekuje się, że straty nie przekroczą skalkulowanej wartości VAR w np. 99% przypadków, w pozostałym 1% przypadków mogą być one znacznie większe, niż wyliczona wartość VAR.

Zarządzanie ryzykiem z wykorzystaniem metodyki VAR obejmuje także testy warunków skrajnych, polegające na dokonywaniu serii symulacji wpływu niekorzystnych rynkowych czynników ryzyka na wynik zrealizowany oraz na poziom VAR. Testy skrajnych warunków przeprowadzane są dla składu portfela z każdego dnia roboczego testowanego miesiąca. Wpływ skrajnych warunków na wynik na portfelu oceniany jest poprzez szacowanie maksymalnych hipotetycznych strat na podstawie historycznych zmian stóp zwrotu. Wpływ skrajnych warunków na poziom VAR Bank szacuje przy założeniu, że:

- 1) odchylenia standardowe przyjmują największe notowane wartości z okresu, z którego dostępne są dane historyczne w bazie danych,
- 2) współczynniki korelacji poszczególnych pozycji generujących ryzyko w portfelu są skrajnie niekorzystne, co oznacza, że przyjmują wartości 1 lub -1, w zależności od tego, czy dana pozycja jest, odpowiednio, długa lub krótka.

System limitów Banku w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmuje:

- 1) dla księgi bankowej:
 - a) limity dopuszczalnej zmiany wartości wyniku odsetkowego w okresie najbliższych 12 miesięcy z tytułu ryzyka terminów przeszacowania i ryzyka bazowego,
 - b) limit maksymalnej wartości względnej współczynnika luki,
 - c) limity z tytułu ryzyka opcji klienta.
- 2) dla portfela instrumentów finansowych:
 - a) limity wartości zagrożonej (VAR) dla poszczególnych portfeli,

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

- b) limity BPV (wartość punktu bazowego, ang. basis point value – miara ryzyka wyrażająca zmianę wartości rynkowej instrumentu, powodująca zmianę rentowności do wykupu o 1 pb) dla poszczególnych portfeli i subportfeli,
- c) limit duration (średni okres trwania) instrumentów finansowych w portfelach dostępnym do sprzedaży oraz handlowym.

Wysokość limitów BPV dla poszczególnych portfeli oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel subinwestycyjny	240	39,07%	240	50,57%
Portfel handlowy	60	0,02%	60	32,43%

W ramach analiz wrażliwości Banku na ryzyko stopy procentowej prowadzone są badania profilu ryzyka dla 4 jego kategorii, tj. ryzyka terminów przeszacowania, ryzyka bazowego, ryzyka opcji klienta i ryzyka krzywej dochodowości. Pomiar narażenia Banku na ryzyko dokonywany jest w oparciu o analizy luki niedopasowania aktywnych i pasywnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, z uwzględnieniem ich podziału według terminów przeszacowania, rodzaju stawek bazowych i waluty. Z punktu widzenia udziału w wyniku odsetkowym Banku i jego funduszach własnych za najistotniejsze w działalności Banku należy uznać ryzyko terminów przeszacowania i ryzyko bazowe.

Dla potrzeb kontroli ekspozycji na ryzyko walutowe Bank monitoruje poziom maksymalnej otwartej pozycji walutowej na koniec dnia oraz limit pozycji intraday.

Wysokość limitów pozycji walutowej oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Całkowita pozycja walutowa na koniec dnia	17 073 zł	10,19%	14 948 zł	20,16%
Pozycja intraday	15 000 EUR	10,03%	15 000 EUR	13,89%

Do limitów ograniczających poziom narażenia Banku na ryzyko walutowe, a wynikających z obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych i wprowadzonych uchwałami Zarządu Banku, zalicza się również:

- 1) limit wartości zagrożonej (VAR),
- 2) limity zaangażowania Banku wobec banków komercyjnych (krajowych i zagranicznych),
- 3) limity dla krajów.

Informację dotyczącą kształtowania się limitów VAR dla poszczególnych portfeli oraz stopnia ich wykorzystania przedstawia poniższa tabela

	31.12.2016		31.12.2015	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel instrumentów stopy procentowej	5 549	16,61%	4 858	24,94%
Subportfel handlowy (portfel instrumentów stopy procentowej w portfelu handlowym)	823	26,00%	729	24,32%
Portfel pozycji walutowych	210	2,69%	210	8,21%

W roku 2016, podobnie, jak w roku poprzednim, skala działalności handlowej Banku była znacząca i Bank był zobligowany do tworzenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka rynkowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 662 209	25 970	5 870	5 631	1 347	4 097	1 697 907
Należności od innych banków	549 312	70 714	15 984	141 538	33 866	49 417	810 981
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 459 589	599 799	135 578	17 113	4 095	0	8 076 501
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 851 220	156	35	27 627	6 610	0	4 879 003
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	3 674 746	0	0	0	0	0	3 674 746
Pozostałe aktywa	915 204	138	31	113	27	0	915 455
Razem aktywa	19 112 280	696 777	157 498	192 022	45 945	53 514	20 054 593
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 811 604	686 218	155 112	161 682	38 686	43 118	15 702 622
Zobowiązania wobec klientów	2 431 861	127 461	28 811	34 586	8 275	8 412	2 602 320
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	919 803	0	0	0	0	0	919 803
Pozostałe zobowiązania	134 904	104	24	0	0	0	135 008
Razem zobowiązania	18 298 172	813 783	183 947	196 268	46 961	51 530	19 359 753
Kapitał własny	694 840	0	0	0	0	0	694 840
Razem zobowiązania i kapitał własny	18 993 012	813 783	183 947	196 268	46 961	51 530	20 054 593
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 973 055	35 382	7 998	0	0	0	2 008 437
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	72 490	4 573	1 034	4 179	1 000	1 543	82 785
Pozabilansowe instrumenty finansowe	638 585	183 385	41 452	37 888	9 066	837	860 695
Razem pozycje pozabilansowe	2 684 130	223 340	50 484	42 067	10 066	2 380	2 951 917

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 326 487	22 060	5 177	5 102	1 308	3 399	1 357 048
Należności od innych banków	567 466	84 840	19 908	231 542	59 353	16 413	900 261
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	34 780	0	0	0	0	0	34 780
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 863 542	496 854	116 591	9 967	2 555	0	7 370 363
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 578 675	138 433	32 485	0	0	0	4 717 108
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528	0	0	0	0	0	2 513 528
Pozostałe aktywa	830 658	52	12	64	16	0	830 774
Razem aktywa	16 715 136	742 239	174 173	246 675	63 232	19 812	17 723 862
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 782 039	604 161	141 772	197 517	50 631	33 968	13 617 685
Zobowiązania wobec klientów	1 825 613	102 637	24 085	37 929	9 723	9 413	1 975 592
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 353 779	0	0	0	0	0	1 353 779
Pozostałe zobowiązania	134 985	53	12	35	9	0	135 073
Razem zobowiązania	16 096 416	706 851	165 869	235 481	60 363	43 381	17 082 129
Kapitał własny	641 733	0	0	0	0	0	641 733
Razem zobowiązania i kapitał własny	16 738 149	706 851	165 869	235 481	60 363	43 381	17 723 862
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 426 516	11 059	2 595	6 224	1 596	0	1 443 799
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	73 563	641	151	3 901	1 000	0	78 105
Pozabilansowe instrumenty finansowe	450 398	133 428	31 310	22 183	5 686	30 604	636 613
Razem pozycje pozabilansowe	1 950 477	145 128	34 056	32 308	8 282	30 604	2 158 517

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Oprocentowane aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2016 roku według umownych dat zmiany oprocentowania

	Oprocentowane					Razem
	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 583 067	0	0	0	0	1 583 067
Należności od innych banków	456 385	96 341	5 843	0	0	558 569
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 764 161	456 608	14 607	21 773	3 672	7 260 821
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	690 280	0	0	198 500	50 000	938 780
Papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	6 889 226	158 300	639 792	0	0	7 687 318
Razem aktywa	16 383 119	711 249	660 242	220 273	53 672	18 028 555
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	14 041 389	972 234	375 080	1 000	0	15 389 703
Zobowiązania wobec klientów	1 969 661	130 204	73 035	358	935	2 174 193
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	380 000	371 891	160 699	0	0	912 590
Razem zobowiązania	16 391 050	1 474 329	608 814	1 358	935	18 476 486
Luka	-7 931	-763 080	51 428	218 915	52 737	-447 931
Pozycje pozabilansowe						
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	0	125 000	0	25 000	0	150 000
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	25 000	100 000	0	25 000	0	150 000
Luka razem	-32 931	-738 080	51 428	218 915	52 737	-447 931
Luka skumulowana	-447 931	-415 000	323 080	271 652	52 737	

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku**

(w tys. zł)

Oprocentowane aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2015 roku według umownych dat zmiany oprocentowania

	Oprocentowane					Razem
	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 269 925	0	0	0	0	1 269 925
Należności od innych banków	462 199	93 350	18 000	0	0	573 549
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 761 826	233 637	31 573	37 284	0	7 064 320
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	1 574 250	2 131	46 354	207 228	175 000	2 004 963
Papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	4 618 919	162 000	442 869	0	0	5 223 788
Razem aktywa	14 687 119	491 118	538 796	244 512	175 000	16 136 545
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	12 035 788	732 003	267 699	0	0	13 035 490
Zobowiązania wobec klientów	1 438 717	100 933	57 541	930	948	1 599 069
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	606 100	550 991	189 500	0	0	1 346 591
Razem zobowiązania	14 080 605	1 383 927	514 740	930	948	15 981 150
Luka	606 514	-892 809	24 056	243 582	174 052	155 395
Pozycje pozabilansowe						
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	0	148 000	48 000	25 000	0	221 000
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	25 000	23 000	23 000	150 000	0	221 000
Luka razem	581 514	-767 809	49 056	118 582	174 052	155 395
Luka skumulowana	155 395	-426 119	341 690	292 634	174 052	

53.4. Ryzyko operacyjne

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne w Banku definiuje się jako ryzyko poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów informatycznych lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmując również ryzyko prawne.

Organizacja systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

System zarządzania ryzykiem operacyjnym wdrożono według postanowień:

- 1) Uchwały nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku,
- 2) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 3) Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, stanowiącej załącznik do uchwały nr 8/2013 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 8 stycznia 2013 roku,
- 4) Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 128 z późn.zm.).

W ramach systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym określone zostały kompetencje i zadania w zakresie nadzorowania i kontroli systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak również w zakresie realizacji procesu zarządzania tym ryzykiem.

Funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym odbywa się na podstawie:

- 1) Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w Banku BPS S.A., która określa sposób zarządzania ryzykiem bankowym w Banku,
- 2) Polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym, która określa kluczowe zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym obowiązujące w Banku BPS S.A.

Celami strategicznymi w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym są:

- 1) utrzymanie limitów operacyjnych na założonym poziomie nieprzekraczającym limitów tolerancji ryzyka operacyjnego,
- 2) podejmowanie działań zapewniających utrzymanie wskaźników KRI na akceptowalnym poziomie,
- 3) zapewnienie bezpiecznego i ciągłego funkcjonowania Banku.

Do najistotniejszych zadań w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym na poszczególnych szczeblach w Banku należą, w przypadku:

- 1) Rady Nadzorczej – sprawowanie nadzoru nad zgodnością polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, ze strategią i planem finansowym Banku oraz nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzykiem operacyjnym, a także ocena adekwatności i skuteczności tego procesu, zatwierdzanie polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) Zarządu – opracowanie i wdrożenie polityki w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, zorganizowanie skutecznego procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz monitorowanie efektywności jego działania, w tym wskazanie osób i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację poszczególnych elementów systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) Komitetu Ryzyka Operacyjnego – rekomendowanie Zarządowi do zatwierdzenia polityki, a także pozostałych procedur pomiaru, raportowania i limitowania ryzyka operacyjnego, zatwierdzanie listy aktualnie obowiązujących wskaźników KRI oraz wartości progowych wyznaczonych metodą ekspercką,
- 4) Departamentu Audytu – opiniowanie systemu zarządzania Bankiem, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem operacyjnym w działalności Banku, przeprowadzanie czynności audytowych w komórkach

organizacyjnych Banku w celu dokonania oceny zgodności działania kontrolowanych komórek z obowiązującymi regulacjami zewnętrznymi i wewnętrznymi,

- 5) Biura Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym – opracowanie i aktualizowanie projektów procedur dotyczących zarządzania ryzykiem operacyjnym, monitorowanie i raportowanie poziomu ryzyka operacyjnego, wprowadzanie i rozwijanie narzędzi wspomagających zarządzanie tym rodzajem ryzyka,
- 6) Departamentu Bezpieczeństwa i Administracji - kreowanie polityki Banku w zakresie bezpieczeństwa fizycznego oraz technicznego, a także bezpieczeństwa informacji i systemów informatycznych, zarządzanie ciągłością działania, koordynowanie procesu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, prowadzenie działań związanych z zapobieganiem wyłudzeniom, oszustwom oraz innym przestępstwom lub nadużyciom finansowym, zarządzanie incydentami związanymi z bezpieczeństwem informatycznym oraz bezpieczeństwem informacji,
- 7) Departamentu Informatyki - nadzorowanie i eksploatacja systemów teleinformatycznych Banku, utrzymywanie i rozwój mapy procesów krytycznych, raportowanie o incydentach i problemach zgodnie z obowiązującymi regulacjami,
- 8) Departamentu Organizacyjno - Prawnego i Kadr - koordynowanie przepływu informacji dotyczących ryzyka operacyjnego pomiędzy spółkami zależnymi a Bankiem,
- 9) pracowników pozostałych komórek i jednostek organizacyjnych Banku – bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym poprzez identyfikację zdarzeń operacyjnych oraz podejmowanie działań ograniczających potencjalne zagrożenia w obszarze ryzyka operacyjnego oraz łagodzących negatywne skutki zrealizowania tego ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie oraz ograniczanie tego ryzyka.

Ryzyko operacyjne Banku jest identyfikowane ex ante poprzez samoocenę ryzyka operacyjnego i kontroli oraz analizy scenariuszowe a także ex post poprzez rejestrację zdarzeń operacyjnych. Ryzyko operacyjne ex ante jest identyfikowane w celu zapobiegania powstawaniu nieakceptowanego poziomu ryzyka operacyjnego w procesach realizowanych przez Bank.

Poziom rzeczywistego ryzyka operacyjnego jest mierzony za pomocą wskaźników KRI, przy czym ich definicje są opracowywane w oparciu o obserwacje zmian profilu ryzyka operacyjnego w Banku. Określone zostały limity dla wskaźników KRI.

System raportowania na temat poziomu ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) informację bieżącą o istotnych stratach operacyjnych, którą otrzymuje Zarząd oraz Członkowie Komitetu Ryzyka Operacyjnego,
- 2) raport: z przeprowadzonego procesu samooceny ryzyka operacyjnego i kontroli oraz analiz scenariuszowych, a także z podjętych działań mających na celu mitygację ryzyka operacyjnego, które są opiniowane przez Komitet Ryzyka Operacyjnego i przyjmowane przez Zarząd,
- 3) informację kwartalną na temat poziomu narażenia Banku na ryzyko operacyjne, która jest opiniowana przez Komitet Ryzyka Operacyjnego, przyjmowana przez Zarząd i stanowi element sprawozdania dotyczącego zarządzania ryzykiem, przedkładanego Radzie Nadzorczej.

Sprawozdanie kwartalne na temat narażenia Banku na ryzyko operacyjne obejmuje między innymi:

- 1) analizę istotnych strat operacyjnych poniesionych przez Bank z tytułu realizacji ryzyka operacyjnego,
- 2) analizę wartości wskaźników KRI,
- 3) wysokość limitów dla wartości KRI,
- 4) wysokość wykorzystania limitów tolerancji na ryzyko operacyjne,
- 5) ocenę ryzyka operacyjnego w spółkach zależnych,
- 6) wartość wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego, wyliczoną metodą podstawowego wskaźnika (BIA),

- 7) informację na temat działań podejmowanych w celu poprawy systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Bank stosuje następujące metody ograniczania ryzyka operacyjnego oraz łagodzenia skutków realizacji tego ryzyka:

- 1) odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów i procedury oraz wprowadzenie mechanizmów kontrolnych,
- 2) wyeliminowanie procesów, produktów, systemów, które to ryzyko generują,
- 3) transferowanie, tj. outsourcing usług lub zawieranie umów ubezpieczeniowych,
- 4) zabezpieczenia fizyczne,
- 5) zabezpieczenia finansowe,
- 6) plany awaryjne.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku jest wspierany przez system AZRO (Aplikacja Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym), który służy do ewidencji zdarzeń operacyjnych, jak również do przeprowadzania procesu samooceny ryzyka operacyjnego i kontroli oraz analiz scenariuszowych, które stanowią test warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego.

Bank oblicza wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego metodą podstawowego wskaźnika (BIA) zgodnie wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

54. Zarządzanie kapitałem

W roku 2016 funkcjonowanie systemu zarządzania kapitałem w Banku opierało się na poniższych regulacjach zewnętrznych:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 2) Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym,
- 3) Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z póź. zm.),
- 4) Uchwała KNF nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

W Banku istnieje udokumentowany proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału, funkcjonujący na podstawie „Instrukcji funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP) w Banku BPS S.A.” oraz „Polityki zarządzania kapitałem w Banku BPS S.A.”. Odpowiedzialność za zarządzanie kapitałem ponosi Zarząd Banku, wspierany przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami. Polityka zarządzania kapitałem oraz Instrukcja funkcjonowania procesu ICAAP, zatwierdzone są przez Radę Nadzorczą Banku. Zasady wyznaczania kapitału wewnętrznego podlegają przeglądowi nie rzadziej niż raz w roku.

Celem zarządzania kapitałem jest:

- 1) utrzymanie funduszy własnych na poziomie zgodnym z przepisami prawa, a także zabezpieczającym zidentyfikowane ryzyka istotne, występujące w działalności Banku,
- 2) sukcesywne zwiększanie poziomu funduszy własnych w celu umożliwienia dalszego rozwoju działalności i wzmocnienia pozycji na polskim rynku usług bankowych,
- 3) utrzymywanie kapitału na poziomie, który pozwoli na zapewnienie optymalnej obsługi zrzeszonych banków spółdzielczych,

- 4) efektywne wykorzystanie istniejącego kapitału między innymi poprzez stałe monitorowanie poziomu jego wykorzystania, które umożliwi optymalizowanie działalności w kierunku rozwoju produktów o oczekiwanym poziomie absorpcji kapitału.

Polityka zarządzania kapitałem

Polityka zarządzania kapitałem określa przede wszystkim zasady zarządzania kapitałem w sytuacjach normalnych i awaryjnych, preferowaną strukturę funduszy własnych oraz długoterminowe cele kapitałowe. Za merytoryczne przygotowanie polityki zarządzania kapitałem odpowiedzialny jest Departament Planowania i Analiz. Zarząd Banku odpowiada za skuteczność systemu zarządzania kapitałem i ryzykiem, a Rada Nadzorcza Banku ostatecznie zatwierdza proces oceny adekwatności kapitałowej. Polityka podlega corocznemu przeglądowi w celu dostosowania jej do przepisów zewnętrznych oraz zmian profilu ryzyka Banku i jego otoczenia gospodarczego.

Proces oceny adekwatności kapitałowej

Adekwatność kapitałowa oznacza spełnienie wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych oraz kapitału wewnętrznego.

Proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału został opisany w ramach wewnętrznej procedury ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Instrukcja ICAAP zawiera wytyczne dotyczące zasad oceny istotności ryzyk oraz metody wyznaczania kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka. Celem oceny adekwatności kapitału jest zapewnienie utrzymywania kapitału w wysokości dostosowanej do profilu ryzyka Banku. Bank dostosowuje wielkość funduszy własnych do poziomu i rodzaju ryzyka na jaki jest narażony oraz do charakteru, skali i złożoności prowadzonej działalności.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową obejmuje pomiar, monitorowanie, raportowanie, limitowanie i kontrolę adekwatności kapitałowej, efektywną alokację kapitału oraz procedury awaryjne.

Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej

Fundusze własne dla potrzeb wyliczania adekwatności kapitałowej wyliczane są w oparciu o postanowienia Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz Ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym.

Fundusze własne Banku stanowią sumę kapitału Tier I i kapitału Tier II. W skład kapitału Tier I wchodzi kapitał podstawowy Tier I. Bank nie posiada kapitału dodatkowego Tier I.

W skład kapitału podstawowego Tier I wchodzi:

- 1) instrumenty kapitałowe,
- 2) agio emisyjne związane z instrumentami kapitałowymi,
- 3) zyski zatrzymane,
- 4) skumulowane inne całkowite dochody,
- 5) kapitał rezerwowy,
- 6) fundusze ogólnego ryzyka bankowego.

Kapitał podstawowy Tier I korygowany jest o:

- 1) korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych,
- 2) korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych,
- 3) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 4) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych,
- 5) wartość pozycji określonych w art. 48 przekraczająca limit 17,65%,
- 6) inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I.

W skład kapitału Tier II wchodzi:

- 1) zobowiązania podporządkowane,
- 2) instrumenty kapitałowe (kwota przekraczająca limity określone w art. 486 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz art. 171 a ust. 9 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z póź. zm.).

Kapitał Tier II korygowany jest o inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier II.

Struktura funduszy własnych Banku

	31.12.2016	31.12.2015
Kapitał Tier I	559 263	509 029
Kapitał podstawowy Tier I	559 263	509 029
Instrumenty kapitałowe kwalifikujące się jako kapitał podstawowy Tier I	595 944	484 701
Zyski zatrzymane	0	-6 265
Inne całkowite dochody	-33 340	67 108
Kapitał rezerwowy	45 615	46 315
Fundusze ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych	14 030	16 368
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	-4 372	-2 823
Wartości niematerialne	-53 033	-58 382
Krzyżowe powiązania kapitałowe w kapitale podstawowym Tier I	0	-3 917
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych	-18 144	0
Wartość pozycji określonych w art. 48 przekraczająca limit 17,65%	-29 908	0
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	17 971	-58 576
Kapitał dodatkowy Tier I	0	0
Kapitał Tier II	351 475	303 441
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	353 609	303 441
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier II	-2 134	0
Fundusze własne	910 738	812 470

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko oraz wskaźniki kapitałowe

W zakresie ryzyka kredytowego na potrzeby sprawozdawcze roku 2016 Bank stosuje metodę standardową (SA), obejmującą wykorzystanie parametrów regulacyjnych wskazanych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. W zakresie ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje metodę wskaźnika bazowego BIA (Basic Indicator Approach). W obszarze ryzyka rynkowego oraz ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej Bank wykorzystuje metody standardowe w zgodzie z wymogami regulacyjnymi określonymi w wyżej wymienionym Rozporządzeniu.

Ekspozycja na ryzyko i wskaźniki kapitałowe

	31.12.2016	31.12.2015
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	8 524 770	8 562 790
Kwota ekspozycji na ryzyko w odniesieniu do ryzyka kredytowego	7 814 226	7 836 502
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka operacyjnego	701 617	700 119
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka rynkowego	8 192	24 920
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	735	1 249
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	6,6%	5,9%
Współczynnik kapitału Tier I	6,6%	5,9%
Łączny współczynnik kapitałowy	10,7%	9,5%

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank utrzymywał fundusze własne na poziomie 910.811 tys. zł.

Łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 10,7 %, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowały się na poziomie 6,6 %.

Informacja dotycząca adekwatności kapitałowej

W okresie listopad-grudzień 2015 roku w Banku miała miejsce inspekcja problemowa prowadzona przez pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w zakresie ryzyka płynności oraz adekwatności kapitałowej. W trakcie inspekcji wskazano, że Bank powinien wyłączyć z kapitałów Tier II obligacje podporządkowane serii BPS1122 o wartości 85.200 tys. zł, których warunki emisji zostały ocenione jako niezgodne z wymogami określonymi w z art. 63 lit. h) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 (CRR) z dnia 26 czerwca 2013 roku. W celu rozstrzygnięcia tej kwestii Bank w dniu 5 lutego 2016 roku oraz ponownie w dniu 29 grudnia 2016 roku przesłał do Europejskiego Nadzoru Bankowego pytanie w sprawie spełniania przez obligacje serii BPS1122 warunków określonych w art. 63 lit. h) Rozporządzenia CRR. Do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego za rok 2016, Bank nie uzyskał z Europejskiego Nadzoru Bankowego odpowiedzi w tej sprawie.

W przypadku niekorzystnej dla Banku interpretacji Europejskiego Nadzoru Bankowego uniemożliwiającej zaliczanie obligacji podporządkowanych serii BPS1122 do kapitału Tier II, na dzień 31 grudnia 2016 roku adekwatność kapitałowa Banku ukształtowałaby się zgodnie z poniższym zestawieniem.

	31.12.2016	31.12.2015
Kapitał Tier I	559 088	509 029
Kapitał podstawowy Tier I	559 088	509 029
Kapitał dodatkowy Tier I	0	0
Kapitał Tier II	266 523	218 241
Fundusze własne	825 611	727 270
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	8 502 544	8 562 790
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	6,6%	5,9%
Współczynnik kapitału Tier I	6,6%	5,9%
Łączny współczynnik kapitałowy	9,7%	8,5%

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank utrzymywałby fundusze własne na poziomie 825.611 tys. zł.

Łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósłby 9,7%, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowałyby się na poziomie 6,6%. Mimo ewentualnego wyłączenia obligacji podporządkowanych serii BPS 1122 z kapitałów Tier II, Bank na dzień 31 grudnia 2016 roku spełniłby wymóg

określony w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia 575/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady, tj. wymóg określony dla łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 8,0%.

Kapitał wewnętrzny

Bank wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Uchwałą nr 258/2011 KNF z dnia 04 października 2011 roku, w oparciu o wewnętrzną Instrukcję funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP). Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

W procesie oceny istotności wpływu poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność Banku oceniane są następujące rodzaje ryzyka: ryzyko kredytowe, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, ryzyko operacyjne, ryzyko koncentracji zaangażowań, ryzyko walutowe, ryzyko rynkowe instrumentów finansowych w księdze handlowej, ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej, ryzyko płynności, ryzyko inwestycji kapitałowych, ryzyko cyklu gospodarczego, ryzyko kapitałowe, ryzyko strategiczne, ryzyko utraty reputacji, ryzyko modeli, ryzyko transferowe, ryzyko kraju, ryzyko rezydualne, ryzyko prawne, ryzyko braku zgodności, ryzyko inwestycji w podmioty zależne i współzależne, ryzyko wyniku finansowego oraz ryzyko nadmiernej dźwigni.

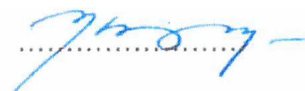
Dla ryzyk ocenionych jako istotne wyznaczony zostaje kapitał wewnętrzny. Wielkość kapitału wewnętrznego Banku obliczana jest jako suma wszystkich skwantyfikowanych w jednostkach pieniężnych rodzajów ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał wewnętrzny alokowany został na następujące rodzaje ryzyka: kredytowe, operacyjne, rynkowe, stopy procentowej w księdze bankowej, braku zgodności oraz inwestycji w podmioty zależne i współzależne. Łączna kwota kapitału wewnętrznego oszacowana została na poziomie 735.368 tys. zł, a relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych wyniosła 80,7%.

Podpisy

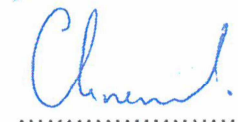
Zdzisław Kupczyk

Prezes Zarządu

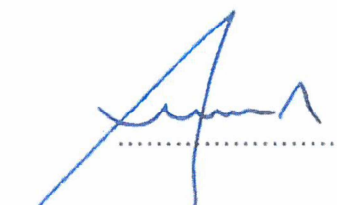
Piotr Chrzanowski

Wiceprezes Zarządu

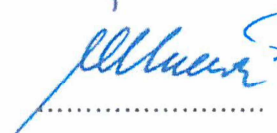
Artur Adamczyk

Wiceprezes Zarządu

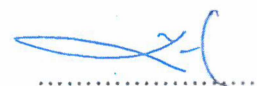
Dariusz Olkiewicz

Wiceprezes Zarządu

Anna Zawada

Główny Księgowy Banku

Warszawa, dnia 31 marca 2017 roku

Niniejsze sprawozdanie zawiera 141 kolejno ponumerowanych stron.